Kronika

sodnije pri Sv. Lenartu

Spisal

Dr Ožbolt Flaunig

I. del

Colligite, quae superaverunt fragmenta,
ne pereant. (Joann. 6. 12.)

12500/I-a

Splošna zgodovina trga.

Trg Sv. Lenart je nekako v srcu slovenskih gorie. Na malem hribčeku kakor so videti v toliki množini kot otrpnjeni morski valovi v tem kraju, stojijo hiše prijaznega trga s starodavnim v gotičnem slogu zidanim svetiščem in stolpom, ki je eden najvišjih v celih slovenskih gorieah.

Na vzhodu vidiš samostan in cerkev Sv. Trojice s trgom v ozadju, zadaj za njo se skriva na daljnem griču beli zvonik cerkve Sv. Antona in bolj proti jugovzhodu sveti se stolp cerkve Sv. Andraža v žarkih zahajajočega soluca. Proti jugu zapira ti Zavrh daljni razgled, a zato te oškodi mičen

pogled na hribček cerkve Sv. Barbare; iz nižine Spodnje Voličine pa gleda radovedno stolp cerkve Sv. Ruperta z rudeče barvano streho.

Proti zapadu pozdravlja te zeleno Pohorje z Veliko Kapo v ozadju in te vabi v svoj planinski raj, v sinji daljavi pa ti kaže posebno ob jasnem vremenu svoje sivo lice starodavna Peca iz daljnega Korotana.

Gledaš tudi na levi strani dravske doline strme hribe Kozjaka z divno lepim hribčekom Sv. Urbana, čuvaja vinskih goric in poglavarja kozjaških hribov, Ojstri vrh, za katerim gre meja med našo kraljevino in republiko Avstrija.

V ozadju proti zapadu - severu pa se svetijo sneženi vrhovi štajersko-koroških planin tako Golovske in Schwanbergplanine.

Celo daljna Marija Snežna, ki sameva na najvišjem hribu slovenskih goric - 405 m - in gleda na tiho deročo Muro kot sedanjo severno mejo te pozdravlja, če stopaš po okrajni cesti proti Radehovi.

Cerkve Sv. Ane in Sv. Benedikta, ki so tudi v našem sedanjem sodnem okraju, zakrivajo proti vzhodu poručiški grići.

Diven je ta kraj in kdor ga je vzlju-

bil, ga ne more pustiti. Prav ima štajerski zgodovinar Dr Rudolf Puff, ki pravi v svojem popisu slovenskih goric, da so raj in izvir velikega bogastva.

Trg Sv. Lenarta, ki šteje dandanes 103 hiše in ima od zadnjega štetja 579 oseb, imel je še pred nedavnim časom drugo lice. Znameniti so bili namreč drevoredi iz topolovih dreves, ki so stala ob cesti in sicer od zapada začenši takoj pri kamenitem mostu, ki vodi črez Bobovnico, in na vzhodu izven trga do hiše št. 39 in proti jugu do sedanje hiše Furija Lešnik št. 4. v Radehovi, kjer so še sedaj videti zadnji ostanki. Istotako je bilo celo pokopališče obdano od dolgih vitkih topolovih dreves, kar je dalo celemu kraju posebno mično sliko.

Okoli cerkve bil je prej mali griček, tako da je tekla okrajna cesta tik ob hiši št. 47. Leta 1890 so odvzeli zemljo, napravili zid in ograjo ter stopnice, tako da ima bližina cerkve ose bolj prijazno in snažno lice.

Kako stara je naselbina Sv. Lenart, se niti približno ne more reči.

Domnevati se more le toliko, da je Sv. Lenart sredujevečka naselba po od-

gorni Madjarov, kar je bilo približno v 10 stoletju, ko so bili Obri v bitki dne 10. avgusta 955 na reki Liki blizu Augsburga popolnoma tepeni.

Govori se, da je bil na griču blizu Radehooe grad, okoli in okoli pa je stala voda. Ta govorica ni brez vsake podlage.

Ugotovljeno je, da je bilo v tem kraju morje. V takozvani tercijerni dobi delovale so v teh krajih zadnjikrat ogromne elementarne sile, ko se je vsled vulkanskih sprememb v notranjosti zemlje vstoarilo gorovje v teh krajih kakor je sedaj tako Pohorje, Kozjak in druge štajerske planine. V tem času proplavilo je od vzhoda tukajšne kraje takozvano panonsko tercijerno morje, ki je imelo sooje največje globočine v sedanjih ogrskih ravninah in je segalo še črez sedanji Gradec. Odteklo morje pustilo je one zemeljske plasti, ki tvorijo dandanes silno rodovitne slovenske gorice. Ostanek tega morja je še dandanašnje Blatno jezero na Ogrskem.

Na nekdanje morje kažejo nekteri petrefakti školjk in poljeo, ki se nahajajo

le v morju. Pri Sv. Barbari nad hramom franca Šabeder v Zg. Koreni našli so se na hribu v kamnolomu petrefakti polžev, kakor so le v morju. Naravoslovec Josip Spitzy našel je v svojem vrtu poleg cerkve del čeljusti morskega volka.

Ako gledamo slovenske gorice tako niso nič drugega kakor ogromni strujeni morski valovi, ki so nastali, ko se je umaknilo morje osled velikih elementarnih sil iz teh krajev proti ogrski ravnini.

Pogled na hrib, na katerem sta trg Sv. Lenart in vas Radehova, iz višje postojanke nam kaže, da je ta dolgi hrib, ki se razteza od Marije Snežna kot najvišje točke ob koncu kot polotok obdan od treh stranij od ravnine, v kateri se zgubi polagoma nedaleč od kraja, kjer se stekajo potok Velka od severne strani ter Pesnica in Bobovnica od južno zapadne strani v skupno strugo. Pri nekolikem dežeju že nastopijo ti potoki in preplavijo celo ravnino.

Ako se upošteva, da je vsekako bilo dosti časa treba, da se je zemlja po odtoku morja le počasi sušila in dvigala osled priraščajoče prsti, tako je umevno, da je nastopila voda, če je količkaj dalje deže-

valo, ker navedeni potoki vsled nizkih bregov in močvirja niso imeli hitrega odtoka.

Če tedaj ve ljudstvo povedati, da je bil na tem griču med Sv. Lenartom in Radeljco grad, tako to ne pomeni nič drugega kakor da je bila ta naselbina ozvišena nad stopajočo vodo. Prebivalci so se živili brž kone od ribjega lova in pozneje tudi poljedelstva.

Ta naselbina se je vsekako razširila in se premaknila proti mestu, kjer je sedaj trg, za kar je bilo mogoče odločilno, da se je našel tu stalen zdrav vrelec, ki je dan danes sredi trga, med tem, ko na drugih krajih tega hriba ni stalnega studenca, kar kaže na to, da se je prej navedeni vrelec tudi leta 1834 pokazal kot nezanesljiv. Vsled tega so tudi leta 1835 za studenec skopali še za dve klafter globokeje, tako, da daje vodo za celi trg.

Kolikor nam kažejo ostanki iz praggodovine, bili so v teh krajih prvi prebivalci Kelti in sicer Norčani, od katerih je bil v slovenskih goricah rod Serapilov. Trdi pa se, da so bivali poleg Keltov v teh krajih tudi že Slovenci. Leta 34 pr. Kr. pristaje Štajerska pod oblast Rimljanov. Slovenske gorice spadale so k pokrajini Panonija. Za vinorejo

ugodni kraji napotili so rimskega cesarja Marka Avrelija Probus, rojen leta 276 v Sirmiju, da je dal zasaditi v teh krajih vinsko trto.

Ali je ravno v Sv. Lenartu bila tudi kaka rimska postaja - mansio - za potujoče vojnike in uradnike, kakor se jih najde drugod po Spodnjem in Srednjem Štajerskem, se ne more reči.

Zgodovinsko dognano je, da je bila rimska cesta iz Ptuja proti Radgoni. V občini Šhoa vidi se v gozdu proj da se pride k Žlabru jelo široko cesto. Na nekaterih mestih da se ugotoviti širina 8 m. Ljudje pravijo, da je vodila od sedanje cerkve Sv. Treh Kraljev po Štajngrovi in dalje po Šhovi rimska cesta.

Druga cesta peljala je od Ptuja in pri Dupleku čez Dravo, potem skoz ozko dolino čez Ruperče v Pesniško dolino in mimo Sv. Marjeta po dolgem dolu čez Plaš proti flavia Solva - sedanji Lipnici. Vsekako je Marjeta jelo stara naselbina, kar kaže že patrocinij, ker so cerkve posvečene Sv. Marjeti in Sv. Juriju večinoma jelo stare. Pri Sv. Marjeti bila je gotovo postaja, zato gov-

rijo še rimski spomeniki, ki so vzidani na zunanji strani leta 1567 pozidane cerkve. Vidi se znano volkuljo z Romulom in Remom, spodaj je vzidana iz kamna izklesana podoba ženske glave. Istotako je vzidana iz pohorskega mramorja izdelana skupina oseb in sicer so videti dva moška, ženska in dva dečka, ob vsaki strani pa suženj.

Dalo bi se sklepati, da je bila med radgonsko-ptujsko in ptujsko-marjetsko cesto gotovo kaka zveza ob Pesnici. Opirati se more to mnenje na to, da so v Zamarkovi in v Navardi gomile kakor tudi v Gočovskem vrhu.

Kakor kažejo izkopine iz teh gomil, nanašajo se na čas pred rimsko zavlado ali iz prve dobe rimske vlade to je iz prvega stoletja po Kr. Gomile v Malni blizu Roškarjeve hiše št. 1 kažejo že sledove rimske kulture.

Za stare naselbine v teh krajih kažejo mnogoštevilne gomile, ki so razun že prej omenjenih v Oseku, Zgornih Žerjavcih in Sv. Benediktu – te iz hallstattske perijode-

ter v Šavnici, tedaj v smeri, kjer je tekla rimska cesta Ptuj-Radgona.

Prve gotove podatke za obstoj te naselbine najdemo še le v 12 stoletju.

Trditev, da je bila cerkev Sv. Lenarta zidana leta 1203 in inkorporirana admontskemu samostanu, temelji na zgodovinski pomoti.

V listini iz leta 1203 navedena cerkev Sv. Lenarta se ne nanaša na Sv. Lenart v slov. gor. ampak Sv. Lenart im freyland, katero cerkev je konsekriral tedanji lavantinski knezoškof Filip še leta 1534.

Cerkev Sv. Lenarta bila je prvotno podružnica glavne župnije Jarenina, kjer je bila v letu 1135 sezidana cerkev posvečena Devici Mariji najprej osebna last Rudolfa pl. Wittenwald. Pred letom 1139 pa je prešla v last solnograškega nadškofa Konrada in z njim admontskega samostana.

V tem času – navaja se letnica 1135 – bila je cerkev Sv. Lenarta inkorporirana admontskemu samostanu. Tudi v listini iz leta 1196 navaja se Sv. Lenart kot vikarijat glavne župnije Jarenina – Pirchegger, Geschichte d. Steiermark, I. st. 306.

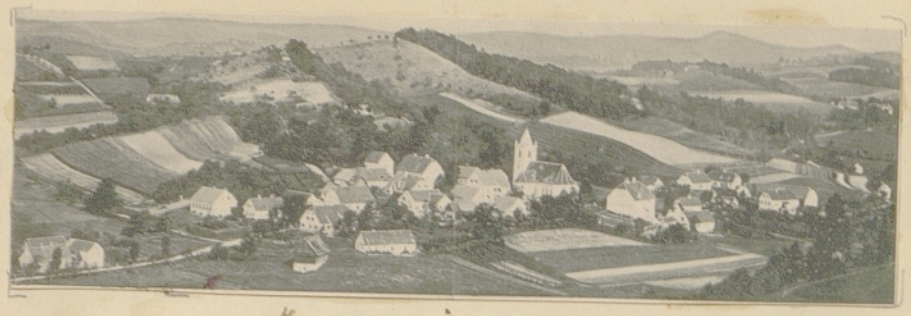

Žarenina

Pravico imenovati župnika za župnijo Sv. Lenart imel je najprej žareniški župnik. Kako je to razvidno iz listine, ki se je našla v samostanski knjižnici. Še le po letu 1580 prešla je ta pravica na admontskega opata. Tozadevni del listine se glasi:

Parochia ad S. Leonhardum in collibus slavonicis. Jus patronatus hujus parochiae saec. XVI. spectabat ad parochum in Zarinq ut ideo ecclesiam S. Lenardi pro filia parochiae Zaringensis habere liceat, post annum 1580 vero jam ipse abbas Admontensis parochos ad S. Leonardum nominabat atque ecclesia ista tamquam monasterio Admontensi immediate incorporata aestimabatur.

Iz tega sledi, da je bila tedaj že ta naselbina in da je stala že cerkev. Ako pa je sedanja cerkev iz iste dobe, se ne more trditi,

bržkone od prvotne cerkve ni več sledu.

Trdi se, da je bila sedanja cerkev pozidana leta 1446. in sicer na mestu, kjer je bila prejšna. To ni neverjetno, kajti gotika je izrazita in pravilna kakor je bila v tedanjih časih navadna. Da bi bila cerkev zidana še le leta 1531, katera letnica se vidi na konsoli obočne podproge pod orglami, ni verjetno, bržkone se je cerkev le povečala, kar bi se dalo sklepati iz stavbe, ki ne kaže več iste stroge gotike kakor prejšna. Od zunaj je cerkev podprta z zidanimi podsteniki. Na vzhodu bil je nekdaj glavni vhod v gotiškem slogu, ki pa se je zamenjal s celo navadnim vhodom. Kronograf: Propugnaculum fidei et pietatis - nam pove leto te spremembe - 1669 -.

Cerkev se je večkrat povečala in popravljala, kar kažejo letnice 1716, 1892, 1887.

Vsekako pa je morala biti ta cerkev že zgodaj župnija, kar bi se dalo sklepati iz tega, da se v listini iz leta 1428 oziroma z dne 23. aprila 1444 navaja, da je dal admontski opat Andrej svojemu oskrbniku v Jarenini in Sv. Lenartu po imenu Gasseneder

oziroma Martinu Pauer cerkveno vinsko zbirco v obeh župnijah, farenini in Št. Lenartu. - Muchar, VII. str. 202. 449. 318.

Za okolnost, da je bila že zgodaj župnija v Št. Lenartu, govori tudi dejstvo, da je bila tu župnija prej dosti bolj obširna in da so spadali k njej tudi kraji kakor Močna, oziroma cela sedanja župnija Sv. Jurij; Spoduje in Zgorne Verjane, Spoduja Ročica, Sv. Trojica, Spoduji Porčič, Spoduja in Zgorna Senarska ter Žice. Močna spada k župniji Sv. Marjeta, ki je še le od leta 1787 samostojna župnija, župnija Sv. Jurij pa od istega leta, Žice spadajo deloma k župniji Sv. Ana, ki je še le od leta 1786 samostojna, ostali kraji so deli župnije Sv. Trojica, ki je bila tudi še le leta 1786 ustanovljena.

Vse to pa bi težko bilo, ako bi v Sv. Lenartu že davno ne bi bila župnija.

Zgodovinskega pomena je grobnica Herbersteinov, ki se je nahajala na severni strani cerkve ob steni. Dne 4. julija 1867 odprli so to grobnico in našli v njej štiri bakrene krste, v katerih so bili še ostanki lesenih krst. Iz napisov na rakvah bilo je povze-

ki, da so bili pokopani štirje plemeniti iz rodu Herberstein in sicer kunder baron Herberstein, dedni komornik in dedni mojnik Koroški ter tajni svetnik cesarja. Rojen je bil 6.2.1594, umrl 1.8.1655. Na čelu je napis: Beati mortui, qui in domino moriuntur.

V drugi raki z značilnim napisom: Hodie miki, eras tibi - je bila pokopana Elizabeta Scherfenberg rojena baroninja Herberstein, ki je umrla 5.3.1656.

V tretji raki, nad katero je bila plošča z Herbersteinskim grbom - lisica v vijenem ščitu - in napisom: Wolfgang Erasmus comes ab Herberstein actat. 23 - bilo je truplo Erazma grofa Herberstein, ki je umrl leta 1675. Bil je dvorni maršal in komornik cesarja Leopolda I.

Kot zadnji bil je položen v to grobnico Erazem Friderik Herberstein, dedni komornik in mojnik Koroški, tajni svetnik in Komornik, umrl 5.2.1691. v starosti 60 let. - Erasmus comes ab Herberstein in Neuberg, Landkoroity et Gutenhaag, dapifer Carinthiae in castro Gutenhaag.

Zaradi zanimivosti naj navedem glede Wolfonka in Erazma Friderika Herberstein napise v latinščini, med tem, ko sta prva dva v nemščini.

Glede Bolfenka glasi se napis:

Ut collocet eum cum principibus populi sui.

Dum hac in urna quiescit Illustrissimus Dominus Wolfgang Erasmus Comes ab Herberstein, qui florentis adhuc juventutis anno vigesimo tertio non expleto magnis jam horum titulis maturuit Augustissimi Leopoldi I Romanorum Imperatoris Camerarius Aurea clavi insignis, ejus denique in Styria provincia Consiliarii et assesor Aulae Marschalatus. Z. t. locum tenens ut Caesareis ministris ac officialibus habitacula providus decrevit hanc suae quieti elegit cavernam, ultimam quietis suae posuit stationem, ubi jacet totus patriae suorumque spes maxima, cujus immaturam mortem acerbam sibi sortem universa Graecensium urbs amare tulit unanimi parentantium maerore contestata, quam candida, ab omnibus amatus, omnibus suavis, nemini gravis. Heu, Parentes, frater, sorores, amici, subditi, lucete. Pius Wolfgangus e vita abiit abeunte Decembri.

Glede Erazma friderika Herberstein ustanovitelja hiralnice v Š. Lenartu glasi se napis:

Illustrissimus et excellentissimus Comes Dominus Dom. Erasmus fridericus Comes ab Herberstein, liber Baro in Neuberg et Laukovitz, Dominus in Gutenhaag, hæreditarius Camerarius et Dapifer Carinthiae, Sacrae Caes. Majest. actualis intimus Consiliarius et Camerarius. Postquam Dominatum Gutenhagensem 35 annos 6 menses solicite et feliciter rexit et auxit et quasi ultimam vitae obitus horam praedixit in castro Gutenhaag anno 1691 die 5ta Februarii in festo S. Agathae saramentis munitus pie in Domino sexagenarius obdormivit atque in hoc loco corpus suum condi voluit usque dum illud per misericordiam Dei in gloria resurget. Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Poleg grobnice bil je ob steni tudi nagrobni spomenik leta 1685 umrlega Volbenka grofa Herberstein. Nad sliko, ki nam predoči prizore iz bojnega polja, je Bog oče in Kristus. Spodaj so bile podobe 4 ženskih in 9 možkih iz rodbine Herberstein in sicer Wolf, franc, Krištof, Jakob, franc, friderik, Žigg, Joan, Katarina, Magdalena, Lucija in Walpurga. Bil je to začetek krasnega nagrobnega spomenika, ki se osled protireformacije ni dokončal. Ljudje so pravili temu spomeniku - lutriš tempel. Ker je začel sredi 19 stoletja razpadati in grofje

Herberstein niso kazali nobenega zanimanja za popravilo, je dal župnik Simon Verblač spomenik odstraniti.

Od ljudstva rabljeni izraz „Lutrov tempel" je spraviti v zvezo s tem, da so bili nekateri Herbersteini naklonjeni protestantovski veri, tako posebno Janez Friderik, ki se je zelo potegoval za to, da bi dobil župnik Janez Morennus (Murenius, Möhrenius) zopet župnijo Sv. Lenart nazaj. Ker je bil na sumu, da je kot v St. Lenartu od leta 1599-1601 nameščen župnik bil naklonjen Lutrovi veri, so ga župljani nagnali. Prizadeval si je priti nazaj in je imenovani grof pisal admontskemu opatu Janezu pismo z dne 5.2. 1602, da bi zopet potrdil Janeza Morennus za župnika. Bilo pa je to brezuspešno, vsled česar je šel imenovani župnik na svojo pest na podružnico Sv. Jurija. O njem piše škof Martin Brenner v svojem dnevniku, ko je dne 6. junija 1607 vizitiral tudi cerkev Sv. Jurija, „da po 900 ljudij na dan - turmatim - spoveduje.

Herbersteini bili so zaščitniki - Vogtherrente cerkve. Imeli so svoj vhod pri dverih proti jugu, ki so sedaj zazidana in od katerih se vidijo sedaj še stolpiči v gotskem

slogu. Istotako so tudi dve kamniti plošči s pošesnim trakom črez celo ploščo, kar bi kazalo na grb Herbersteinov.

Glede zaščitne in feodne pravice cerkve pri Sv. Lenartu nastal je v drugi polovici 17 stoletja dolgoletni spor med samostanom Admont in gospoščino Hrastovec, katere lastnik Erazem grof Herberstein se je vedel kot neomejen gospod. cerkve in nadarbine Sv. Lenart. Iz pritožbe admontskega opata na vlado z dne 1.6. 1682 povzamemo, da je imenovani grof vzel vikarju v St. Lenartu dva vinograda, župniku celo pristavo z setvijo vred, mu od leta 1680 zaprl župnišče, pobral listine in 350 gld. in prodal cerkveno vino. Navajajo se še druge samolastnosti, med drugim tudi, da je dal pod pretvezo obrambe proti Turkom kopati po pokopališču, da so vlačili psi nesegnita trupla in rličev po pokopališču.

Se le 27.5.1689 se je sklenila poravnava v tem smislu, da ima opat v Admontu pravico imenovanja župnika in določiti dan inštalacije, grof pa ima izročiti temporalija. Če mure kak župnik, imata pravico zapečatbe premoženja in sicer gospoščina Gutenhaag kot zaščitnik in admontski opat kot

feodni gospod; vinograd v Zg. Voličini je cerkvena last, drugi ravno tam in v Zavrhu pa služi župniku kot užitek. Grötlovo pristavo pri Sv. Lenartu prepusti grof župniku brez vsake obremenitve.

Pokopališče bilo je prvotno okoli cerkve in se je raztegalo celo do mesta, kjer je sedanja trška tehtnica, kjer so našli o priliki kopanja za temelj vse polno človeških kostij. Pokopališče je bilo potem preloženo zadaj za sedanji trg, proti vzhodu na parc. št. 12. Kedaj se je to zgodilo, se ne ve, bržkone pa ne pred letom 1645, ker se nahaja vzidana plošča na zapadni strani neke Marije Lampertitschin, ki je umrla 6. 11. 1645.

Na parceli št. 12 bilo je pokopališče do leta 1828. Od sedanjega trga bil je med hišami št. 45 - eraričnо poslopje - in št. 46 - tolak - ozek prehod, kjer se je prišlo do pokopališča. Iz zdravstvenih ozirov preložilo se je pokopališče na sedanje mesto.

Naselbina Sv. Lenart se v starih listinah nikjer dosti ne omeni; leta 1404 imenuje se v listini kraj St. Linhart in den Pihelu, leta 1420 pa St. Leonhardus in collibus.

Kdaj je postal kraj Sv. Lenart trg, se natančno ne ve, iz dejstva pa, da potrdi cesar Maks I. dne 7. oktobra 1506 pravice trga Sv. Lenart glede sejma osem dni pred praznikom Sv. Vidika o tem obsegu kakor jih je podelil cesar Friderik III. (1435-1493), se more sklepati, da je postal Sv. Lenart trg za časa vlade imenovanega cesarja, ki je sploh podelil mnogo štajerskim krajem kako pravico, posebno listine, ki so imeli vsled pohoda Turkov mnogo trpeti.

S tem pridemo do dogodkov za časa turških navalov, o katerih se tičejo tega kraja.

Po nesrečni bitki pri Nikopolju leta 1396 udrli so Turki prvokrat kruti na Štajersko in oplenili kraj in okolico. Od tega časa pa do leta 1532 bilo so potem šestnajstkrat o teh krajih.

Leta 1532 navalil se je sultan Soliman z 200.000 vojakov najprej proti Dunaju, a hrabri Nikolaj Zrinjski zadrževal je Turke v slabo utrjeni trdnjavi Kisek tako dolgo, da je Soliman spustil svoj prostni namen in se obrnil proti Štajerski hoteč dobiti mesto Gradec v svoje pest. Toda ustrašil se je bil slovenskih vojsko-

vodij Jvana Kacijanar in Jurija Herberstein, ki sta prihitela takej obleganemu mestu iz Dunaja na pomoč. Soliman obrnil se je proti Mariboru, kjer pa tudi ni imel sreče. Umaknil se je na ptujsko pelje in nato proti Hrvatskem. Pri tej priliki prišli so Turki tudi v Sv. Lenart, katerega so do cela požgali. V cerkev postavili so konje, oskrunili cerkev in izkopavali mrliče in njih kosti razmetali po trgu.

Pri tej priliki so tudi streljali na zvon, ki je dobil razpoklino. Ta zvon bil je do zadnjega časa, dokler ga niso v svetovni vojski vzeli za topove.

Narodna pripovedka pravi, da je šel neki kmet v zvonik in osul par panjev čebel na Turke, da bi jih pregnali, kar se je za nekaj časa tudi doseglo; zato pa so obesili Turki nekega dečka v zvon namesto kembeljna in so z njim zvonili. Ko je bil fant že davno mrtev, je pel zvon še dalje, dokler niso prišli ljudje iz sosednih krajev z vilami, kosami in nagnali Turke.

Blizu Radehove stal je tedaj baje majhen gradič, katerega so Turki tedaj z vsemi prebivalci ored sežgali. Z gradom in malo kapelico pogreznil se je tudi zvon; s tem

zvonom zvonijo o polnoči duše ponesrečenih in kličejo na rešitev.

Ker so Turki oskrunili cerkev, jo je lavantinski knezoškof Filip dne 25. oktobra 1535 na novo blagoslovil in posvetil tri oltarje.

Ko so upadali Turki od leta do leta v te kraje - zgodovinar M. Slekovec našteje od leta 1396 - 1710, ko so bili zadujokrat v Halbenraju in Tirnavi, vsega skupaj 33 navalov - so kakor drugod tudi v Št. Lenartu napravili okoli cerkve, mogočen, skoro dve klaftri visok zid kot obrambo proti Turkom. Ti tabori začeli so se zidati kakor piše Valvazor, leta 1471.

Ta zid so leta 1818 podrli na vzhodni in severni strani do cela, na zapadni in južni pa do polovice, kjer se vidi še dandanes od župnišča pa do šole.

Tudi v zvoniku vidimo odprtino, kjer bi mogli izlivati gorečo smolo na sovražnike. Istotako se vidijo še dve strelni lini.

Iz te dobe omeniti je tudi podružnico Sv. Jakoba, ki je stala na malem griču ob desni strani poti iz Sv. Lenarta proti Lormanju tik pred to vasjo.

V vizitacijskem zapisniku iz leta 1617 opisuje se ta cerkev kot mala. Opis se glasi:

Haec ecclesia pauperecula est. Venerabile sacramentum non semper, sed tantum tempore quadragesimali hic in fenestra muro incisa asservatur, cui semper lumen in lampade accenti in mediochori accensa praelucet. Altera fenestella muri coemento obstruatur. Altaria sunt in ecclesia quattuor consecrata, quae secundum praescriptum parochiale exornentur. Sacrophylacium cum in loco ecclesiae incomodo situm sit, in alium commodiorem transferatur. Locus ille, in quo cerei habentur, cum prospectum et libertatem templi adimant, amovcantur. Depicta rubeo colore crux in coemiterio atque erigatur et arbores omnes excoracellantur. Altare illud in sacristia consecratum rebus suis necessariis instruatur, in reliquis autem omnibus decreta generalia observentur. Circa divina munera, in festo Patronii dedicationis habetur sacrum et concio, quae in posterum et plura saltem singulis annariis unum fiant.

Kedaj se je ta cerkev zidala, se neve, iztega pa, da se v popisu župnije iz leta 1545 ta cerkev ne omeni, bi se moglo sklepati, da je tedaj še ni bilo. Cerkev so brž kone zajgali Turki

ali pa da je tako razpadla, ker se piše že leta 1617 o njej, da je bila siromašna. Na tem mestu najdejo še sedaj ostanke zidovja in opeke. V mapi označen je ta kraj z „Kirchenäcker" in obsega parcele št. 52. 57. 60. 61. 64. 65. k.o. Zamarkova.

V zgodovini slovenskega naroda postal je Sv. Lenart znan po skakačih – Springer-Werferki so imeli tu svoj glavni sedež.

Skakači, tudi štiftarji ali zamakujenci smatrati so kot verska zabloda, kateri pojav je upoštevati kot odpor preprostega ljudstva proti razdirajočemu protestantstvu. To gibanje je pričelo na Tolminskem, se je razširilo od tod preko Notranjskega in Gorenjskega na Štajersko in Koroško. – Dr Gruden – Zgodovina slovenskega naroda str. 671.

Kakor sem že omenil, bilo je v Sv. Lenartu glavno mesto za skakaške sanjarije. Ta sekta ustanovila se je koncem 16 stoletja.

Ivan Ripser, mestni župnik v Ptuju poroča o teh skakačih, da so leta 1599 postavili leseno kapelico pokrito z listjem in sicer blizu Sv. Lenarta ob okrajni cesti proti Radehovi.

Ljudje so si namreč vbili v glavo, da bodo prenesli angeli božji grob iz Jeruzalema k Sv. Lenartu in ga tako rešili iz oblasti nevernikov. Ako pa ne zidajo cerkve, pridejo velike nesreče in bo konec sveta. Shajali so se zlasti ob

večerih na mlade sobote, zbijali različne burke, skakali, se čudno zvijali, imeli razne prikazni in prerokovali, zraven pa uganjali gnusne razuzdanosti.

Ker so skakači pripovedovali, da se jim je prikazal Bog s Kristusom, Marijo in vsemi svetniki in jim naročil, naj pridigujejo ljudem, da bo sveta konec, čene zidajo cerkve, so prebivalci sosednih krajev nosili tem skakačem denar, zrnje in druga živila, privedli živino in darovali kar so sploh mogli.

Ko je nadvojvoda Ferdinand, poznejši cesar, ustanovil reformacijske ali verske komisije, prišla je ta tudi v Sv. Lenart.

O tem piše prošt Jakob Rosolene v svojem Gründlichen Gegenbericht, da je škof Martin Brenner s svojimi komisarji odpotoval dne 5. prosinca 1600 od Radgone ob slabem vremenu in snegu proti Sv. Lenartu, kamor so došli pozno zvečer.

Ker je bil trg itak katolški, imela je komisija opraviti samo s skakači in je dala kapelico zažgati. Tri skakače so pa ujeli in jih odvedli v zapore gospoščine Radgona. Nato je odpotovala dne 6. prosinca v Maribor.

Toda skakačem ni skočilo srce v hlače, že leta 1605 obrnila se je cela župnija Sv. Lenart do sekovskega knezoškofa s prošnjo, da

smejo postaviti zopet kapelico in naj da preiskati čudeže, ki so se zgodili na tem mestu. Ker je bila njih prošnja odbita, vložili so drugo pri deželnem knezu, osled česar je dal knezoškof po ptujskem mestnem župniku celo zadevo preiskati. Na podlagi tega poročila se je prošnja odbila.

Leta 1609 prosili so skakači celo nadškofa v Solnogradu, da jim dovoli zidanje cerkve.

V tej prošnji navedli so 13 slučajev, v katerih so bili bolniki, ki so se zaobljubili k kapeli k božjemu grobu, ozdravljeni. Navedejo se sledeča imena: 1. Matej Murko, 2. mežnar pri Sv. Treh Kraljih na Pohorju, 3. Gregor Schindler, ki je bil prej slep, 4. Boštjan Fersch v Šombartu, 5. Joan Serk, 6. Urban Rotman z ženo in otroci, 7. Krištof Rotman, 8. Lovrenc Schwab iz Št. Ilja, 9. Klement Vukmark. 10. otrok Gregorja Grämpas v Šombartu 11. sin Ožbolta Lukaschitz je bil celo že mrtev, a je zopet oživel, ko so ga zaobljubili k tej kapelici. 12. leta 1606 in 1608 je pri gospoščini Borel - Ankenstein - poginila vsa živina; to se je nehalo, ko so napravili procesijo k kapelici božjega groba in darovali svečo. 13. leta 1609 prišlo je večtisoč prej neznanih mišij iz zemlje, ki so napravile na polju mnogo škode; ko so se ljudje zaobljubili k tej kapelici in darovali

svečo, je poplavila voda miši in vse vkončala.

A tudi ta prošnja bila je odbita. Vsled tega obrnila se je šentlenartska župnija na papeževega nuncija v Gradcu v daljšem pismu z dne 30. prosinca 1613, v katerem prosijo, da se sme postaviti cerkev božjega groba in se sklicujejo na daljnih 15 čudežev, ki so se zgodili, ker so se dotični oziroma njih sorodniki zaobljubili tej cerkvi z darili. Od teh je bil Kolman Scheff pri Sv. Lenartu že mrtev in so ga hoteli pokopati; ker so pa prijatelji obljubili junca, je mrtvi naenkrat vstal.

Kot priče so podpisani župani gospoščin Velika Nedelja, Cmurek, Negova, Maribor, Polhaimb, Winterfeld, Biltovž, Stubenberg in Hrastovec (Mihael Tränakh).

A tudi sedaj niso nič dosegli, pač pa so jim podrli kapelico v tretjem tednu po Veliki noči leta 1614, kakor to poroča Joan Lipser.

A že 20. sušca 1615 sestavili so v Ptuju cathalogus eorum, qui in variis languoribus positi vota voverunt ad locum venerabilem circiter annos viginti exortum, qui locus in inferioris Stiriae parte situs nomine ad Sepulcrum Sanctum donatus, qui cum obstrictam fidem li-

beranere pristinae sanitati restituti sunt.

O tem zapisniku je omenjeno iz leta 1613 navedenih 13 čudežev. A tudi to prošnjo je sekovski ordinarijat zavrnil. Ljudje pa so kljub temu postavili kapelico in uganjali v njej svoje spakarije. To je napotilo sekovskega knezoškofa Jakoba Eberlein pl. Rottenbach (1615-1633), da se je obrnil na cesarja Ferdinanda II. v katerem pismu popisuje dosedanje dogodke in da ljudje kljub temu, da je dala oblast kapelico porušiti, le-to zopet postavili, vsled česar se naj kapelica sežge in v svarilo postavijo vislice.

Cesar Ferdinand II je temu ugodil in dal 4. junija 1622 kapelico sežgati in postaviti vislice. To drastično sredstvo je učinkovalo, kajti leta 1625 že ni bilo več pristaša skakaške sekte.

Kot spomin na skakače ostalo je še do dandanes ime - prka fara - s katerim imenom označujejo mali holmec ob okrajni cesti na severni strani proti Radehovi, kjer je nekdaj stala skakaška kapela parc. št. 546 - 550 k.o. Sv. Lenart.

Sekta skakačev bila je tudi pri Sv. Benediktu in v Ruperčah, župnija Sv. Marjeta ob Pesnici.

Leta 1625 ustanovil je Maks Pernhart, šentlenartski tržan in trški sodnik, pripadnik protestantovske vere, hiralnico s tem, da

je podaril v ta namen svojih šest vinogradov. Pravico do sprejema v hiralnico imeli so ubožni tržani, drugače pa tudi drugi siromaki.

Ker pa je poslopje, ki so ga postavili tržani, zelo trpelo vsled požarov, ki so izbruhnili v trgu, in tudi vinogradi niso dali toliko dohodkov, da bi se moglo vzdrževati poslopje in prehranjevati revože, so tržani to poslopje celo prodali. Vsled tega je Erazem friderik, grof Herberstein v smislu želje njegovega očeta Günter barona Herberstein ustanovil z nova hiralnico in sicer leta 1661 za šest oseb, 3 možke in 3 ženske. Ker pa je tržan in trški sodnik Zaharija Nürnberger volil za hiralnico 200 gold. - za tedanje čase znatno svoto - pomnožil je Erazem friderik grof Herberstein v listini z dne 1. novembra 1672 ustanovni sklad tako, da se je moglo sprejeti osem oseb, štiri iz trga, štiri pa od drugih podložnikov grofov Herberstein kot lastnikov grajščine Hrastovec. Ti ljudje bili so oskrbljeni z vsem in dobivali celo na dan merico vina. Leta 1802 so nehale te dobrote, ko je kupil Jožef Pauer grajščino Hrastovec. Siromaki dobili so samo stanovanje in 21 goldinarjev na leto, nadzornik hiralnice - Spitalmeister - pa 40 goldinarjev. Ko je kupil leta 1908

Alojz Kottas pl. Heldenberg to grajščino, rešil se je teh obveznostij s položitvijo zneska 12.000 K, uprava hiralnice prešla je s 1. prosincem 1910 v roke trške občine.

Natančna osebina ustanove nahaja se v listini z dne 1.11.1672, ki se hrani v arhivu trške občine.

Veliko vznemirjenja povzročil je prihod francozov. Iz zapiskov trške občine Rats- und Eintragsprotokoll bei dem Markte St. Leonhard in wind. Bühelu je povzeti, da je prišel dne 9. aprila 1797 med osmo in deveto uro tobačni nadzornik iz Maribora in vedel povedati, da korakajo francozi iz Koroškega in so v tem času komaj dve uri odaljeni od Maribora. Med tržani nastal je nepopisljiv strah, ljudje so mislili, da pride sodni dan. Ta novica pokazala se je pozneje kot neresnična.

Pač pa so prišli še isti dan avstrijski vojaki okoli 800 večinoma „serbischen und kroatischen freikorps", ki so bili eno noč tukaj in kakor pravi dotični kronist, z ljudmi grdo ravnali in jim odvzeli siloma svinjsko meso, slanino in denar.

Dne 6. aprila 1797 izšla je proklamacija od generala Bonaparte, ki je ljudstvo nekaj pomirila. Izdana je v glavnem taboru Rogatec z dne 29.3.1797 po divizijskem generalu

Bernadotte na prebivalce Koroške in sosednih dežel. Oklic ima vsebino:

Da gredo francozi naprej, ne mislijo nič hudega ne vam ne vašemu premoženju. Oni želo, oni hočejo, da uživate v miru in brez strahu sadove svojega dela in truda. Mi cenimo in spoštujemo vaše šege in navade vseh narodov, posebno pa vaše. Britisti pričibo kaznovan s smrtjo vojak, ki bo vlomastil v vaše prebivališče in pregrešil rop. Kismo enaki divjim magovalcem, naše uljudno vedenje Vas prepriča o tem.

Dne 11. aprila 1797 vkorakali so francozi o Gradec, dne 12. aprila sklenil se je mir v Ljubnem. Dne 24. aprila zapustilo je Gradec 6000 francozov, ki so od Korakali skoz Maribor, Celje, Ljubljano, Gorico in dalje na Benečam ko. Dne 25 ozirona 26 in 28 aprila 1797 zapustile so ostale čete po 9000 ozirona 6000 in 15.000 vojakov Gradec, tako da do 3. majnika ni bilo nobenega francoskega vojaka več v štajerski deželi.

Kliso bili tedaj francozi tudi v St. Lenartu, Kranist na pode.

Iz zapisnika z dne 28. decembra 1829 je razvidi, da je zvolil občinski odbor Karola Schrambek v St. Lenartu do njegove smrti za tržkega sodnika, ker je med drugim „bei den feindlichen Invasionen in den

Kriegsjahren dem Markte durch sein Ansehen Klugen und vortrefflichen Massregeln dem Markte grosse Dienste geleistet hat" - na drugem mestu se piše: und in den wichtigen Kriegsepochen bei den feindlichen Durchmärschen Keine Gefahren gescheut und das Wohl des Marktes allen Ungemach mit standhaften Sinn ertragen und die grossten Opfer zu bringen bereit war.

To nam dokazuje, da so bili francoski vojaki tudi v Št. Lenartu in sicer v letih 1805. 1806. 1809. Kajti v Ptuju bili so leta 1805 in 1809. Gotovo v Mariboru leta 1797. 1805. in od 24. 5. 1809 do 10. 1. 1810. Kostrijske čete bile so v tistem času razpostavljene tudi pri Hrastovcu, odkoder je napravil korporal Karlik z doma prostakona drzen napad na francoze, jim vzel več konjev, a našel smrt zadet od strojne krogle.

Martin Mlinarič, dedek sedanjega gostilničarja Ferdinanda Mlinarič pri Sv. Trojici, vedel je povedati, da so bili francozi v Sv. Trojici, kjer so kuhali blizu sedanjega pokopališča, kar so rabili, so vse pošteno plačali.

Ljudje se še vedo spominjati, da so jim pravili njih pradedje o bivanju francozov v tem kraju. V Spodnjih Kerjavcih bil je želar Markež Ferlan, umrl 15. 12. 1914 A 3/15, ki je vedel povedati, da je bil njegov praded francoski

vojak, ki se je tedaj, ko so bili francozi v tem kraju, pred odhodom skril in tako ostal tukaj.

Istotako ostal je leta 1809 v Sv. Trojici neki Siffert, ki je bil po poklicu tkalec.

Spominja nas to na dobo, ko so v teh krajih hodili Turki, od katerih so ostali nekateri tukaj in postali domačini, kar značijo imena Šalamun-Soliman, ki se najdejo v tem kraju precej pogosto.

Za trg Sv. Lenarta bila je važna pridobitev zemljišča Čreta, ki ga so dobili tržani od grofa Karola friderika Herberstein glasom listine z dne 20. grudna 1716 proti letnemu plačilu treh goldinarjev. Tam imajo Šent Lenarčani največji in najrodovitnejši del svojih njiv. Listina nahaja se v arhivu trške občine.

Ob koncu naj še omenim različne privilegije, ki jih je dobil trg glede sejmov.

Cesar Leopold I podelil je z listino z dne 12. avgusta 1664 trgu pravico do dveh živinskih sejmov in sicer na dan Sv. Filipa in Jakoba t. j. 1. 5. in Sv. Mihaela t. j. 29. septembra.

Glasom listine z dne 18. oktobra 1827 dal je cesar franc I trgu pravico do živinskega sejma na dan Sv. Janeza Krstnika t. j. 24. junija in Sv. Lenarta t. j. 6. novembra.

Cesar Ferdinand I dal je v listini z dne 8. julija 1839 pravico do nadaljnih dveh

sejmov in sicer ponedeljek po boli nedelji in na dan Porcijunkule t. j. 2. avgusta.

Še dan danes se vidi na rotovžu lesena roka, ki drži leseni meč z napisom vredi roke F. I. To znamenje so izpostavili pri stari rotovški dvorani, za kar se vidi še dan danes priprava, in sicer osem dnij pred vsakim sejmom in nato toliko časa po sejmu. To razobešanje imenovali: Die Marktfreiheit ausstecken. S tem se je hotelo reči, da veljajo za ta čas vse pravice, ki so zabeležene v dotičnih listinah, posebno, da se vsakega trgovca varuje pred vsako škodo in da neovirano izvršuje svojo kupčijo.

Leta 1848 korakali so skoz Trojico vojaki ogrskih ustajnikov pod vodstvom generala Perczel.

Kedaj se je ustanovila v St. Lenartu šola, se zagotovo ne ve; kolikor se je moglo dognati, bila je že v prvi polovici 17 stoletja nekaka šola in sicer na tem mestu kakor je sedaj. Bilo pa je to čisto priprosto poslopje, pritlično obstoječe iz ene večje in ene čisto male sobe ter kleti.

Leta 1818 se je pozidalo novo šolsko poslopje, ki je odgovarjalo že bolj tedanjim potrebam. Poslopje bilo je zidano, enonadstropno. Ker pa so ti prostori postali vsled naraščajočega števila učencev premajhni, postavilo se je leta 1895 sedanje šolsko poslopje.

Prvotni učitelji imenovali so se ludimagister, tudi ludirector, ker so bili poleg svojega poklica tudi učitelji cerkvenega petja in organisti. Pri ljudstvu bili so zelo priljubljeni, vsled česar so jih kaj radi jemali za botre pri krstu in so se le na ta način ohranila njih imena zapisana v matrikah od leta 1629. Prvi taki ludimagister bil je Janez Kyren s svojo ženo Marjeto v letih od 1629-1650. Natančen seznam vseh ludimagistrov je v tukajšni cerkveni kroniki.

Zaradi popolnosti naj še omenim, da je izbruhnil leta 1818 trikrat ogenj v trgu, 6. junija, 12. junija in 19. junija. Pogorele so prvokrat 4 hiše, drugokrat je ogenj uničil šest hiš, tretjokrat je pogorela samo hiša Jožefa Sarnitz.

Ob konen naj še kratko omenim zgodovino drugega trga v tem sodnem okraju in sicer Sv. Trojica, to pa zaradi tega, ker bi imela biti prvotno tam sodnija.

Hrib, na katerem stoji cerkev, imenuje ljudstvo Gradišče ter je utegnil tu stati grad, ki se je zval kakor stoji v emureškem urbarji nemški Purgstallberg. Leta 1631 bila sta lastnika hriba Kašpar in Paol Lorber — prav za prav pa Wolf pl. Stubenberg. Prej imenovana sta darovala ta hrib v ta namen, da se je sezidala mala kapelica. Leta 1663

Sv. Trojica v Slov. goricah.

so se tu naselili redovniki Sv. Dogužtina, kar je pospešil Wolf pl. Stubenberg. Imeli pa so malo dohodkov, zato so sami prosili, da se je opustil samostan leta 1787 in potem ustanovila župnija. Od leta 1812 - 1854 upravljali so župnijo posvetni duhovniki, od takrat pa je upravljana očetom frančiškanom.

Krasno loretsko kapelico dala sta zgraditi grof Ferdinand Trautmannsdorf in njegova soproga leta 1693. Sedanji samostan se je zgradil kakor kaže letnica nad vhodom leta 1692. Cerkev se je popisala v letih od 1636 - 1643, kar znači tudi letnica 1640 na južni strani nad vhodom v zakristijo. Poleg te letnice je solnčna ura z napisom: A solis ortu usq ad occasum laudabile nomen Domini. Ps. 112.

V cerkvi je krasna podoba Sv. Trojice, istotako v refektoriju iz leta 1758, ki jo je dal sliKati grof Ferdinand Ernst Trautmannsdorf.

Pri dverih cerkve proti severovzhodu je znamenita skupina, ki predstavlja dobrega pastirja z ovčicami, zadaj izza drevesa gleda zlodej, ki preži na svojo žrtev.

Cerkev Sv. Trojice je znamenita božja pot, h kateri potujejo vsako leto iz vseh krajev procesije, celo iz Prekmurja. Mnogoštevilne tablice v cerkvi nam pripovedujejo o različnih zahvalah za čudodelno rešitev življenja.

Od Sv. Trojice nudi se nam kaj krasen razgled po slovenskih goricah, vidiš starodavno cerkev Sv. Treh Kraljev nad Sv. Benediktom iz leta 1564, Sv. Anton in daljno krasno kapelo sredi vinskih goric. Odpira se ti pogled na Pohorje, Kozjak in štajersko-koroške planine.

Očetje frančiškani so prav prijazni gospodje. Če ti razkažejo vse znamenitosti cerkve in samostana, peljejo te restaurandi corporis causa v hladni refektorij. Ko sediš v častni dvorani se pogovarjaš s častljivimi redovniki, zdi se, da se zatopiš v daljne čase v sredniji vek in stopiti v spomin doba, ko je bila v samostanih zibeljka vse kulture, od koder je šele prešla med širše kroge.

Nehote spomnim se: Scheffel - Der getreue Ekehart in z njim mi stopi pred oči sivolasi častitljivi oče Nikolaj Meznarič, ki je deloval v tem samostanu 28 let.

Bil je kakor onet v svojem poklicu tudi veren sin slovenskih goric, ki je v proslavo žlahtnega soka vinorodnih goric napravil sledečo pesem; katero tu navedem, da se otme pozabljivosti:

Si vis cantare
Disce potare,
In vino veritas
Atque sinceritas
Quidquid latebit
Vino patebit.

Sentis dolorem
Atque maerorem
Vinum infunde
Guttur perfunde
Est medicina
Quasi divina.

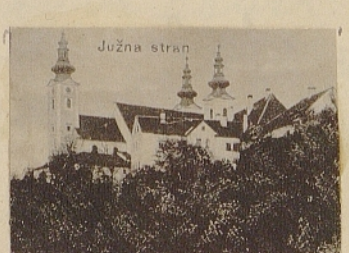

Dodatek

V časopisu za zgodovino in narodopisje zgodovinskega društva v Mariboru, XII letnik snopič 2 piše M. Ljubša glede cerkve Sv. Lenarta, da se najde v listini papeža Celestina III. v Lateranu 1196 dne 17. junija, ko ta potrdi soctopavelskemu samostanu razna posestva in pravice, v slovenskih goricah tudi „predium apud sanctum Leonardum". Listina je sicer nepristna, vendar vzeto iz druge listine, katero datira letu z. l. 1215, da je posedal to posestvo pri Sv. Lenartu Verhker Meljski „von Dame".

Iz tega je tedaj razvidno, da smemo staviti početek cerkve pri Sv. Lenartu v konec 12 stoletja.

Vikarijat je pri Sv. Lenartu nastal najpozneje v 14 stoletju, ustanovil ga je farovniški župnik. Bil je še primorana obsežen, kakor vidimo iz krajev, ki so navedeni leta 1445 v tej župniji.

Natančen popis teh krajev in mej šentlenarške župnije se nahaja v navedenem časopisu st. 75 in 76.

Sodnija v Hrastovcu

Trg Sv. Lenart spadal je kot „Municipalmarkt" pod oblast grajščine Hrastovec.

To ime dobila je grajščina od tega, da je stalo pod gradom na hrastovih mnogo debelih hrastov. Nemško ime pa je Lutenhaag, pravilno Lut-hag. To ime dobilo je po svojem prvem lastniku Hag, tudi Hager. Kdaj so pozidali ta grad, se ne ve, vendar se najde že leta 1265 v listini ime Lutenhag. Kot lastnik imenuje se že leta 1348 neki Ulrik Hag. Grajščina prešla je od plemenitih Hag leta 1409 v last plemenitašev Herbersteinu, ko se je zadnja iz prvotnega rodu, Ana poročila z Henrikom pl. Herbersteinu in prinesla z dote

jenjem vojvoda Ernesta to grajščino v posest Herbersteinov, v katerih rokah je bila do leta 1802, ko jo je kupil Jožef Pauer iz Voitsberg dne 17. sušca. Od tega časa pa do prodaje leta 1908 bili so sledeči lastniki:

Jožef Pauer od 17. 3. 1802 – 1. 2. 1812
Franc Pauer pl. Trildau od 1. 2. 1812 – 5. 2. 1827.
Janez Pauer od 5. 2. 1827 – 16. 4. 1840.
Janez Pavel Pauer od 16. 4. 1840 – 4. 7. 1890.
Maks Pauer od 4. 7. 1890 – 15. 9. 1908.

S tem dnevom jo je prodal Alojzu in Arturju Kottas pl. Heldenberg. S kupno pogodbo z dne 29. oktobra 1915 prešla je ta grajščina zopet v last Jožefa grofa Herberstein

Grad Hrastovec dobil je svojo sedanjo obliko še le v času od 1655 – 1666, ko je dal dozidati Günter baron Herberstein tudi drugi del. Prvotno stal je samo spredaji del z dvema močnima stolpoma na zapadni strani. Stopnje teraso na vzhodni strani dal je napraviti Janez Pavl Pauer leta 1848.

Grajščina Hrastovec imela je svoja posestva v Zgorni in Spodni Voličini, Zamarkovi, Bišu, Žikarcih, Močni, Grušovi, Ložanah Ruperčah, Nebovi, Grajeni, Nasovi, Janževskem vrhu pri Gorni Radgoni, pri Sv. Miklavžu in v Vebrovniku pri Ormožu.

Pod davčno oblast grajščine Hrastovec

spadali so sledeči kraji:

Grušova, Metava, Ruperče, Ložane, Pernica, Sv. Marjeta, Močna, Zamarkova, Partinje, Jurjevski dol, Navarda, Malna, Zgorni, Sredunji in Spodnji Gasteraj, Ledinek, Kremberg, Žice, Spodnje in Zgorne Žerjavce, del Rovice, Zgornji in Spodnji Porčič, Sv. Trojica, Zgorne in Spodne Verjane, Zgorna in Spodnja Senarska, Gočova, Biš, Radehova, Šetarjeva, Sv. Lenart, Lormanje, Spodnja in Zgorna Voličina, Jablanci in Vinička vas.

V Hrastovcu bila je od davnih časov sodnija in sicer takozvana deželska sodnija -Landgericht-.

Nastanek teh sodnij je zgodovinsko sledeči:

Cesar Karol Veliki je po zmagovitih vojskah z Obri razdrobil njih kraljestvo in ustanovil v teh krajih dve krajini, Vzhodno krajino in Furlansko. Le-te kakor celo kraljestvo sploh razdelil je v grofije, katerim na čelo je postavil grofe, ki so zbirali vojsko in sodili. Plače za to niso imeli posebne, pač pa so dobili posestva in tudi globe, ki so jih morali plačevati obsojeni. Bili pa so pod nadzorstvom kralja.

Te grofije delile so se tekom poznejših stoletij v deželske sodnije. Vladar cele države, na katerega mesto stopi v avstrijskih deže-

lah kmalu vojvoda - je imel tudi vrhovno sodstvo. Kmalu pa so začeli deželni knezi podeljevati pravico sodstva glede gotovih okrajev drugim osebam kot plačilo za storjeno službo, za dana posojila ali da dotičnega za se prikupi.

Tako so dobili ti plemenitaši na svojem ozemlju ob enem pravico sodstva črez te kraje in sicer v kazenskih, spornih in izvenspornih zadevah.

Vedeli so si pridobiti te pravice kot stalno spojene z dotičnim posestvom, tako da je prešla ta pravica od prednika na naslednika dednim potom. Tako je zgubilo deželsko sodstvo skoraj popolnoma javno pravni značaj, ker pravica sodstva ni prihajala več iz vladarjevih rok, ampak iz dotične gospoščine kot dedna pravica.

Te deželne sodnije delile so se v privilegirane ali proste in neprivilegirane ali neproste sodnije.

Privilegirane so bile tiste, ki so imele pravico takoj uvesti preiskavo proti osumljenu, ne da bi bilo treba predložiti to zadevo višji sodnijí v presojevanje, ali je dan dejanski stan zločina. Takozvani kroni sodnik - Bannrichter - ki je bil k izvrševanju krone sodnije opravičen na podlagi

posebne listine in nato zaprisežen, je izvedel popolnoma preiskavo, izrekel sodbo in jo tudi izvršil.

Ker se pa te deželske sodnije niso držale večtako natanko teh pravic, ampak smatrale to le za breme, tako so sicer izvedli kroni sodniki preiskavo, celi spis pa so predložili z osnutkom sodbe višjemu sodišču, ki je izreklo sodbo.

Deželska sodnija je to sodbo nato razglasila in jo tudi izvršila.

Neprivilegirane deželske sodnije pa so bile tiste, ki so smele osumljenca samo zaslišati, a potem predložiti spis višji sodniji v presojevanje, če je dana podlaga za nadaljevanje preiskave zaradi hudodelstva. Ob enem je morala ta sodnija prositi, da se določi kroni sodnik.

Če je bil sum hudodelstva opravičen, tako so se izročili spisi kronemu sodniku, ki je vodil na sedežu dotične deželne sodnije preiskavo in poslal po zaključku celi spis z osnutkom sodbe višjemu sodišču, ki je izreklo sodbo ter jo vposlalo dotični deželni sodniji v razglasitev in izvršitev.

To bilo je glede hudodelstev; v manjših zadevah pa je bila itak osaka deželska in druga sodnija pristojna za sodstvo.

Grajščina Hrastovec imela je pravico do

proste privilegirane deželske sodnije in je imela tudi svojega stalnega krvnega sodnika.

Poleg kazenskih stvarij pa je izvrševala ta sodnija tudi sodstvo v spornih in izvenspornih zadevah.

Kot taka se je imenovala - krajna sodnija - Ortsgericht, kar se razvidi natančno iz tedanjega vložnega zapisnika iz leta 1849, kjer se ta izraz strogo loči.

Če tudi je bila v Hrastovcu prosta deželska sodnija, tako se je tudi tukaj iz prej navedenih razlogov udomačila navada, da krvni sodnik po sklenjeni preiskavi ni izrekel sodbe, ampak je predložil spis z osnutkom sodbe višji sodni oblasti in sicer deželski sodniji v Gradcu kot sodbo izrekujoči sodniji - k. k. Landrecht als Criminal Spruchgericht.

Prizivna inštanca pa je bila v Celovcu, ki se je imenovala: hohes Appelgericht als Criminalobergericht, ki je začela poslovati dne 1. julija 1782 za okraje Štajersko, Koroško, Kranjsko, Goriško, Gradisko, Trst in Tirolsko.

Ta sodnija bila je tudi II inštanca za sporne zadeve.

Deželska sodnija morala je biti z ozirom na prej navedeni zgodovinski razvoj

že v davnih časih. Zato govori že dejstvo, da se nahajajo zapori v prvem delu grada, ki je najstarejši in je bil sezidan davno pred letom 1655.

Ker sem že omenil zapore, naj jih na tem mestu kratko opišem.

Za lažja kazujiva dejanja bili so zapori v pritličju na levi strani od vhoda. Ti so bili kolikor toliko primerni. Za težke zločince pa so bili prostori večinoma osi pod zemljo, temni slažni, le skoz malo okence prišlo je nekaj svetlobe v ta strašen prostor, nikdar pa ni užival obsojence blagodejno ogrevajočo moč solučnih žarkov. V zidu vidijo se še sedaj verige, v katere so bili okovani jetniki.

Te ječe so pod obema stolpoma, ki stojita na vsaki strani grada na zapadni strani. Sodni prostori pa so bili v sobah nad ječami.

Če pregleduješ te zapore in jih primerjaš z današnjimi, se pač vidi, da se skuša olajšati tem nesrečnežem usoda in jih spraviti z drugimi sredstvi na boljšo pot.

Popolu dokaz zato, da je obstojala že od nekdaj v gradu Hrastovec krona sodnija, nam da listina z dne 28. novembra 1512, glasom katere je dal cesar Maks I grad in pravico sodstva na življenje in smrt furiju

vitezu Herberstein v feod. (Muchar, VIII. str. 247)

Iz poročila vladnega svetnika Nikolaja pl. Beckmann iz leta 1688 je razvidno, da je imela grajščina Hrastovec že tedaj svojega lastnega kronega sodnika. (Planer-Recht und Richter in den innerösterr. Landen st. 44)

Tudi meje okraja bile so že zelo zgodaj določene, v katerem je imela ta grajščina pravico izvrševanja sodstva.

Že dne 31. majnika 1624 so popisane meje med hrastovško in mariborsko deželsko sodnijo kakor je to razvidno iz Bergrechtsbuch iz leta 1638 v špecijalnem arhivu Vurberg.

Drugokrat bile so določene meje dne 10. aprila 1772. V tej listini potrdi Joan Ernst grof Herberstein, da spadajo pod sodno oblast grajščine Hrastovec župnije Sv. Lenart z vsem posestvom, občina Zamarkova, Mučna, Partinje, Lormanje, Šetarjeva z drugimi okraji in podložniki, župnija Sv. Rupert, del občine Gočova, Spodna in Zgorna Voličina, župnija Sv. Peter s podružnico Sv. Martina, ki je sedaj samostojna župnija, občina Jablanci, Ruperče, Grušova in Metava. (Mell-Pirtegger, Steirische Geschichtsbeschreibungen st. 305-309)

Kakor povzamemo iz kazenskih spisov detomorilk Marije Teiner, Marinke Hamberger, Uršule Senekovič in Marije Golob bile so imenovane obglavljene dne 24. julija 1691 oziroma 20 majnika 1695, 21. januarja 1702 in 10 sušca 1778 v Črnem lesu pri kamenitem križu, kjer so tudi bile pokopane.

Ker pa je v listini z dne 7. aprila 1772 v popisu mej deželske sodnije Hrastovec navedeno, da so bile v St. Lenartu in sicer na sedanji parceli št. 367/4, ki je ob okrajni cesti nekaj korakov od mosta, takozvanega gerihtnega mosta – vislice obstoječe iz dveh zidanih soh – od katerih sedaj ni nobenega sledu in so tedaj tudi tukaj izvrševali smrtne obsodbe – bo mogoče kdo našel to za zagonetno.

Pojasnilo nam da tedaj veljavni zakon o izvršitvi smrtnih kaznij takozvana Constitutio Criminalis Theresiana, glasom katere se ženske niso smele obešati ampak so se morale obglaviti.

Na morišču, kjer so bile postavljene vislice in so še do zadnjega časa stala tri mogočna drevesa, izvrševali so tudi smrtno kazen z zažiganjem na grmadi, kar je bilo navadno glede čarovnic.

Procesi zoper čarovnice so bili ob koncu srednjega in začetkom novega veka in še dalje zelo številni, da zadnja usmrtitev izvršila se

je še leta 1793 na Poznanjskem. V knjigi Malleus maleficarum iz leta 1487 izdalo se je posebno navodilo postopanja proti čarovnicam, ki se je končalo s torturo in zažiganjem na grmadi.

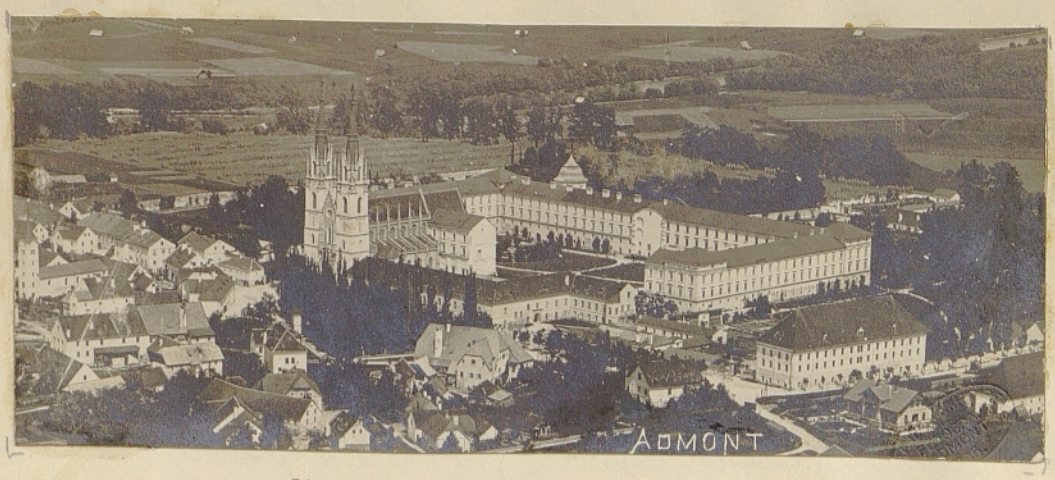

Admont

Šele jezuita Tanner † 1632 in Spee † 1635 in sedem deset let poznje protestant Thomasius † 1718 so nastopili proti temu postopanju, ki je najžalostnejša prikazen tedanjega časa, nekaj blodnja, ki je sedanjemu času nerazumljiva.

Nikodaj čudo, da so bili tudi v tem kraju taki slučaji.

Tako poroča admontski opat Adalbert vladnemu komisarju baronu Mauerberg, da so obsodili v Hrastovcu leta 1685 Marijo Rickin zaradi čaroništva na smrt in jo tudi zažgali na grmadi na moriščem pri sv. Lenartu.

Na vzhodni strani trga tik ob poti, po ka-

teri se pride do vislic, stoji križ, ki ima ime „grihtni križ". Ta označba mosta in križa kaže na bližino mesta, kjer se je izvršila smrtna obsodba. Vsak obsojenec, ki so ga peljali mimo tega križa, moral je tu opraviti zadnjo molitev. Zato tudi to ime.

Ta križ je že zelo star. Leta 1813 je popolnoma razpadel, vsled česar ga je zidar Jožef Reisenbüchler meseca sušca 1813 z nova pozidal, leta 1814 dal ga je tedanji trški sodnik Karol Schrambek poslikati in obdati z lično ograjo. Dne 26. junija 1814 ob doch popoldne blagoslovil je križ tedanji dekan Jakob Šalamun ob navzočnosti obilnega občinstva.

Privilegij deželske sodnije je bil ne glede na čast tudi vir posebnih dohodkov. Ščasoma pa, ko so morali grajščaki imeti zato izkušene krone sodnike in prispevati velike zneske k c. kr. kaznilniškemu skladu ter so bili tudi stroški preskrbe jetnikov zelo visoki, bilo je sodstvo prav neprijetno breme. Če tudi so pobirali v Hrastovcu kakor povsod takozvani Landesgerichtshaber in Landesgerichtszunge, to je dajatev od gotovega dela zrnja in od osake zaklane živine, tako to davno ni zadostovalo za pokritje vseh stroškov.

Tako je tedaj razumeti, da je bilo ukinjenje vseh deželskih, patrimonijalnih in krajnih sodnij leta 1849 le odrešitev velikega

bremena za dotične gospoščine.

V okrožju sedanjega sodnega okraja so bile samo še dve gospoščini in sicer cerkev pri Sv. Benediktu in Drvanja, ki so imele tu svoj glavni sedež in tudi pravico do sodstva. Sedež teh okrajnih sodnij pa je bil v gradu Negova. Delokrog teh sodnij bil je zelo majhen, to že tudi z ozirom na mal obseg gospoščine in malo število podložnikov.

Pač so imele tudi druge gospoščine o sedanjem okrožju tukajšne okrajne sodnije svoja posestva in podložnike, o čemur pa navedem na drugem mestu več.

V Hrastovcu bil je do zadnjih dnij obširen arhiv. Preiskovanje tega arhiva je že samo ob sebi ogromno delo in tvori snov za poseben spis. Za zgodovinarja tukajšnega okraja je najznamenitejši vir. Obžalovati je le, da vlada ni odredila svoječasno, da bi se shranili osi spisi pri novo ustanovljenih sodiščih, ampak jih pustili kakor povsod v rokah dotičnih gospoščin.

Hrastovški arhiv nahaja se zdaj v Ptuju. Iz celega sklada spisov imenovati so kot najbolj zanimivi oni o detomorilkah kakor sem jih navedel že prej.

Le-ti spisi odkrijejo nam žalostno sliko o tedanjih pravnih in uravnih razmerah.

Tako je imela Marinka Hambek, 30 let stara, skoz 11 let razmerje s svojim očuhom Mihaelom Pavalec in je skoz pet let prikrivala umor svojega otroka, katerega je udušila v snegu. Dne 20. majnika 1695 bila ji je pod predsedstvom Maksa Žiga Herberstein po kronem sodniku Jakobu Heß pred gradom razglašena sodba v navzočnosti Janeza Windaher, oskrbnika v Hrastovcu, Janeza Trupaher, nadzornika Herbersteinovih gozdov v Zavrhu, Joana Noller, trš-

Negova

kega sodnika v Sv. Lenartu, Jurija Pihler, špitalskega mojstra ravnotam.

Bilo je po tedanjih postavah običajno, da je izrekel kroni sodnik sodbo v navzočnosti lastnika dotične gospoščine in vglednih oseb kot prič, s čimur se je hotela nekako označiti javnost kazenske razprave, ki se je pa omejila le na razglasitev sodbe.

Tudi triindvajsetletno Marijo Teiner obsodil je sodni oskrbnik Matija Ruef.

Iz tega se razvidi, da so se posluževali grajščaki gospoščine Hrastovec v polnem obsegu pravice voditi preiskavo po svojih kronih sodnikih in izrekati po njih sodbo in so še le pozneje z ozirom na dvorni dekret z dne 12. oktobra 1792 vodili kroni sodniki samo preiskavo, spis pa poslali z osnutkom sodbe višjemu sodišču.

Druge listine nanašajo se večinoma na prenos lastninske pravice tako nakupne pogodbe, posestne spremembe in sežejo nazaj do začetka 15 stoletja.

Tako bi bilo omeniti listino iz leta 1463, ko proda Andrej Holleneck mlin pod gradom Jakobu Kuehtl. Sedanji lastnik tega mlina je frane Gole.

Iz tega bi se dalo sklepati, da se je začelo sodstvo v gradu Hrastovec v času, ko so postali plemenitaši Herberstein lastniki tega grada in so oni dobili tudi za to grajščino pravico sodstva.

Kakor sem že omenil, imeli so kroni sodniki v Hrastovcu in tudi drugod ime - sodni upravitelj - Gerichtsverwalter.

V zadnji dobi bili so sledeči sodniki kolikor se je dalo ugotoviti iz spisov nekdanje deželne sodnije.

Od leta 1786 - 1806 bil je Ivan Kajetan Wissiak /: Bizjak :/. Bil je videti zelo strog, kajti iz za-

piskov Bürger und Ratsprotokoll bey dem Markt St. Leonhard II del, ki se začne z 18 januarjem 1786 in o čemur na drugem mestu več omenim, se razvidi, da je nadzoroval točno trško sodstvo.

Od leta 1806 - 1807 bil je neki Matija Pisl, ki je moral biti le namestnik, ker že leta 1807 najdemo sodnika Lorenca Krail, ki je bil do 31. decembra 1819.

Od 1. januarja 1820 - 1821 bil je neki Rajšp, bržkone tudi le namestnik.

Od 1. januarja 1821 pa do dneva smrti 30 julija 1839 bil je bržkone v Ljubljani gotovo pa na Kranjskem dne 15. sočana 1773 rojeni Anton Lipitsch - Lipič. Imel je tri hčere, Rozo, mater sedanjega višjesodnega svetnika v p. Ernesta Ferk pri Sv. Barbari v slov. goricah in zdravnika Feliksa Ferk, ravnotam, velikega dobrotnika slovenskega dijaštva; Ivano, Marijo ter Antona bivšega upravitelja v Vurbergu in Kajetana, bivšega upravitelja oziroma višjega davčnega nadzornika v Brucku. Višjesodni svetnik Ernst Ferk bil je nazaduje sodni predstojnik v Radovljici, stopil leta 1909 v pokoj in je znan po svojem ljubezujivem vedenju in pravi slovenski gostoljubnosti.

Sv. Barbara

Od leta 1839 - 1848 bil je sodni upravitelj Aleksander pl. Kaiserfeld, ki je bil gotovo še do 20 julija 1848, ker se do tedaj še najde njegov podpis. Odšel je v Gradec, kjer je bil pravni konzulent Štajerske hranilnice. Umrl je nagloma na zastrupljenju krvi.

Kolikor sem mogel po ustnem sporočilu zvedeti, bil je zelo nadarjen in bistroumen sodnik. Tudi Eugen Planer v svoji knjigi Recht u. Richter ga navede kot zelo slovitega jurista. Priljudstvu bil je zelo priljubljen, ker je bil pravičen in prijazen.

Pripoveduje se, da je v Hrastovcu neki uradnik vedno dražil posle in jih zasmehoval. V maščevanje položil je nekdo od poslov ježa v njegovo postelj, na katerega se je zvečer v temi olegel. Ko se je drugi dan pri upravitelju Kaiserfeld pritožil razžaljeni uradnik, rekel mu je mirno: Wer sich unter die Kleien mischt, den fressen die Säue, habe die Ehre mein Herr. In izrekši to salomonsko svobo je odšel, uradnik pa je stal kakor polit z vodo.

Leta 1846 zadel ga je hud udarec, ko sta mu 1. oziroma 6. sušca umrla na škrlatici oba otroka Joana in Aleksander rojena 2. septembra 1844. oziroma 12. julija 1843. Pokopana sta pri cerkvi Sv. Ruperta.

Ob koncu naj še omenim dve pripovedki, ki so kolikor toliko v zvezi z sodstvom v Hrastovcu in nam dajo posebno sliko o tedanjih razmerah.

Ob južni strani okrajne ceste v Črnem lesu ravno tam, kjer se nagne potem navzdol proti Sv. Lenartu, stal je do zadnjih časov tik ob cesti na malem hribčku takozvani Črni Križ - tudi Kameniti Križ - zum steinernen Kreuz. Bil je postavljen iz štirivoglatih plošč iz temnega peščenega kamenja in z istimi pokrit. Ob vznožju bile so tri stopnice, v križu samem bile so štiri vdolbine s črkami E. F. G. H. Križ bil je popravljen leta 1665 in 1789. Te črke nanašajo se brž-kone na Erazma Friderika grofa Herberstein, ki je po smrti svojega očeta Gunter-ja barona Herberstein leta 1655 dobil to grajščino in umrl leta 1691 v starosti šestdeset let.

Nastanek tega križa razlaga si ljudstvo sledeče:

V Hrastovcu živela je lepa grofica, v katero se je zaljubil mladi grof Herberstein

in se z njo na tihem zaročil. Njegova mati pa je bila proti tej zvezi. Grof pa je moral oditi v križarsko vojsko v sveto deželo. Razmerje grofa do lepe grofice ni ostalo brez posledic. Ko je grofova mati to videla, je trpinčila mlado nevesto še bolj in ji grozila, tako da je ta vrgla svojega otroka takoj po porodu v gorečo peč, katero se v gradu še daudanes kaže.

Mlado grofico obsodil je kroni sodnik na smrt na goreči grmadi. Ko je peljal kronik grofico na morišče v Sv. Lenart, prosila ga je, da naj jo rajši obglavi v Črnem lesu, kar je kronik tudi storil.

Ko se je vrnil grof iz svete dežele in vse to zvedel, dal je postaviti na tem mestu kameniti križ v spomin svoji nesrečni nevesti. S svojo materjo pa je pretrgal vsako vez in ostal neoženjen.

V Hrastovcu kaže se še daudanes sliko, na kateri je plavolasa deklica izvanredne lepote. Reče se, da je to podoba one nesrečne neveste.

Od tega križa ni več nobenega sledu, večina kamenja je zazidana v hlevu po slopja hiš. št. 5 v Sv. Lenartu, ker je dotični posestnik lastnik parcele št. 1043 K. o. Zamarkova, na kateri je stal križ.

Na dotičnem mestu stoji mogočen hrast, ki se košato razširja s svojim vejevjem. Ptički gnezdijo tam in žvrgolijo svoje pesmice ter se veselijo življenja, ki so ga morale pustiti pred davnimi časi tu spodaj nesrečne žrtve.

Bivši dekan in častni kanonik Jurij Tutek navaja v svoji kroniki župnije Sv. Lenart, da je bila ta deklica hišna v gradu Hrastovec in da so v arhivu o njej še spisi. Ker je sežgala svojega otroka v goreči peči, obsodili so jo na smrt. Baje so jo pri črnem križu imenovan tudi čarovniški križ - sežgali na grmadi.

Druga pripovedka nanaša se na križ, ki stoji na desni strani tik ob okrajni cesti v smeri iz Maribora kar hitro, ko se začne šentlenartski okraj in zagledaš pred seboj Hrastovec.

Potovalčevo pozornost vzbudi mali borovec, ki životari na vrhu križa, ki je kakor vedo povedati ljudje, že davno črez sto let star.

Nastanek križa in borovca razlaga si ljudstvo sledeče:

V gradu Hrastovec bila je zala deklica, ki je imela za ženina lepega kmetskega fanta. Vsled velike lepote pa je zalezoval deklico hrastovški grajščak. Ker pa vse sladke obljube niso zapeljale stanovitno deklico, dal jo je grajščak

skupno z njenim ženinom živo pokopati. Pred smrtjo rekla je deklica, da bo vzraslo v znak, da je bila nedolžna in stanovitna, na tem mestu neko znamenje. In res, ko so pozidali sorodniki na tem mestu križ, začel je rasti na vrhu križa borovec, ki se vidiše daudanes in kljubuje ob pičli zemeljski hrani vsem elementarnim silam ter pričuje o značajnosti slovenske deklice.

Na križu so videti tri letnice: 1210. 1815. 1887. Po tem soditi, je križ jako star in je bil zidan v letih kakor prvotni grad Hrastovec. Poznejše letnice kažejo na leto popravil, zadnjokrat storil je to leta 1887 Ivan Breznik, posestnik v Zamarkovi, na katerega posestvu stoji križ.

Dodatek

Zgodovinar Dr Rudolf Gustav Puff ve povedati, da je dobil že leta 1457 Andrej pl. Holleneck pravico kronega sodstva za Hrastovec v zahvalo za različne zasluge, katere si je posebno stekel o priliki kronanja cesarja Friderika IV v Rimu. Imenovani plemenitaš dobil je tedaj tudi vasi Jablanec in Ruperče.

Trška sodnija

Kakor so bile že zgodaj po mestih na Notranje Avstrijskem tako v Mariboru, Celovcu Gradcu, Ljubljani mestne in po trgih, posebno v bližnjem Cmureku trške sodnije, tako je bila tudi v Sv. Lenartu taka sodnija.

Te sodnije nastale so iz privilegijev, ki jih je dala gospoščina, pod katero je spadalo mesto ali trg. Dotični grajščak pridržal si je samo gotove pravice, tako posebno glede nadzorovanja.

Kedaj je nastala v trgu Sv. Lenart taka sodnija, se ne more dognati. Gotovo je, da je bila že leta 1528, kajti v zapisniku o cerkveni vizitaciji v Sv. Lenartu piše se: Her Hans Wolgemut Pfarer, Her Christof Schlesinger, Her Stefan Krapinger, Geselpriester, August Fleischhacker-Richterseyn im Glauben und sunst nicht irrig.

Z besedo Richter misli vizitator trškega sodnika.

Tudi iz pisma, ki ga piše šentlenartski župnik Milleschitz (Miložič) Mihael (1610-1620)

dne 7. avgusta 1611 dvornemu kaplanu Juriju Ciersch v Gradec, je razvidno ime trškega sodnika. Miložič se pritožuje, da so posebno v trgu osebe, ki so udane luteranstvu in navede kot prvega Maksa Pernhard - derzeit Marktrichter sambt seinem Weib - dalje omeni še tudi Mihaela Gallé - Marktschreiber sambt seinem Weib - Prej omenjeni Maks Pernhard bil je prvi ustanovnik trške hiralnice.

Tudi v listini z dne 27. aprila 1636 imenuje se trški sodnik Tomaž Sporer, ki se je z drugimi tržani zavezal, pozidati cerkev pri Sv. Trojici.

V ustanovni listini grofa Ernesta Friderika Herberstein z dne 1. novembra 1672 imenuje se Caharija Nürnberger kot trški sodnik, ki je volil za hiralnico 200 goldinarjev. Imenovani stekel si je posebne zasluge za pozidanje večje cerkve pri Sv. Trojici namesto prvotne male kapelice. Nürnberger bil je okoli leta 1661 trški sodnik.

V listini trške občine z dne 30. aprila 1675 oziroma 13. sušca 1676 - ki je sploh najstarejša listina te občine in v kateri potrdi Marija Gregorec sprejem očetove dedščine v znesku 50 goldinarjev od matere Marije Stuber, je podpisan Jurshitz kot Marktrichter. Imenu je bilo Ivan.

Glavni vir za zgodovino trške sodnije

nam dajo zapiski - Bürger und Ratsprotokoll bey dem Markt St. Leonhard in windisch Bühel od 22. julija 1719 naprej do leta 1850, ki so v celoti ohranjeni.

Iz teh zapiskov povzamemo, da je trška sodnija v Sent Lenartu ena najstarejših.

V območje te sodnije spadali so trg Sv. Lenart, Spodnja in Zgorna Radehova, Spodnje in Zgorni Žerjavci.

Iz prej navedenih zapiskov - Bürger und Ratsprotokoll - povzamemo celo organizacijo trškega sodstva, ki nam nudi dokaj zanimivega.

Volitev trškega župana bila je vsako leto in sicer na dan Sv. Tomaža, 21 grudna, če pa je ta dan bila nedelja, tako prihodnji dan. Tudi v Gradcu bila je določena volitev na isti dan, v Cumreku bila je 6. grudna, med tem ko je bila v Celovcu v nedeljo pred Sv. Vidom. v Mariboru na praznik Sv. Petra stol to je 22 prosinca.

Volitve udeležili so se vsi tržani, ali tudi ženske ni razvidno, bržkone pa ne, ker se nikjer ne najde kak dokaz za to in so v tedanjih časih imeli odločevati le moški v postavnih zastopih.

Kdor je neopravičeno izostal od volitve, moral je plačati goldinar kazni.

Volitev vršila se je na ta način, da so bili

predlagani treje svetovalci iz prejšnje dobe. Volitev bila je javna in seje izvedla tako, da je povedal vsak volilec ime tistega, katerega voli. Izvoljen je bil tisti, ki je dobil dve tretjini vseh oddanih glasov. Moral pa je biti hišni posestnik. Slučaj tržkega sodnika Seyfrid, ki je bil leta 1806 izvoljen, nam kaže, da je moral odložiti to častno mesto, ker je prodal leta 1807 svojo hišo, vsled česar so se vršile due 8. majnika 1807 nove volitve (št. 299).

Po volitvi sodnika bilo je sprejemanje novih tržanov in volitev novih občinskih svetovalcev.

Vsak tržan moral je prisegči po natančno določeni formuli:

Ich N. N. schwöre zu Gott dem allmächtigen einen wahrhaften Eid, nachdem ich anhero zu einem märktlichen Burger auf und angenommen worde, ich alles, was zum Nutzen und Aufnehmen des gemeinen Markts St. Leonhard gereicht und das Wohl der gemeinen Bürgerschaft betrifft, getreulich befördern wie den auch einen jeweiligen Herren Markt Richter und ehrsamen Rath in allen billigen Sachen gehorsamen wolle, wies nemlichen einem ehrsamen Burgersmann und getreuen Mitglied gusteht, so wahr mir Gott helfe.

Za svetovalce, ki so sodili skupno s tržkim sodnikom, bila je določena sledeča formula:

Ich N. N. schwöre zu Gott dem allmächtiger

einen wahrhaften Eid dass ich als angenohmener und erwählter Rechs-freund bey dem Markt St. Leonhard, in allen Sachen, was zu untersuchen zu erkennen und zu urteilen im Rath oder auf Verordnung desselben und eines jeweiligen Hrn. Marktrichters vorkommen sollte, nach meinem Wissen und Gewissen ohne Ansehn der Person, weder aus Freund- noch Feindschaft, meine Mainung und Erkanntnüß vortragen, von keinem Menschen ein Geschänknüß oder Gabe annehmen, und alle Raths-Angelegenheiten deren Eröfnung verbothen wird, gehörig verschwiegen halten wolle, wie es nemlichen einem ehrliebenden Burgersmann und Rechtsfreunde zusteht, und ich mir dereinst vor Gott zu verantworten getraue. So wahr mir Gott helfe.

Zelo zanimivo je, da se najde v navedenem zapisniku na str. 68 tudi slovenski obrazec te prisege. Napis se glasi:

Windische Eydesformel eines neuen Bürgers.

Jas N. N. persegnem Bogu samemo Mogotznemo eno pravitno persego. Da jas na neschni den sa eniga terschkiga Purgara gor oset gratam. Da jas vse tisto, kaj je knuzi ino gor jemainjü tega gmein Terga St. Leonarda se dotizhe, no vse tisto svösto storiti zhem, kaj zölli gmein Purgerschofti knuzi bo. No te jas zhem tudi enemo takemo men naprö postablenemo Richtarü, nu enemo zöllemo Rathü vsech postenim Rezech

pokorni bitti, na tako Vischo, kak se enemo postenemo ino sočstemo Purgarü Zhvisdü. Tako gvischno kack meni Bog pomagai.

Ta obrazec je prenešen iz prej navedene ganemškega, ki je bil določen od krajne sodnije Hrastovec z dnem 15 sušca 1787.

Novi tržan moral je plačati za sprejem gotovo takso. Tako je bil sprejet dne 21. decembra 1789 za tržana Andrej Spitzy doma iz Sl. Vida pri Vidmu na Benečanskem, ki je plačal pristojbino v znesku 3 gold. 45 kr. Mimogrede omenim, da je bil to praded rodbine Spitzy, katere člani so se zelo pomnožili. Peteri bratje Anton Andrej, Jakob Nikolaj, Karol Nikolaj, Andrej Nikolaj in Jožef Nikolaj tvorili so še sedaj znane lenartske „fünfarje". Iz te rodovine je tudi dne 21. decembra 1872 v Sv. Lenartu rojeni Dr Hans Spitzy, vseučiliščni profesor na Dunaju in znamenit ortoped.

Izvolitev sodnika potrdil je sodni oskrbnik v Hrastovcu, ki je tudi odredil novo volitev, če ni dobil sodnik potrebne večine glasov.

Prvotni red, da se je moral voliti vsako leto sodnik ali predlagati prejšnega z zopetno izvolitvijo v potrditev, prodrlo so že leta 1829, ko so sklenili občinski svetovalci, odbor in osi tržani, da izvolijo dolgoletnega trškega sodnika Karola Joana Schrambek, ranocelnik, hišni po

sestnik, šolski nadzornik, in cerkveni ključar za čas njegovega življenja.

Dne 18. julija 1843 volili so Alojza Wenzel za dobo treh let, kar je hrastovška oblast tudi potrdila.

Po volitvi izročili so sodniku uradno in sodnijsko palico, pečat in ključ (zapisnik z dne 18. julija 1843).

Obe palici nahajate se v arhivu trške občine. Sodnijska palica izgleda kot kaka taktirka, ima spodaj leseno rožo in tudi zgoraj. To palico moral je imeti trški sodnik v rokah, kedar je sodil.

Trška sodnija imela je tudi pravico pečatiti listine z rudečim voskom.

Našla se je samo še ena listina in sicer že prej navedena z dne 30. aprila 1675 oziroma 13 sušca 1676. ki nosi takšen pečat. V rudečem vosku vidijo se dve osebi, ki stojite ena nad drugo, v desni roki drži vsaka palico - bržkone sodno palico. Ob straneh so črke J. G. A. To so bile začetne črke imena tedanjega trškega sodnika - Johann Georg Furtchig.

Po volitvi imeli so trjani sestanek v kaki gostilni, kjer se je slavila volitev. Pilo se je tedaj v znamenje sporazumljenja iz velikega vrča. Dejansko se tudi nahaja na tukajšnem rotovžu takšen kositren vrč z letnico 1664 in čkami G. M. Poleg tega vrča je še manjši iz kositra, ki pa nima nobene letnice.

Približno mesec pozneje so se zopet zbrali vsi tržani na rotovžu in določili funkcijonarje za upravo in sicer so bili to: Kassierer ali Kämmerer-Wachtmeister-Fleischkommissär-Brotwäger-Wegmeister-Feuerbesichter-Vorspannkommissär-Quartiermeister.

Že imena povejo, kakšne posle so imeli dotični tržani, ki so bili izvoljeni v to sorbo.

Sodstvo izvrševalo se je na rotovžu. Sedanje poslopje bilo je sezidano leta 1675, kakor kaže letnica v dvorani nad dvermi:

Wo die Gesetze als Menschenwerk nicht deutlich und unzureichend sind, muss sie das Gewissen und die Menschlichkeit des Richters ergänzen.

Vsebina tega napisa ima svoj pomen in naj bi ta smernica veljala za vsakega sodnika.

Pri obravnavi bila sta poleg sodnika še dva svetovalca kot asesorja in dva takozvana Vorgeher.

Kolikor se more povzeti iz posameznih razprav, bila je vloga teh dveh oseb v kazenskih zadevah približno to kar je danes javni obtožitelj. Eden od teh prednaša tožbo. Nato se zagovarja obtoženi, ob koncu izreče se po morebitnem zaslišanju kake priče sodba - rabi se izraz - decissio - z uvodom:

So ist vom Richter und Rath sogestalt erkennet worden.

Če se je izrekla sodba na zapor, se je tudi takoj

izvedla, če ni bilo pritožbe na višjo inštanco.

Pod pristojnost tržkega sodstva spadale so razne popolnoma administrativnih in političnih zadev reči, katere opravčuje v današnjem Kazenskem zakonu s prestopki.

Imel pa je tržki sodnik pravico zaslišavati osumljence v kazenskih zadevah zaradi tatvin. Tako nam kaže zapisnik z dne 28. junija 1787, da zasliši sodnik tata Janeza Caff glede generalij in v stvari sami, nato oškodovanega Kot priče; Ker pa znaša vrednost ukradenih stvarij 31 gold. 29 kr. se izroči osumljence deželskemu sodišču v Kranjem.

V kazenskih stvareh obravnavajo se največ zadeve zaradi žaljenja časti in lahke telesne poškodbe. Originalne so sodbe zaradi prestopka zoper varnost časti. Če se dva pojeta, tako se izreče, da se to izenači. Če pa je eden drugega še kaj poškodoval, in se zaradi odškodnine ne morata pogoditi, se napotita na tožbeno pot pri kranjski sodniji v Kranjem.

Izreče se pa tudi obsodba obeh strank, ki sta se tožile.

Zaradi originalnosti naj navedem razpravo z dne 23. sušca 1787 dobesedno:

Im gehaltenen Ratstag den 23. März 1787.

Im Namen des Herrn Gerichtsverwalters: Johann Urbantschitsch.

Präsentes: Her Jgnac Knol und franz Sekol.

Vorgeher: Kajetan Hartwig.

Den obigen Dato bringt klagbar vor Her Mathias Petteg wider seinen Nachbar Peter Sprümbser Burger und Schlossermeister das der bemelte Schlosser selben mit allerley Injurien begegnet hat wegen ihm gemachten Schaden von seinen Schweinen.

Aber der Schlosser meldet auch, das der Petteg ihm auch nichts geschenkt und selber eben dergleichen begegnet hat.

Decißio:

Also ist erkennet worden, weillen selbe einer den anderen so sauber tituliert das ein jeder mit 24 Stunden Rathaus Arrest beleget worden und selbe nach einander solches ausgestanden. Actum Rathaus im Marckt St. Leonhard ut supra.

Dne 11. aprila 1787 pregledal je zapisnik sodni upravitelj v Hrastoven - Wißiak - in pripomnil, da naj se obsodi rokodelec zaradi tako malih žalitev k večjemu na 3-6 ur, da ne trpijo škode pri zaslužku.

Reči se mora, da so bile tedaj kazni še prav mile in se tudi izvrševale niso strogo.

Na drugem mestu najdemo, da je bil tržan Mayritsch obsojen zaradi žaljenja časti na 24 ur. Glede izvršitve kazni najdemo v zapisniku, da se dveri ne bodo zaklenile, če se obsojeni vede mirno.

Tudi slučaje sedanjega prestopka po § 459 K.z. in § 391 K.z. najdemo. Ker se pa v proem slučaju niso našle priče, dalo se je gospodarju strogo svarilo, da pazi na ženo, da ne bo hodila pri odprti luči po hlevu - zapisnik z dne 7. svečana 1786.

O drugem slučaju se pa stranke niso pobotale in se nakažejo nastopiti pot tožbe pri hrastovški sodniji - zapisnik z dne 5 svečana 1787.

Toliko o kazenskih zadevah.

Trški sodnik obravnaval pa je tudi v civilnih zadevah.

Tako se tožita glasom zapisnika z dne 16. svečana 1787 Simon Žemljič in mesar Gregor Glautscher zaradi izročitve teleta. Tožitelj označi se čisto pravilno s Kläger, toženec z Beklagter, ko je prednašal tožitelj tožbo - bilo je tedaj v smislu sedaj veljavnega civilno pravnega reda ustno postopanje - ugovarja toženec. Nazaduje pride do poravnave.

Zgodi se pa tudi, da zavrne sodnik tožitelja z zahtevkom na plačilo odškodnine osled prizadetih poškodb, ker se dožene, da je ravnal toženec v silobranu - zapisnik z dne 6. julija 1720.

Vse civilne tožbe končajo se s poravnavo ali pa da se stranka napoti na pot tožbe v Hrastovec. Le izjemoma izreče se sodba. Glasom zapisnika z dne 25. svečana 1787 mora plačati Matija Petteg Kajetanu Hartwig 1 goldinar 5 kr.

ker so napravile svinje na njivi škodo; tudi mora toženec popraviti drugo leto svoj plot, da svinje ne morejo niti.

Tudi slučaj tožbe na preživnino nezakonskega otroka se najde v teh zapiskih. Sklene se glasom zapisnika z dne 15. aprila 1793 nazaduje poravnava, da se zaveže oče nezakonskega očeta k plačevanju, ker sledují še nima premoženja.

Bi bilo dobro tudi za današnje razmere.

V izvensporni zadevah imel je trški sodnik navadno določitve mej, obračune tirjatev in protitirjatev med strankami v trgu. V zapisniku z dne 14. prosinca 1785 najde se cela prava zapuščinska razprava po Mariji Hratintschitsch (Vratinčič), ki je zapustila neznatno premoženje.

Razun tega pa je bil trški sodnik tudi nekaki notar.

Sestavljal je namreč med zaročencemi ženitovanjska pisma ali ženitne dogovore popolnoma v tem smislu kakor se delajo sedaj take pogodbe.

V odstavku 1 stvorita ženin in nevesta obljubo, da se poročita in veljata od tega časa kot zaročenca z vsemi pravnimi posledicami.

V odstavku 2 se določi, kaj za ženi ženin nevesti.

V odstavku 3 imenuje se premoženje,

ki ga prinese nevesta v zakon, ženin to doto poviša še za enkrat toliko in dovoli okujižbo zastavne pravice za ta znesek kakor je to običajno na Koroškem - rabi se stalni izraz - cum facultate intabulandi.

V odstavku 4 določi se občna skupnost premoženja med živima in za slučaj smrti tako, da je ob času smrti polovica last preživelega, druga polovica pa tvori zapuščino.

Vse te ženitne dogovore opisoval je trški sodnik v posebno knjigo.

Tudi kupne pogodbe, zadolžnice, poravnave v izvensporném postopanju so se sklepale pred trškim sodnikom, o čemur priča knjiga: Heyrats-Vergleichs und Kaufkontrakt Protokoll bey dem Markt St. Leonhard 1779.

Predaleč bi prišel, če bi hotel navesti vse slučaje sodstva, podal sem splošno sliko, navedene knjige nudijo za pravnika gradiva dovolj, da o tem sestavi poseben spis.

Kakor semže omenil, bilo je trško sodstvo pod nadzorstvom deželske sodnije v Hrastovcu. Vidi se, da je tedanji sodni upravitelj Janez Kajetan Wißiak - Bizjak - točno nadzoroval celo uradovanje in tudi napravil svoje opombe.

Poznejši upravitelji so to opustili, tako da

od leta 1806, ko je nastopil drugi sodnijski upravitelj, sploh ni razvidno redno nadzorstvo.

Mesto trškega sodnika bilo je pred vsem častno mesto; imel pa je tudi svojo posebno sicer ne veliko plačo. Dobival je voz sena in otave iz travnika grajščine Hrastovec sedaj parc. št. 581 d. o. Zamarkova. Ta travnik ima še sedaj ime Hofwiese.

Kakor se razvidi iz vseh teh zapisnikov, bila je cela inštitucija prav patrijarhalična, tržani volili so svojega sodnika in položili v njegove roke svojo usodo. Ta inštitucija imela je to dobroto, da so se končali navadni spori že v trgu in se je prihranilo sodniji v Hrastovcu mnogo dela.

Trška sodnija v Št. Lenartu kakor tudi drugod spominja nas na današnje posredovalne urade, ki so bili ustanovljeni z postavo z dne 27 svečana 1907 št. 59 d. z. in 29 decembra 1914 št. 23 dež. zak za Štajersko iz leta 1915 št. 96.

Dandanes je 20 takih posredovalnih uradov v našem sodnem okraju. Njih delovanje, ki se je začelo leta 1922 ni podceniti in bo dobilo pomen, ko se ta inštitucija nekoliko uživi.

S provizorično občinsko postavo z dne 17 sušca 1849 nehala se je tudi trška sodnija, ki je prešla kmalu potem na okrajne sodnije.

S to postavo nehalo se je seve tudi nadzorstvo

grajščine Hrastovec.

Dne 8. avgusta 1850 bile so prve občinske volitve po novem redu. Za prvega župana bil je izvoljen Jakob Leserer, za svetovalca pa Janez Sollag in Franc Frimel.

Kolikor se da povzeti iz navedenih zapiskov, bili so od leta 1722 sledeči trški sodniki:

1.	Jurij Pinterič	1722 - 1723	
2	Filip Zirngast	1724 - 1728	
3	Jurij Pinterič	1729 - 1730	
4	Janez Leserer	1731 - 1733	
5	Jurij Pinterič	1734 - 1736	
6	Matija Eberl	1737	
7	Jernej Zimer	1738 - 1741	
8	Janez Eberl	1742 - 1745	
9	Matija Frasner	1746 - 1750	
10	Jurij Pinterič	1751	
11	Matija Frasner	1752 - 1755	
12	Kašpar Maritsch	1756 - 1757	
13	Matija Breznik	1758 - 1762	
14	Matija Frasner	1763 - 1765	
15	Jurij Pinterič	1766	
16	Matija Frasner	1767 - 1768	
17	Mateoj Pernig	1769 - 1770	
18	Jurij Pinterič	1771	
19	Franc Rudolf	1772 - 1776	
20	Janez Urbančič	1777 - 1782	
21	Martin Mraseg (: Mrazek :)	1783	kirurg.
22	Leo Vogler	1784	

23 Janez Urbančič 1785 - 1789
24 Ignac Cmol 1790 - 1793
25 Kajetan Hartwig 1794 - 1795
26 Anton Kratinčič 1796 - 1800
27 Matija Tekonja 1801
28 Karol Schrambek 1802 - 1804. 1807 - 1808
29 Blaž Seyfried 1806
30 Tadej Spitzer 1809 - 1813
31 Karol Schrambek 1814 - 1843
32 ~~Karol~~ alojz Wenzel 1843 - 1844.
33. Jakob Spitzy od 21. decembra 1846 - 1849

Karol Wenzel odložil je dne 5 sušca 1844 to mesto, vmes vodil je posle blagajnik Jakob Seserer, ker vsled resignacije ~~Karola~~ alojza Wenzel ni bilo povoda za izvolitev novega trškega sodnika. (odločba grajščine Hrastovce z dne 24 aprila 1845.)

Najznamenitejši od vseh trških sodnikov bil je Karol Ivan Schrambek, ki je umrl 5 julija 1843 v starosti 76 let. Bil je celih 35 let trški sodnik in vodil svoje posle tudi v najtežavnejših časih v občno zadovoljnost tržanov. Bil je hišni posestnik, okrajni kirurg, cerkveni ključar in šolski nadzornik. Imel je dve hčeri, Marijo, ki je bila poročena z zdravnikom Andrejem Kornig ter Ivano, ki se je poročila z Jakobom Spitzy, zadnjim trškim sodnikom in po njegovi smrti z zdravnikom

požefom Joras v Št. Lenartu. Dosegla je starost nad 90 let.

Sv. Jurij v Slov. gor.

Dodatek

Dne 21. 12. 1804 bil je izvoljen za trškega sodnika Andrej Spitzi, trgovec, in z dnem 22. 2. 1805 potrjen od okrožne in zemljiške oblasti. Bil je tedaj v letu 1805 trški sodnik.

Okrajna sodnija Sv. Lenart

Dogodki leta 1848 niso ostali brez vpliva na zakonodajstvo glede sodstva. Cesarski patent z dne 4. svečana 1849 je rojstni dan modernega, predvsem neodvisnega sodstva. Glavne točke tega patenta so ukinitev vseh deželnih, krajnih, patrimonijalnih in drugih sodnij, pravosodne in politične zadeve so se ločile, od dejanj nameščen sodnik je nepremakljiv, sodno postopanje je naravnavano in ustmeno.

S cesarskim odlokom z dne 14. junija 1849 so se odobrile osnovne črte ureditve sodnih oblastev, glasom katerih nastanejo okrajna sodišča, kolegijalna okrajna sodišča, deželna in višja deželna sodišča in najvišje sodišče.

S cesarsko naredbo z dne 25 julija 1849 odobrila se je organizacija sodišč na Štajerskem, ustanovila so se deželna sodišča v Gradcu in Celju.

Okrajna sodnija pri Sv. Lenartu bila je prideljena deželni sodniji v Celju. V Mariboru pa je bilo okrajno zborno sodišče - Bezirkskollegialgericht, ki je imelo tudi sodstvo glede vseh pregreškov.

Da se ugotovi obseg in sedež posameznih sodišč, ustanovile so se takozvane c. kr. uvodne komisije. Za mariborsko in celjsko okrožje bil je določen tedanji kroni sodnik - Bannrichter - zadnji tega imena - sodni svetnik Dr Pavel Kopper, ki je bil pozneje višjesodni svetnik v Celju in umrl v visoki starosti v Gradcu.

Le-ta prišel je tudi v Sv. Lenart zaradi določitve sedeža za sodnijo. Ker je bila Sv. Trojica nekako v sredi novega sodnega okraja, se je podal s komisijo najprej tja. Ker pa občani tedaj še navadne občine Sv. Trojica - trg je še le iz leta 1871 - niso kazali posebnega zanimanja, da bi dali prostore, vrnila se je komisija v Sv. Lenart. Tržani pod vodstvom tedanjega trškega sodnika Jakoba Spitzy obljubili so vse, da se nastane sodnija tukaj. Obljubili so, da dajo za dve leti prostore za sodnijo in sicer brezplačno in so se zavezali plačati dotičnim hišnim posestnikom, ki dajo prostore, 60 goldinarjev na leto.

Predstojništvo, izvensporni in sporni oddelek ter zemljeknjižni urad dobil je prostore v hiši Jakoba Spitzy tedaj št. 40 sedaj št. 45 – sedanje eraričnо poslopje – in sicer v sedanjih sobah št. 1–6.

Razun tega dali so še začasno sobo v rotovžu na razpolago in sobo v sosedni hiši tedaj št. 39 sedaj 43 kot dvorano za kazenske razprave.

Zapori in sicer štiri celice bile so v hiši tedanje lastnice Marjete Spitzy hišna št. 56 sedaj št. 76.

Tako je bilo oskrbljeno glede prostorov za prvo silo. O nadaljni spremembi še pozneje omenim.

Glede uprave določilo se je z gospoščino v Hrastovcu, da prevzame okrajna sodnija šest omar, ki so še dan danes v oddelku I in v registraturi, za 92 goldinarjev in štiri železne okove za noge in roke, štiri ključavnice in še druge priprave za vklepanje, ker se je to orodje rabilo še do leta 1867 – to orodje stalo je 6 goldinarjev 40 krajcarjev.

Zaradi ostale potrebne uprave sklenil je sodni svetnik Pavel Kopper z rokodelci v Št. Senartu in sicer Antonom Wabitsch, Jakobom Caff, francem Senekovič, francem Wudler in Antonom Stramlič dne 27 majnika 1850 pogodbo, glasom katere so se ti zavezali napra-

viti še drugo potrebno pohištvo za 108 gold. 36 kr. Nabavila se je tudi ura od bratov Jäckle v Gradcu za 10 gold. za sobo sodnega predstojnika. Došla je 12. avgusta v Št. Lenart, a v veliko nezadovoljnost vseh sodnih predstojnikov nikdar ni prav vršila svojo dolžnost kljub večkratnemu zdravljenju v različnih sanatorijih izurjenih uzarjev.

Sodni okraj Sv. Lenart določil se je tako, da obsega sedanjih 44 občin in sicer Sv. Lenart, Zamarkova, Lormanje, Partinje, Jurjevski dol, Malna, Sredinji Gasteraj, Spodnji Gasteraj, Žitnice, Ledinek, Kremberg, Zgorna Ročica - prej bila je tudi Spodna Ročica, ki se je pa razdelila med občine Sv. Benedikt, Sp. Žerjavce in Zg. Ročico - Žice, Spodnje - in Zgornje Žerjavce, Spodnji - in Zgornji Porčič, Drvanje, Sv. Benedikt, Trije Kralji, Ihova, Osek, Trotkova, Cegetinci, Sv. Anton, Andrenci, Župetinci, Smolinci, Čagona, Brengova, Verjane, Sv. Trojica, Senarska, Gočova, Biš, Čermlenšak, Selce, Žikarce, Ragoznica, Korena, Zimica, Jablanci, Zgorna Voličina, Spodnja Voličina, Šetarjeva - Radehova.

Pod sodni okraj Sv. Lenart spadajo v celoti župnije Sv. Lenart, Sv. Trojica, Sv. Ana, Sv. Jurij, te tri župnije so šele od leta 1786 samostojne, Sv. Benedikt, Sv. Anton, Sv. Rupert in Sv. Barbara. Nadalje pa segajo v ta sodni

okraj še sosednje župnije, katerih cerkve so izven tega sodnega okraja in sicer župnije Sv. Marjeta - okraj Maribor - Sv. Peter pri Mariboru in Sv. Martin pri Vurbenku - okraj Maribor - Sv. Bolfenk, Sv. Andraž - okraj Ptuj - Negova - sodni okraj Sg. Radgona.

Pod župnijo Sv. Marjeta ob Pesnici spadajo od občine Partinje hišne štev. 181-185, 200-207; pod župnijo Sv. Peter cela Vinička vas hišne št. 1-22 v občini Jablanci in hišna št. 31 v Veliki Zimici, občina Zimica, pod župnijo Sv. Martin od občine Korena hiš. št. 8. 9. 49. 51. 60-80. 83. 89. 91. v Spodnji Koreni, pod župnijo Bolfenk cela občina Biš, pod župnijo Sv. Andraž št. 45-49 občine Andrenci, hiš. št. 31 občine Župetinci in hiš. št. 1-47, 59 in 105 občine Smolinci, pod župnijo Negova hiš. št. 76-82 občine Zhova.

Število prebivalcev v prodnem sodnem okraju znaša približno 22.000.

Pri tukajšni sodniji bilo je nastanovljeno

mesto za okrajnega sodnika, dva adjunkta, vodja zemljekujižnega urada, dva kancelista, dva pisarniška pomočnika in enega sluga.

Dne 1. sušca bili so imenovani okrajni sodnik Jakob Zirkelbach in adjunkt Josip Jauschitz.

Poslovanje novo določenih okrajnih sodišč bi se moralo začeti glasom odredbe pravosodnega ministrstva z dne 6. aprila 1850 s proim julijem.

Kedaj je pripotoval okrajni sodnik Zirkelbach v tv. Senart, se ne ve, gotovo pa je moral biti že tukaj nekaj časa prej, da je nadzoroval preselitev iz Hrastovca.

Od osobja v Hrastovcu prišli so sem vodja zemljekujižnega urada Josip Habuseg-Babusek - ki je bil že od leta 1835 tam, pisar furij točnik, omeni se tudi Rihard Ternig. Kot sodnega sluga prevzeli so Jakoba Schifko.

Josip Jauschitz nastopil je službo brzkone šele leta 1852, ker ga šele tedaj najdemo v spisih. Prvotno sta bila dodeljena adjunkta Aleksander Duller in Josip Diesenbacher.

V istem času vršile so se tudi izročitve nerešenih spisov, in vseh drugih, ki so bili izročiti novo ustanovljeni okrajni sodniji kakor je to določila uvodna komisija.

Izročitve vršile so se meseca junija.

Hrastovška sodnija izročila je vse spise

dne 28. junija 1850. V Hrastovcu bil je po sodnem upravitelju Aleksandru Kaiserfeld adjunkt Filip Mravlag, poznejši notar pri Sv. Lenartu in je tudi on izročil ose spise.

Izročile so sledeče deželne oziroma patrimonijalne in krajne sodnije spise glede tistih podložnikov, ki so pripadali do tedaj pod pristojnost dotičnih gospoščin.

Navedem posamezne sodnije in v oklepaju občine, v katerih so imele te gospoščine svoje podložnike, kolikor se je to dalo dognati iz izročenih spisov:

1. Krajna sodnija Velika Nedelja (Gočova, Partinje)
2. Krajna sodnija Zgorni Ptuj (Jablanci)

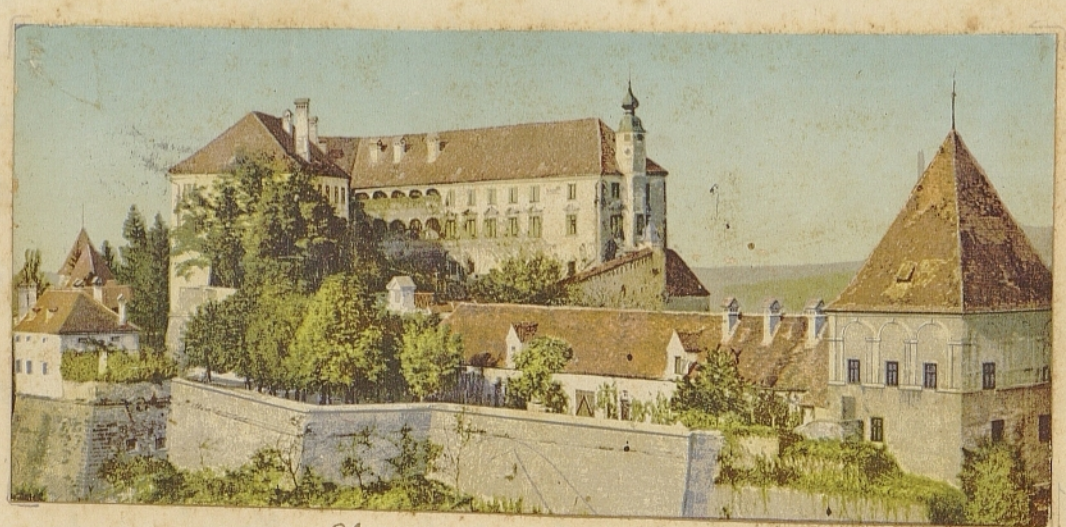

Ptujski grad

3 Krajna sodnija Rakitsch – sodni okraj Cmurek, (Jurjevski dol)
4 Krajna sodnija Sv. Benedikt (Sv. Benedikt, Ivanjski vrh, Cogetinci, Trstenik)
5 Krajna sodnija Negova – sodni okraj

Gorna Radgona - (Sv. Benedikt, Trotkova, Smolinci, Osek)

6 Krajna sodnija Radenci - sodni okraj Gorna Radgona - (Brengova, Ročica, Zhova, Čagona Zg. Verjane, Senarska, Cogetinci, Smolinci)

7 Krajna sodnija Ebenfeld - sodni okraj Ptuj - (Spodna in Zgorna Korena)

8 Krajna sodnija Rohr - sodni okraj Hildon - (Cogetinci, Jvajnski vrh)

9 Krajna sodnija Marenberg - sodni okraj Marenberg - (Jurjevski dol)

10 Krajna sodnija Altottersbach - okrajna sodnija Aroej - Arnfels - (Zgorne Verjane, Sv. Trojica, Spodni Porčič)

11 Krajna sodnija Grad Maribor in Zgorni Maribor ter Magistrat Maribor - sodni okraj Maribor (Zgorni - Spodnji Porčič, Ledinek, Jurjevski dol, Žitnice, Mali Vrh, Sv. Trojica, Zgorne in Spoduje Žerjavce, Sv. Jurij, Partinje, Žice, Zamarkova, Gočova)

12. Krajna sodnija Zellnitz - Slivnica - sodni okraj Maribor, - (Spodnji Porčič, Zgorna Senarska, Spodnja Radehova, Spodnja Korena)

13 Krajna sodnija Steinhof - sodni okraj Gorna Radgona - (Spodnja Senarska)

14 Krajna sodnija Svečina - Witschein - sodni okraj Maribor - (Kremberg, Ročica, Frolah.)

15 Krajna sodnija Drvanje - Friebein - sodni

16 Krajna sodnija Apače - sodni okraj Radgona, sedaj Zgorna Radgona (Ročica, Negovski vrh)

17 Krajna sodnija Dornava - Dornau - sodni okraj Ptuj (Brengova, Andrenci, Vanetina)

18 Krajna sodnija Neukühnegg - sodni okraj prej Cmurek, sedaj Sv. Lenart (Žitnice)

19 Patrimonijalna sodnija Sv. Marjeta - sodni okraj Ptuj (Brengova)

20 Patrimonijalna sodnija Obermureck, sodni okraj prej Mureck sedaj Sv. Lenart.

21 Patrimonijalna sodnija Fahrenbichl - sodni okraj Zgorna Radgona - (Smolinci, Župetinci)

22 Deželska sodnija Hrastovec - Gutenhaag - sodni okraj Sv. Lenart, občine so naštete pri popisu sodnije v Hrastovcu.

23 Deželska sodnija Vurberg - Wurmberg - sodni okraj Ptuj - (Žikarci, Selce, Zavrh, Korena, Ragoznica)

24 Deželska sodnija Seckau - sodni okraj Lipnica - (Partinje)

25 Podložnike imele so v sedanjem sodnem okraju gospoščine Freydenegg - sodni okraj Gleisdorf - in

26 Freiburg, sodni okraj Radgona (Brengova, Andrenci)

27 Weitersfeld, sodni okraj Cmurek

28 Münichhofen - sodni okraj Weiz -
29 Lamberg - sodni okraj Wildon

Deželne sodnije v Vurbergu in Seckau so bile istotako proste deželske sodnije kakor Hrastovec.

Gorna Radgona

Ker je spadal precejšni del sedanjega sodnega okraja pod deželsko sodnijo Vurberg, in je ta grad še sedaj last Herbersteinov, podam kratko zgodovino.

Grad Vurberg je stal, seve ne v sedanji obliki, že leta 1130, kjer so gospodarili plemenitaši istega imena.

Prvi iz te rodovine imenuje se Otmar v letu 1130. Leta 1268 dal je grad kralj Otokar podreti, ker njegov lastnik friderik ptujski nibil do cela zvest. Leta 1276 pa je moral Otokar dati grad zopet pozidati, ko je sklenil z Rudolfom Habsburškim mir. Leta 1441 prišel je grad osled ženitve Neže Ptujske, kateri je dal oče Bernhard ta grad, v last plemenitih Stubenberg. Leta

1603 prodal je Jurij Stubenberg grad frideriku Herberstein za 80.000 goldinarjev in 500 cekinov. Leta 1707 prešel je ta grad vsled ženitve Krescencije Herberstein s potomcem iz grofovske rodbine Attems v last teh plemenitašev, v katerih rokah je bil do leta 1885. Sedanji lastniki so zopet grofje Herberstein.

Ljudje pripisujejo ime Kurberg-Wurmberg temu, da je baje bil tu nekdaj lintvern, katerega je ubil pobožen romar v bližnjem lesu.

V tem gradu bila je tudi iz slovenske zgodovine znana Veronika Deseniška, soproga friderika grofa celjskega, ki se je skrila tukaj pred Hermanom grofom celjskim, dokler je niso leta 1428 izsledili in odvedli na Ojstrovico in tam odušili v kopeli.

Omenim naj še tudi kratko patrimonijalno ofiroma krajno sodnijo cerkve Sv. Benedikt in Drvanja ter Zgorni Cmurek, ki se nahaja glasom senžermenske mirovne pogodbe sedaj v tem sodnem okraju.

Cerkvena posest župnije Sv. Benedikt obsega okoli 100 oralov. Podložniki so bili tudi v Joanjskem vrhu, Cogetincih in Frsteniku vsega skupaj 18 posestev, ki so letno plačevali 46 gld 18 kr.

Cerkev je zidana baje že leta 853, kar bi se dalo sklepati iz letnic nad oratmi. Cerkev so

bržkone povečali leta 1050 kakor kaže letnica v cerkvi. V letih 1758 in 1835 so cerkev popravili. Pri Sv. Benediktu bila je tudi sekta skakačev.

Sodnija je imela sedež v eno uro oddaljenem gradu Negova, ki je last kneza Trautmannsdorf. Posebnega posla ni bilo, kakor kaže zapisnik o vzročitvi.

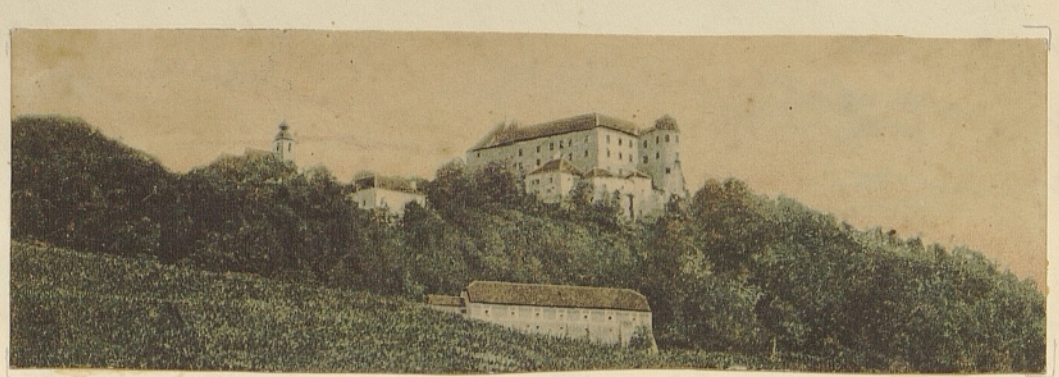

Vurberg

Grad Drvanje bil je v sedanji občini Drvanje. O njem sedaj ni sledu. Pozna se samo mala ravan, na kateri je pozidana hiša št. Pred vhodom je vzidan kamen s črkami E. S. G. F. V. L. Zidovje so porabili za zidanje hiše št. 41 v Drvanji, ki je bila nekdaj last Jožefa Nikolaja Spitzy v Sv. Lenartu. Pri vhodu v klet vidita se ob vsaki strani kamenita leva. Mnogo zidovja je tudi v hiši Blaža Roškar na Ščavnici.

Stari grad imel je tri stolpe in trojna vrata in je bil obdan od ribnikov, katerih sledovi se vidijo še dandanes. Posestvo bilo je spočetka last plemenitih Sittich, potem pl. Silberberg – 1680. Posestniki so potem zelo menjavali.

V istem gradu bila je kapelica, ki se omeni že leta 1765 in v kateri se je brala za vse vernike maša in so se obhajale tudi procesije.

Grad je leta 1834 popolnoma razpadel. Leta 1904 pozidal je na istem mestu Peter Tomažič svoj Antonijev dom. Do leta 1907 bil je v tisti hiši izkamna izklesan vitez, ki ga je potem lastnik prodal nekemu starinarju za 140 K.

Gospoščina Drvanja imela je prvotno sodnijo v gradu samem, kajti med ljudstvom je še dandanes govorica, da so gledali jetniki pri zamreženih oknih na mimoidoče. Nazadnje pa je bil sedež sodnije v gradu Negova.

V župnišču pri Sv. Benediktu je slika o nekdanjem drvanjskem gradu.

Narodna pravljica ve povedati, da je dal neki grajščak svojo hčer blizu grada v bakreni rakvi pokopati. Pogrebce je povabil nato na sedmino in vsakega v oddaljeni sobi umoril, da bi nihče ne zvedel, kje je hči zakopana. Na mestu groba pokaže se v posebno svetih časih po noči luč, kar si razlaga ljudstvo tako, da tam sveti zaklad.

Grajščina Zgorni Cmurek - Obermureck je v bregu ravno nad mostom, ki vodi črez Muro kot sedanjo državno mejo.

Grad je bil sezidan v času od 1592 - 1628. Prvi posestniki so bili iz rodbine Muregg, ki se imenujejo prvokrat že leta 1150 - Burkart, Korar 1150 - 1173.

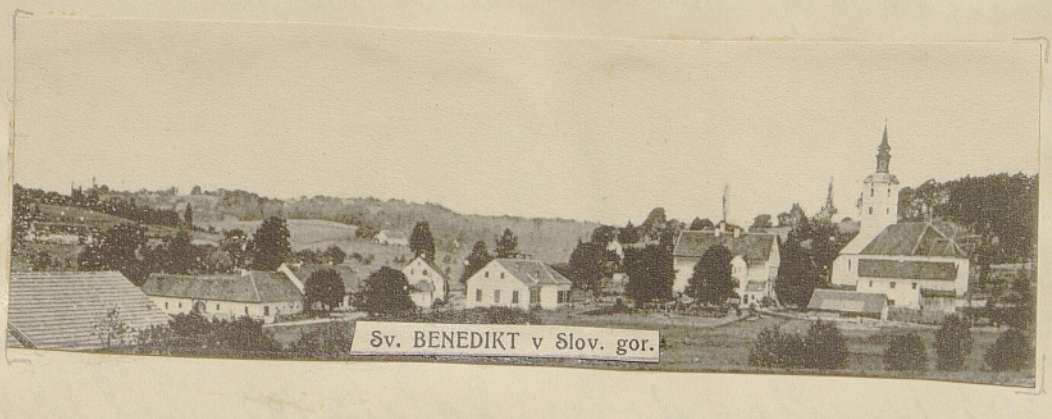

Zadnji Murečan, Reinbers se je poročil z Bizelo rojeno Kranichsberg. Ko je postala vdova, prišel je grad v last rodbine pl. Kranichsberg, ki ga je imela do leta 1836, v katerem leta sta ga prodala dne 28 avgusta Henrik in Barbara Kranichsberg s trgom Crnurek vred grofom Hermanu in Viljemu celjskemu. Ko so celjski grofje izumrli (1456), ostal je grad dalje časa v posesti dejelnega Kneza, v šestnajstem stoletju prešla je grajščina v last grofov Stubenberg, ki jo imajo še sedaj.

Blizu je ludi gradič Neukühneg, ki je imel podložnike v Žitnicah. Sedaj sodnije pa je bil v gradu Gorni Crnurek. Lastnik tega grada je sedaj duglej Hazji Hanjon.

Od tega gradiča nudi se potniku jako lep razgled po sredniji Štajerski, posebno lepo se vidijo Koroško-štajerske planine, dalajni Schöckel nad Gradcem, grad Riegersburg, Prekmurje, celo slovenske gorice z Donatsko goro in Boćem v ozadju ter zelenimi Pohorjem, ki dela posebno v zgodnji spomladi s svojo še snežno odejo naproti že zelenim livadam v nižavah Kraj

krasen kontrast v naravi.

Omenim najše kratko zgodovino negovskega grada, ki stoji na konen strmega roba, od koder se nudi potniku kaj lep razgled po vinorodnih goricah in rodovitni Šćavniški dolini in temnih negovskih gozdovih.

Grad obstoji iz dveh delov, starejšega, ki ima nad vhodom letnico 1612 in novejšega z letnico 1675. Prvotna stavba morala je biti dosti starejša, kajti kot prvi lastniki tega grada omenijo se plemeniti Winden, istočasno Lichtenecker in Volkersdorfer vsak do polovice. Leta 1487 imel je Negovo Jernej pl. Bäreneck, katerega je oblegal kralj Matija Korvinus, kateremu je tudi nazaduje podlegel kljub pomoči od Vojvoda Alberta saksonskega in Reinprehta iz Reichenburg. Od leta 1488-1492 imel je grad grof Jurij Zagorski, nato pa zopet Jernej pl. Bäreneck. Koncem šestnajstega stoletja dobili so Negovo v last knezi Trauttmansdorff, ki ga imajo še sedaj.

Okrajni sodnik Zirkelbach začel je z uradovanjem že 30. junija 1850, kakor je razvidno iz zapisnika vložišča za predsedstvene zadeve, ki ga je pisal sam.

Imel je glede osobja spočetka težkoče, ker ni bilo imenovanih kancelistov Jožefa Hellgert in Florentina Feichtinger. Pomagati si je moral s pisarji.

Poslovanje v kazenskem, spornem in izven spornem ter zemljekujižnem oddelku spočetka ni bilo možno, ker v celem mesen juliju ni došlo več kakor skupaj 160 številk. Pomisliti je namreč, da je bil izročen vsak sestavljen zapisnik takozvanemu Einreichungsprotokoll-današnje vložišče in se je tedaj nabralo v enem mesen dosti številk.

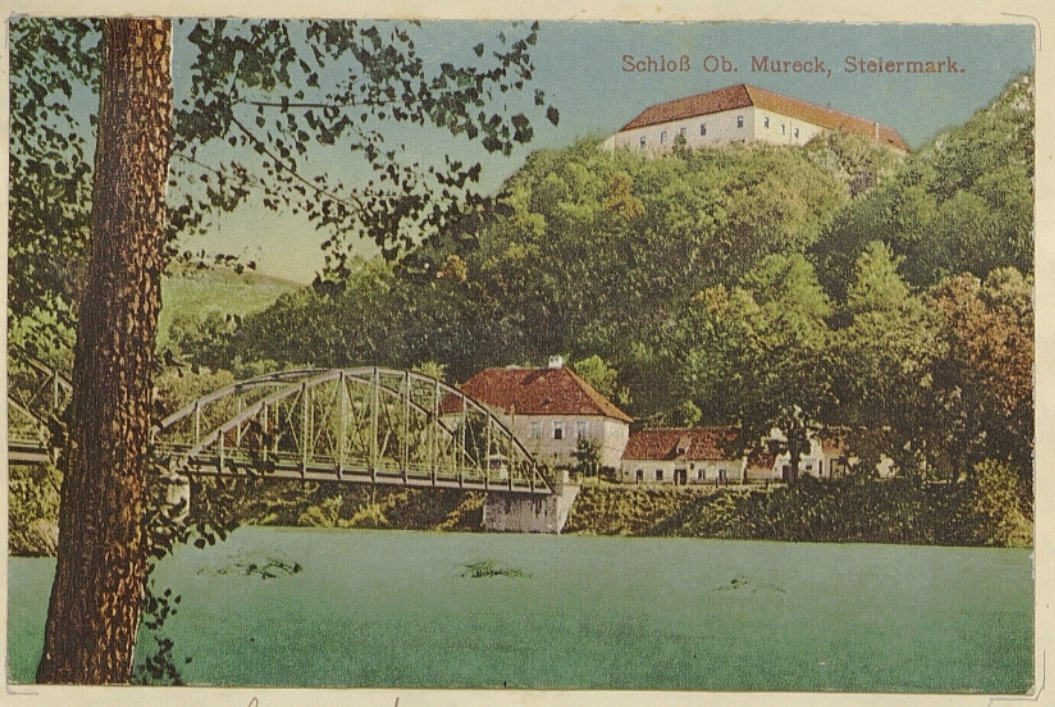

Grad Zgorni Cmurek

Delovanje okrajnih sodnij kot popolnoma pravosodnih oblastij pa ni trajalo dolgo. S cesarskim patentom z dne 31. decembra 1851 se je določilo, da se ima pri okrajnih sodnijah združiti pravosodstvo s politično upravo.

Z naredbo ministrstva za pravosodje z dne 19 prosinca 1853 se je ustanovilo višje sodišče v Gradcu in stem združilo isto v Celovcu. Deželna sodnija v Celju postala je okrožna

sodnija, okrajno zborno sodišče v Mariboru postalo je samostojno okrajno sodišče; zadeve pregreškov so se dodelile okrožnemu sodišču v Celju, okrajno sodišče Sv. Lenart pa je postalo krajni urad – Bezirksamt – ki je začel delovati 30. oktobra 1854.

Prejšni okrajni sodnik dobil je ime krajni predstojnik – Bezirksvorsteher. Kot nadaljna mesta bila so sistemizirana za enega adjunkta, dva aktuarja, vodja zemljekujižnega urada in tri kanceliste, dva pisarja in enega slugo.

V pravosodnem oziru bil je podrejen krajni urad Sv. Lenart okrožnemu sodišču v Celju in višjemu sodišču v Gradcu, v političnem pa okrožnemu uradu v Mariboru in namestništvu v Gradcu.

Vsled postave z dne 11. junija 1868 št. 59 d. z. nehajo mešani okrajni uradi in je pravosodje poverjeno zopet okrajnim sodnijam, ki so začele poslovati 31. avgusta 1868.

Posebnih dogodkov od leta 1868 naprej okrajna sodnija ne more zabeležiti.

Leta 1859 in 1866 se glede vojske na Laškem oziroma s Prusi tukaj ni čutilo kajdrugega kakor da so sprejele občine po enega ali dva ranjenca v oskrbo. Ranocelnik Kornig zavezal se je leta 1859 dajati zdravniško pomoč zastonj.

Zabeležiti pa je vredno, kako je bilo tedaj glede prostorov, v katerih je poslovala sodnija

od leta 1850.

Ko je nehala dveletna brezplačna doba za sodne prostore, dal je Jakob Spitzy glasom najemnih pogodb z dne 12. oktobra 1852 oziroma 5. aprila 1857, 1 junija 1859, 20. augusta 1864 in 30. junija 1869 prostore za okrajno sodnijo - namreč izvensporni, sporni in zemljeknjižni oddelek - za letnih 40 goldinarjev v najem.

Daokarija pa se je nahajala v sosedni hiši št. 46 v prvem nadstropju. Ti oddelki ostali so v tej hiši do sedaj. Vsled konkurza Jožefa Nikolaja Spitzy ml. kupil je erar to poslopje dne 28. oktobra 1878 za 60.000 goldinarjev in bil glasom dodelilnega sklepa z dne 18. septembra 1879 vknjižen kot lastnik.

Ker sta odpovedala dne 29. decembra 1868 Jožef in Ivana Joras kot lastnika hiše št. 39 sedaj št. 43 sobo, v kateri so bile kazenske razprave in v hiši št. 40, sedaj 44 ni bilo primernega prostora, dal je Josip Solak z najemno pogodbo dne 10. septembra 1869 od 1. septembra 1869 naprej v svoji hiši št. 80 - sedaj št. 56 - prostor za kazenske razprave v najem do 31. augusta 1872 proti letnemu plačilu 90 goldinarjev. Po preteku te dobe prišel je kazenski oddelek v sedaj eraričnо hišo in je bil v sobah kakor je sedaj št. 7-9.

Zapori ostali so istotako do leta 1872 v hiši št. 56 - sedaj št. 76 -, ker se je zavezal naslednik leta 1853 umrle Marjete Spitzy - Josip Nikolaj Spitzy

dati prostore v najem za 112 goldinarjev na leto. Leta 1872 bili so zapori preloženi v erarično hišo, kjer so bili spodaj pod sedanjim kazenskim oddelkom. Spredaj je bila lesena ograja z malim stolpičem, v katerem je bila ura, da so se mogli v tem prostoru sprehajati jetniki v smislu §68 navodila za kazenska sodišča.

Zemljeknjižni urad bil je do leta 1900 v sobah št. 5 in 6 - sedaj registratura - potem pa do leta 1906 v pritličju na desni strani od vhoda, od leta 1906 pa v sedanjih prostorih, kjer je bil prej davčni urad in ob enem prostor za stanovanje davčnega sluge. Davčni urad preselil se je v sedanje prostore, kjer je bila prej gostilna.

Leta 1893 pozidali so na mestu, kjer je bilo nekdaj gospodarsko poslopje, sedanje zapore. Čuditi se je, da je oblast to stavbo kot dobro odobrila, kajti zid napravljen je tako slab, da so predrli že pogostoma jetniki s priprostim orodjem zid in pobegnili.

Na podstavi zakona z dne 26. aprila 1873 št. 62 d. z. izločijo se z najvišjim odlokom z dne 29. junija 1897 sodnije Sv. Lenart, Zgorna Radgona, Ljutomer, Ormož, Ptuj, Slovenska Bistrica, Marenberg in Maribor iz podsodsotnosti okrožnega sodišča Celje in se ustanovi novo v Mariboru, ki je začelo poslovati dne 1. prosinca 1898 pod predsednikom dvornim

svetnikom R. Greistorfer.

Veliko razburjenje povzročil je konkurz Posojilnega društva v Sv. Lenartu - Landwirtschaftl. Vorschusskassenverein in St. Leonhard, ki ga je povzročil župan Anton Mravlag in dal okrajnemu sodišču dosti dela.

Anton Mravlag rojen 14. oktobra 1850 v Hrastovcu bil je sin bivšega notarja Filipa Mravlag, se oženil z Elizabeto Urbančič iz Sv. Lenarta in prevzel usnjarijo po svojem tastu. Povspel se je kmalu do mesta župana in si znal pridobiti s svojim nastopom pri tržanih ugled in neomajano zaupanje.

Kot župan bil je od leta 1888 do 1896 začasni in od tedaj definitivni kontrolor in knjigovodja leta 1872 ustanovljenega posojilnega društva pri Sv. Lenartu. Ker je živel razkošno, imel obilne obiske, usnjarija pa ni dosti nesla, je razumljivo, da je segel po

tujem premoženju, zakar se mu je nudila kot knjigovodji imenovanega denarnega zavoda najlepša prilika. Na roko mu je šel pri tem blagajnik Ivan Raunig, hišni posestnik v St. Lenartu, ki je deloma tudi zase poneveril zneske, na ta način, da je dajal Antonu Mraolag na njegovo zahtevanje večjem manjše svote proti začasni menici. Po sprejemu denarja pa je Mraolag te menice uničil, ne da bi dal kako pokritje. Tako je delal že od leta 1891 do svoje dne 26 prosinca 1902 nastople smrti. Tedaj še nihčeni vedel o poneverjenju, vsled česar je bil tudi pogreb veličasten. Med drugimi govorniki rekel je tudi tedanji odvetnik Dr Wittermann: Deinem hehren Beispiel wollen wir folgen, in deine fussstapfen wollen wir treten.

Bila je nekote velika ironija, kajti nekaj tednov pozneje so dognali izvedenci celo postopanje Antona Mraolag. Ugotovila se je svota 160.516 Kron 61 vinarjev, ki jo je še nedavno tako slavljeni župan poneveril. Kot sokrivca utaknili so Ivana Raunig pod ključ, ki je bil tudi s sodbo okrožne sodnije Mariborz dne 28. julija 1903 Vr VII 458-2-44 obsojen na 18 mesceo in je tudi dne 26. aprila 1904 v ječi umrl.

Glede posojilnega društva pa se je otvoril na njegov predlog dne 25 augusta 1902 konkurz S 4/2. Konkurzni komisar bil je tedajni okrajni

sodnik Dr Jos. Kronvogel, kateremu se je posrečilo po velikem prizadevanju, da se je ta zadeva poravnala na ta način, da so pustili vlagatelji od svojih vlog eno čertino. Kar pa je manjkalo, se je poravnalo s prispevki, pri čemur je priskočilo tudi društvo Südmark na pomoč, ker je bilo posojilno društvo v nemških rokah.

Ker so občine župnije Sv. Anton in Sv. Andraž namreč Osek, Brengova, Cogetinci, Sv. Anton, Smolinci, Župetinci, Andrenci in Čagona od sedeža sodnije zelo oddaljene, dovolil se je na prošnjo teh občin uradni dan pri Sv. Antonu z odlokom predsedništva višjega deželnega sodišča Gradec z dne 15. julija 1912 Präs 3254-12-12 in sicer enkrat na mesec. Opravljal se je v prostorih hranilnice pri Sv. Antonu. Prvi uradni dan bil je 7 oktobra 1912.

Leta 1919 pa se je zopet ustavil zaradi prihranitve stroškov, tako da je bil zadnji uradni dan 5. julija 1919.

Ker je sodnija v zvezi tudi orožništvo, naj omenim tudi njegov razvoj v tem sodnem okraju.

Z najvišjim odlokom z dne 8. junija 1849 ustanovilo se je orožništvo.

Za sodni okraj Sv. Lenart bila je upostavljena prva orožniška postaja v Sv. Lenartu

leta 1852 in sicer prostno za celi sodni okraj.

Pokazalo pa se je, da je bila edina orožniška postaja samo v Sv. Lenartu za vzdrževanje reda dosti premala. Z ozirom na to ustvarila se je orožniška postaja pri Sv. Barbari dne 1. decembra 1887 in sicer osled tega, ker so bili v tem kraju tepeži na dnevnem redu.

Orožniška postaja pri Sv. Lenartu pa je imela kljub temu še obsežno okrožje proti vzhodu in severu. Da se ta postaja razbremeni, ustanovila se je leta 1896 orožniška postaja pri Sv. Trojici.

Od leta 1908 naprej pa so se začeli množiti umori, uboji, težke telesne poškodbe in zločinstva zoper varnost tuje lastnine v župniji Sv. Anton.

Nastala je potreba, da je dana večja varnost, saj je še sedaj znan izrek, da so imenovali kraje zadaj za hribom cerkve Sv. Antona, posebno Župetince in Smolince v obče le „Bosna", kar je označilo občno nevarnost za ljudi in premoženje.

Ustvarila se je tedaj orožniška postaja s sedežem pri Sv. Antonu, ki je začela poslovati s prvim prosincem 1913.

Dodelitev občin bila je ob času do preobrata za posamezne orožniške postaje sledeča:

1. Postaja Sv. Lenart: Sv. Lenart, Radehova-Šetarjeva, Gočova, Biš, Spoduja Voličina (deloma)

Zamarkova-Lormanje, Partinje, Jurjevski dol, Malna, Sredufi Gasteraj, Spodnji Gasteraj, Žitnice, Kremberg, Sedinek, Žice, Zgorne Žerjavce.

2. Postaja Sv. Barbara: Zimica, Jablanci Zgorna Voličina, Ragojnica, Žikarci, Selce, Čermlenšak, Spodnja Voličina (doloma) Korena.

3. Postaja Sv. Trojica: Sv. Trojica, Sv. Trife Kralji, Senarska, Verjane (pravilno Dvorjane), Ihova, Zgorni Porčič, Sv. Benedikt, Drvanje, Zgorna Ročica, Spodnji Porčič.

4 Postaja Sv. Anton: Sv. Anton, Osek, Brengova, Cogetinci, Andrenci, Župetinci, Smolinci, Čagona.

Na tem mestu naj omenim še grozodejstva večkratnega morilca Ludvika Havranek, v katerih se je pisalo tedaj po vseh časnikih in so opravičeno vzbudila ogorčenje, med tukajšnimi prebivalci pa precejšen strah.

Ludvik Havranek bival je s svojo materjo Marijo doma iz Konjic v Zgorni Senarski št. 6. Sin bil je nič vreden, in se je klatil po svetu. Dne 26. decembra 1881 našli so Marijo Havranek v njeni sobi umorjeno, kar pa je bilo denarja, pa je morilec vzel, ki je imel predrznost prižgati dve sveči ob strani umorjene. Sum se je obrnil proti sinu Ludoviku, ki je bil prej

ta dan pri materi in zginil po umoru. Ko so ga zasačili, spravili so ga v opazovalnico, od tam pa je ušel.

Dne 6. avgusta 1882 prišel je v gostilno Dovršak - sedaj Kocbekovo posestvo v Zamarkovi. Bil je slučajno priča, ko je dal gostilničar svojemu sinčeku Matiju deset goldinarjev, da gre v Sv. Lenart nekaj kupit. To priliko izrabil je Havranek in šel za fantom, katerega je v Črnem lesu oropal in umoril. Še le 30. junija 1883 našel je tukajšni trgovec Josip Sedminek o priliki lova truplo nesrečnega fanta zakopanega blizu Črnega križa.

Havranek služil je pred temi umori v sedaj Schömvett-rovi hiši v Zamarkovi, kjer je bila Marija Urbančič kot rejenka. Havranek si je domišljeval, da ga ta poroči. Ker pa je ta stopila v zakon z posestnikom Janezom Schömvetter, je Ludovik Havranek iz maščevanja dne 1. oktobra 1882 udrl v to hišo neko nedeljo zjutraj in umoril gospodarja in njegovega doeletnega sinčeka Ivana. Ko je prišla žena domu, hotel je umoriti tudi to, kar se mu pa ni posrečilo, pač pa ji je prizadjal z nožem težke rane. Havranek je nato zbežal in seklatil po Pohorju. Blizu Konjic zahajal je v neko hišo, kjer je imel znanje z ženo nekega čevljarja. Ko ga je mož zalotil,

je Havranek zbežal, razjarjeni mož pa je vrgel za njim ostro sekiro in ga zadel v hrbet, da se zgrudil smrtno zadet in izdihnil Kunala svojo črno dušo.

Mržnja do dela, pohlepnost po denarju in ljubosumnost privedle so Havranka do tega, da mu je zavrel osak čut in izvršil ta grozna dejanja.

Jezikovne razmere

Duh vlade Jožefa II, ki je stremil za tem, da se osredotočijo osi uradi in se uvede povsod nemški uradni jezik, je še ostal tudi po letu 1848. V slovenskih krajih oblasti niso pripoznale, da bi bil slovenski jezik enakopraven.

Vsled tega tudi slovenščina ni imela dostopa v urade kot pismen jezik.

Iz dobe 1850 najdejo se v spisih domovnice, ki so dvojezične, a le malo občin jih je izpolnilo v slovenskem jeziku. Te častne izjeme so: Sredinji Gasteraj - župan Anton Fažmon, Ihova - Andrej Bračič, Cogetinci - Matija Borko, Zgorna Korena - Franc Partlič, Ročica - Franc Reiter, Čermlenšak - Janez Lešnik, Drvanja - Matija Čolnik, ole znanega rodoljuba Dominika Čolnik, Zgorna Voličina - Franc Ribič, Kremberg - Martin Kranar.

Uradno se tudi v nemškem jeziku ne rabi beseda - slovenisch - ampak dosledno

le - windisch. Präs $\frac{40}{1851}$.

Iz dopisov okrajnega sodnika Zirkelbach z dne 25. junija 1851 in 15 julija 1851 Präs $\frac{33}{1851}$ na deželno sodišče v Celju je povzeti, da je znal samo adjunkt Aleksander Duller slovenski, drugi adjunkt Josip Diesenbacher pa sploh ne, vsled česar je tudi prosil za premestitev.

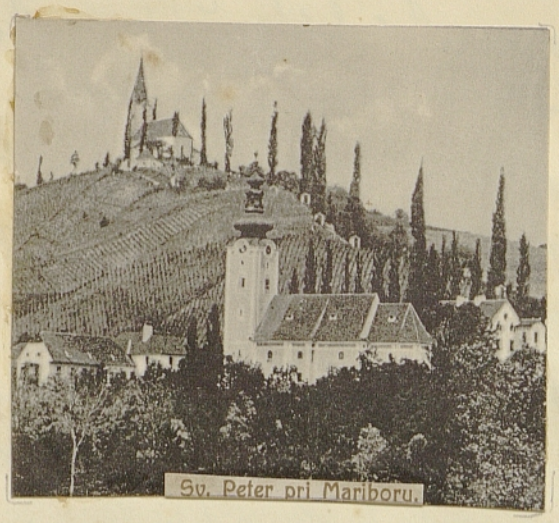
Sv. Peter pri Mariboru.

Vsled neznanja slovenščine uradujejo uradniki le v nemškem jeziku. Iz leta 1854 našel sem dopis z dne 6. decembra, ko pošlje okrajni sodnik Zirkelbach poleg nemškega dopisa tudi slovenskega občinskemu predstojniku v Smolincih. Slovenski dopis se glasi:

Vsem geropom je narotscheno, kaj se majo tschres te gleseht jihovich maloletnikov (Puppilnov) v osmih dneh onu svischati, ker tega ne stori sapadne v eno štrajfingo od 5 rajnisch srebra. C. Kr. sodwina Sv. Lenarta 6. 12. 1854.

Kakor je po pisavi spoznati, napravil je

besedilo kak pisarniški uradnik, ker je okrajni sodnik Zirkelbach kot rojen Nemec sploh slabo govoril slovenščino.

Vsled tega je bilo več napadov na imenovanega okrajnega sodnika v tedanjem listu Novice. To je napotilo okrajnega sodnika Zirkelbach do pritožbe na Kn. šk. ordinarijat v Mariboru z dne 20. junija 1862 Präs 31-1862. češ, da dela Kaplan Šrol frane, ki je bil tukaj od 1. oktobra 1859 - 10. novembra 1867, te dopise in predlaga premestitev. Škof Anton Martin Slomšek odgovori z dne 25. julija 1862, da je sicer posvaril Kaplana, za premestitev pa ni vzroka. Okrajni sodnik Zirkelbach pisal je namreč najprej dne 15 junija 1862 pismo Kaplanu Šrol in ga prašal, kdo je dopisnik, ker ga hoče tožiti. Ta pa mu je dal prav dober odgovor v pismu z dne 16. junija 1862. - Es ist mir leid, Ihr Schreiben vom 15. Juni 1862 dahin beantworten zu müssen, dass Herr Dr Bleiweis in Laibach der verantwortliche Redakteur der Novice ist, daher auch er den Inhalt der in derselben erscheinenden Artikel gegenüber dem kompetenten Richter zu verantworten hat.

V Drvanji bil je na sedanjem posestvu Janeza Ploj hiš. št. 1 Dominik Čolnik, zaveden Slovenec, ki je opošoljal uradom tudi slovenske dopise.

Ker je bil določen za sodnega cenilca, a

se ga tudi pri cenitvah v občini Drvanje ni pritegnilo k cenitvam, ampak druge, se je pod Präs 42-1862 pritožil in prosil, da se ga prihodnjič vabi.

Tedanji substitut aktuar Ernst Sticker je odvzel Dominiku Čolnik dekret kot sodni cenilec s prav zasmehovalnim dopisom in napravil na aktu opombo: Čolnig ist Agitator in slavischen Tendenzen.

Da ne utone spomin na vrlega narodnjaka Dominika Čolnik, naj tukaj kratko omenim njegov življenjepis.

Rojen je bil pri Sv. Treh Kraljih dne 30. avgusta 1830 kot edini sin Matija in Katarine Čolnik. Ljudsko šolo obiskoval je v Apačah, v Mariboru pa je dovršil štiri razrede gimnazije. Živinozdravništva in umnega gospodarstva pa se je učil pri kmetijski družbi v Ljubljani. Leta 1856 začel je samostalno gospodariti. Postavil si je hišo enako gradiču in veliko gospodarsko poslopje, kar je stalo 35.000 goldinarjev. Bil je izvanredno gostoljuben; pisatelj Vatroslav Holc doma iz Trojiške župnije in sicer iz Zgornjih Verjan št. 40 - rojen 1. avgusta 1844 - popisuje, da je bil dalje časa Čolnikov gost. Vsled velike gostoljubnosti prišel je v dolgove in je bila velika kmetija v obsegu 99 oralov prodana leta 1878 na javni dražbi.

Dominik Čolnik živel je nazaduje

kot gostač in se preživljal z zdravljenjem živine. Dne 27. decembra 1893 padel je v noči v klet in se ubil.

Bil je svoječasno najzavednejši kmet slovenskih goric. Pridobil si je za narodni in gospodarski napredek velike zasluge, zlasti je slovel kot izvrsten sadjar.

Vrlemu rodoljubu, ki se v tedanjih časih ni ustrašil pokazati svoje slovensko mišljenje, v besedi in pisavi, naj ostane časten spomin.

V Sv. Lenartu bil je od leta 1862 kot notar Edvard Knez, rodom Slovenec, ki se je tudi zavedal svoje narodnosti. Kot pomočnika imel je Dr Petovar, ki je tudi delal slovenske vloge.

Dne 4. novembra 1862 praša že predsedništvo okrožnega sodišča v Celju, v katerem jeziku izdaja notar Knez listine in vloge in katerem jeziku dela zapuščinske razprave kot sodni komisar.

Okrajni sodnik Zirkelbach poroča z dnem 12. decembra 1862 Präs 61-1862, da uraduje nemško in slovensko - in nener Schreibart - kot sodni komisar dela nemške zapisnike.

Na daljno oprašanje predsedništva v Celju z dne 23. decembra 1862, ali dela notar Knez slovenske vloge z dovoljenjem strank, odgovori okrajni sodnik Zirkelbach pod Präs 72/1862.

da je vložil nekaj slovenskih tožb. Vsled tega bile so zaslišane celo dotične stranke, ki so izpovedale, da jih nihče ni vprašal, v kakem jeziku se naj sestavi tožba, vse stranke so še pripomnile - ali iz lastnega nagiba - se ne ve, - da jim je nemška tožba ljubši, ker te slovenščine ne razumejo.

Zirkelbach poroča, da sta notar Knez in Dr Petovar prišla do slovenskega uradovanja, ker je napravil tedanji aktuar Jakob Kureš, rodom Hrvat, na svojo pest slovenske obrazce kakor vabila, zaobljube, varuhov, smrtovnice „in slovenischer Sprache, jedoch in der hier nicht üblichen, sondern mehr in illyrischer Mundart".

Kaj si je Zirkelbach pri tem mislil, brzkone sam ni vedel, pismene slovenščine pač ni poznal.

Zanimiv je tudi spis Präs 54 - 1861, ki nam poda sliko mnenja nemških uradnikov o slovenskem gibanju in slovenščini.

Vsled interpelacije več poslancev glede rabe slovenščine pri sodiščih v okrožju graškega nadsodišča pošlje predsedništvo višjega deželnega sodišča v Gradcu z dne 26. oktobra 1861 št. 2050 oprašanje, kako se je postopalo glede rabe slovenščine pri tukajšnih sodiščih in ali je nujna potreba, da se sestavlja s strankami zapisnik v tistem jeziku, v katerem stranka govori.

Okrajni sodnik Zirkelbach poslal je dne

19. oktobra poročilo, da je bilo od časa ustanovitve te sodnije k večjemu osem slovenskih vlog in sicer takoj ob začetku, ko so napravili nekateri župani v zapuščinskih zadevah slovenske dopise. Sicer se s strankami govori slovensko, le-te pa govore - mit Vorliebe - nemško. Slovenski jezik se tudi ne more rabiti, ker še ni razvit in ljudje ne razumejo pismene slovenščine. Uradovanje v slovenščini tudi ni mogoče, ker ni slovenskih prevodov postav in tudi ne slovenskih uradnikov. Ljudje so tudi zavračali slovenske prevode postav v državnem zakoniku in čitali rajši izdajo v nemškem jeziku.

Da pri takem poročilu, kakor so jih oposlali tudi drugi sodni predstojniki, raba slovenščine v uradih še dolgo ni mogla priti do veljave, je umevno.

Občinski uradi dopisujejo v tistem času s sodnijo le v nemškem jeziku. Častno izjemo napravi ihovski župan Andrej Žnuderl, ki piše dne 22. majnika 1865 predstojništvu okrajne sodnije Sr. Lenart:

Preljuba c. kr. kotarska gospočka!

Od županije Ihove se njim denari pošljejo za Rotman (pogorelce v Rottman) katere sem kak občinski župan vkup pobral, dobil sem denarov...

Leta 1871 pošlje ljubljanska sodnija slovens-

ke tiskovine.

Leta 1873 ustanovila se je okrajna hranilnica, ki je bila v nemških rokah. Načeloval ji je Anton Mravlag.

Leta 1885 prišel je v Sv. Lenart kot kaplan Joan Bohanec, ki je bil tukaj do 30. julija 1890 - rojen v Križevcih leta 1849 - sedaj častni kanonik in dekan v Šmarju pri Jelšah.

Leta se je zavzel za to, da prideta okrajna hranilnica in okrajni zastop v slovenske roke. To se mu je tudi posrečilo. Dne 29. aprila 1888 se uraduje pod načelnikom Petrom Mesarec iz Jurjevskega dola prvokrat v slovenščini.

S tem doseglo se je že dosti, kajti kakor pozneje navedem, delalo so se za zemljekujižni urad slovenske vloge in Dr Janko Leščnik kot pravni konzulent vlagal je imenom tega zavoda slovenske tožbe.

Leta 1888 vabi okrajni zastop po načelniku Petru Mesarec sodno predstojništvo v slovenskem jeziku k veselici v proslavo cesarjevega rojstva.

Po smrti tukajšnega dekana in častnega kanonika Jurija Tutek (1857 - 6. aprila 1891), ki je uradoval le nemško, pošlje tedanji provizor Ferdinand Šoštarič vabilo k udeležbi sprejema škofa Mihaela Napotnik v slovenskem jeziku.

Bržkone pa ga je moral nekdo zatožiti, ker 27. majnika 1891 pošlje Šoštarič vabilo k udeležbi pri procesiji na Telovo v nemškem jeziku.

Glede jezika, v katerem se je poslovalo v posameznih oddelkih, je bilo sledeče:

V kazenskih zadevah se je do prihoda adjunkta Ivana Petrovič, ki je bil zaveden Slovenec, tedaj do leta 1877 uradovalo samo v nemščini.

Še le imenovani začel je zapisovati izpovedbe prič in osumljencev v slovenščini, v glavnih razpravah delal je nemške zapisnike in tudi sodbe v tistem jeziku.

Pomenljiv je izrek sodnega nadzornika, kateri je bil, se ne ve, ki je rekel adjunktu Petrovič videč slovenske zapisnike: Sie amtiren ja serbisch. Tako je pravil Petrovič Matiju Šuman, županu v Radehovi.

Ko je prišel Dr Josip Kronvogel, začel je tudi v zadevah prestopkov uradovati slovensko. Istotako tudi adjunkt Petrovič, kar je bilo že leta 1888.

Tudi adjunkt Dr Schäftlein (1884-1889) delal je slovenske zapisnike in sodbe. Glede tega adjunkta poroča okrajni sodnik Karol Wenger na oprašanje predsednika okrožnega sodišča Celje glede znanja in uradovanja v slovenščini, da je izvršil 2 zapuščinski razpravi, 15 kazenskih zadev in 3 civilne v slovenskem jeziku.

Adjunkt Radey je sestavljal razne slovenskih zapisnikov v Z-zadevah tudi glede prestopkov slovensko zapisnike in sodbe.

Dr Rostock pa je v M-zadevah tam, kjer je bila nemška ovadba, dosledno uradoval v nemškem jeziku, v kolikor pa so bili zapisniki slovenski, bili so sestavljeni v slabi slovenščini.

Istotako je uradoval adjunkt Dr Kočevar (1897-1903) v slovenskem jeziku.

V obče se more reči, da se je uradovalo od leta 1900 v kazenskih zadevah že precej v slovenščini, adjunkt Roman Trstenjak 1903-1908 in kronist le slovensko, Dr Ambrož Petrovitsch, sin zavednega Slovenca prej imenovanega sodnika Ivana Petrovič, le v slučajih, kjer je bila slovenska ovadba.

Sv. Martin pri Kurberku

Kazenska sodnika Dr Karol Kurnig in Dr Josip Toplak sta postopala v letih 1911-1914 istotako, ker sta se priznavala k nemški narodnosti.

Prizivna inštanca je izdajala po večinoma le nemške sodbe, izjemoma tudi slovenske.

V spornih zadevah so se razun nekaj tožb notarja knez v dobi od 1862-1873 vlagale tožbe le v nemškem jeziku in so se tudi v tem jeziku reševale.

Pozadevno začel je še le okrajni sodnik Karol Wenger s slovenskim uradovanjem. Že leta 1887 sestavlja tožbe in poravnave v slovenščini, tudi izdaja sodbe v tem jeziku. Istotako dela adjunkt Petrovič v slučajih, da pride stranka sama k sodniji, slovenski zapisnik.

Ko je prišel Dr Jos. Kronvogel, je nadaljeval že započeto delo na polju slovenskega uradovanja.

Oporo so našli ti sodniki v odvetniku Dr Leščnik 1886-1920, ki je vlagal slovenske tožbe, posebno v imenu okrajne hranilnice in posojilnice pri Sv. Lenartu.

Leta 1887 našel sem le dve poravnavi v slovenščini, tožb je bilo sprejetih šest v istem jeziku. Leta 1888 najde se že cel spis v slovenščini (okrajni sodnik Wenger). V istem letu napravil je tudi Dr Leščnik slovenski priziv, proti letu 1899 se množijo tožbe Dr Leščnik, a število je še vedno malo, komaj ena desetinka.

Težkoče pa je delal odvetnik Dr Karol Wittermann (1879-1903), ki je bil Nemec in je delal

le nemške tožbe in je bil tedaj tudi celi spis sestavljen v nemščini.

Število spornih spisov sestavljenih v slovenskem jeziku vsekako ni veliko, kajti tudi Dr Leščnik vlagal je kljub svoji narodnosti dostikrat le nemške tožbe. Šlo se je pač za obstanek v boju z nemškim odvetnikom.

Še le od leta 1904, ko je došel Dr Milan Gorišek, začelo se je tudi v spornem oddelku slovensko uradovanje. Vlagal je kot koncipijent Dr Leščnik dosledno le slovenske tožbe. Ker je bil tedaj le Dr Leščnik odvetnik v Sv. Lenartu, imel je tudi notar Franc Štupica pravico zastopati stranke v spornih zadevah.

Z ozirom na le slovenske tožbe bili so sodniki prisiljeni, če tudi drugače nemške narodnosti sestavljati slovenske zapisnike in izdajati slovenske sodbe, ker se je uvedla via facti navada, katero je moralo odobriti tudi višje deželno sodišče v Gradcu, da so se reševale slovenske vloge tudi v istem jeziku.

Povdarjati se mora, da so odvetniki Dr Franjo Rosina, in Dr Klančnik v Mariboru ter Dr Horvat v Ptuju že leta 1899 vlagali pri tukajšni sodniji slovenske tožbe in se je tedaj moralo razpravljati v slovenskem jeziku.

Oglejmo si še uradovanje v zemljiški knjigi.

Prvotno bilo je opisovanje v zemljiški knjigi

vedno le v nemškem jeziku.

Šele z letom 1887 začeli so se po vplivu okrajnega sodnika Henger izvrševati opisi v slovenskem jeziku, a to le v redkih slučajih.

Vpisi v slovenščini naraščali so od leta do leta tako, da je bilo leta 1900 gotovo že ena tretjina vseh opisov, leta 1914 pa že polovica.

S tem, da je prišel leta 1905 v Sv. Lenart slovenski notar in delal skoraj vse vloge v slovenskem jeziku, razširila se je raba slovenščine znatno pri zemljeknjižnih opisih.

Posebna domena za rabo nemškega jezika bile so izvensporne zadeve. Višje oblasti smatrale so vedno, da so izvensporne zadeve bolj internega značaja in da je tedaj tukaj nemški kot uradni jezik edino merodajen. Uradovalo se je tedaj le v nemškem jeziku.

Kakor sem že omenil, napravil je aktuar Jakob Kureš na svojo pest leta 1862 slovenske obrazce za varuhe, vabila itd. A to se mu je takoj ustavilo.

Najprej se je rabila slovenščina v zapuščinskih zadevah.

Že okrajni sodnik Zirkelbach poroča z dnem 19. oktobra 1861, da so vposlale ob začetku sodnije le nekatere občine slovenske vloge, vsega skupaj kakih osem.

Zanimiv je pregled, kako se je stopnjevala raba slovenščine glede smrtovnic pri posa-

mezniih občinskih uradih v letih 1870. 1880. 1890 in 1900.

Leta 1870. – občina – župan.

1. Smolinci – Jakob Klinar
2 Župetinci – Anton Krajnc
3 Drvanje – Anton Roškar
4 Čagona – Franc Satler

Leta 1880.

1. Smolinci – Jakob Klinar
2 Drvanje – Kančič
3 Cerkvenjak – Jurij Šalamun

V Župetincih se je v tistem času uradovalo nemško, ker je bil župan Jožef Kovačič.

Leta 1890.

1. Sv. Benedikt – Janez Elbl
2 Verjane – Mulec
3 Senarska – Martin Križan
4 Ledinek – Čručec
5 Osek – Matija Meihenič
6 Zamarkova – Matija Šuman
7 Smolinci – Jakob Klinar
8 Župetinci – Zelenko
9 Čagona – Andrej Lorenčič
10 Spodnja Voličina – Janez Čuček

11 Biš - Karol Murko
12 Brengova - Matija Kukovec
13 Cogetinci - Jernej Kegl.

Leta 1900

1 Andrenci - Pravdič
2 Sv. Benedikt. - Janez Elbl
3 Trije Kralji - Janez Živko
4 Ledinek - Anton Križan
5 Zgorna Ročica - Franc Šenekar
6 Partinje - Drozg
7 Zamarkova - Ivan Rop
8 Žikarci - Jurij Bezjak
9 Šetarjeva - Muršec
10 Smolinci - Jakob Klinar
11 Trotkova - Anton Šiško
12 Spodnji Poračič - Ivan Koder
13 Spodnje Žerjavec - Matija Fras
14 Biš - Janez Lubec
15 Korena - Franc Krajnc.

Sodniki uradovali so kakor prej tudi leta 1870 v zapuščinskih zadevah vse v nemščini.

Še le leta 1888 najdemo prvi slovenski zapisnik o zapuščinski razpravi, ki ga je sestavil okrajni sodnik Henger.

Leta 1890 najdemo že več slovenskih zapuščinskih razprav sodnika Henger in adjunktov

Petrovič in Dr Kronvogel. Najde se celo, da je sestavil notar Filip Mravlag slovenski zapisnik.

Leta 1900 se je uradovanje v slovenščini še bolj pomnožilo. Okrajni sodnik Dr Kronvogel in adjunkt Dr Kočevar rabita slovenski jezik, celo Dr Rostock sestavil je slovenski zapisnik.

Sodnika Roman Trstenjak in Dr Flaunig delala sta zapuščinske razprave izključno le v slovenščini.

Le sodniki nemške narodnosti delali so tudi še od leta 1900 z malimi izjemami le nemške zapisnike.

Notarji kot sodni komisarji pa so sestavljali do prihoda notarja Štupica zapisnike le v nemščini.

S ponosom se more reči, da je bilo okrajno sodišče Sv. Lenart v dobi od 1905 osled tega, da so Dr Leščnik in Dr Gorišek ter notar Štupica delali le slovenske vloge, glede uradovanja skoraj popolnoma slovensko. Ker sta bila sodni predstojnik in kronist tudi Slovenca, prišla je ta sodnija na glas kot najbolj slovenska in to kot sosedinja že nemškega sodnega okraja Cmurek, ki je imel še mnogo slovenskih prebivalcev, a bil proglašen že davno za enojezično nemško sodnijo.

Stališče sodnikov slovenske narodnosti ni bilo ravno najprijetnejše. Strogo se je gledalo na to, da ni mogel kazati očitno svoje narodnosti, če pa je to storil, je imel službeno

vedno neprijetnosti.

V dokaz je usoda okrajnega sodnika Wenger. Bil je zelo naroden in tega nikdar ni prikrival. Zaraditega si je nakopal hitro sovraštvo tukajšnih tržanov kakor župana Antona Mravlag, zdravnika Dr Beneš in odvetnika Dr Wittermann. V depisu z dne 25. avgusta 1888 toži sam, da so to njegovi največji sovražniki.

Predsednik okrožnega sodišča Celje Heinricher je sam rekel okrajnemu sodniku Wenger v obraz: Dass Sie Bezirksrichter werden mussten, ist ja klar, aber dass Sie gerade St. Leonhard bekommen haben, ist auffallend, Sie sind halt auch so ein Pražak'scher Bezirksrichter.

Okrajni sodnik Wenger bil je tedaj že v naprej obsojen, še prej da je začel s svojim delovanjem. Trebalo je tedaj le najmanjšega povoda, da bi se moglo odstraniti Wengerja kot okrajnega sodnika od Sv. Lenarta, kjer so hoteli imeti sodnika nemškega mišljenja.

Ko se je vršil leta 1890 meseca majnika v Zgornih Žerjaveih pri Sirku shod Ciril in Metodove podružnice in je okrajni sodnik Wenger nastopil kot govornik in baje rekel, da so osi Slovenci edini, samo v Sv. Lenartu je nekaj smetij, bilo je povoda dovolj, da ga je župan Mravlag naznanil, nakar se je uvedla takoj disciplinarna preiskava

proti imenovanemu okrajnemu sodniku ki je bil tudi takoj suspendiran in nazadnje premeščen v Gorni Grad. Disciplinarni senat pa preiskovanja nikjer ni omenil, da se ga zasleduje zaradi njegovega političnega ozirom narodnega mišljenja; navedli so se drugi, sicer popolnoma brezpomembni slučaji, ki so se pa nitoarili v velik progrešek, da se je naoidezno našla podlaga za obsodbo. Zagotovo je, da se je uničila obtožnica, z okrajnim sodnikom Hengerso v Celju, kamor je bil za nekaj časa pred premeščenjem v Gornigrad ododeljen, prav lepo raonali in so mu pooerili celo vodstoo okrajnega sodišča, kar je odredil predsednik Heinricher, ki je priličino zaprisege disciplinirancga izrekel prej navedeno besedo.

Drugo se je gledalo mato, da sodnik ni poslal kak slovenski zapisnik drugi sodniji, kjer je bil nemški jezik v rabi, če tudi je stranka govorila le slovensko.

Ta slučaj pripetil se je Kroniku. Sprejela se je tožba neke stranke, ki je navedla, da jo je hotel neki možki posiliti. Ker je ženska rekla, da je vsled tega prišla semkaj tožit, ker pri samo slovenski ni je bodaj v Cmureku pri okrajni sodniji, v katere okrožju se je ravnanje izvršilo, ne razumejo, sprejela se je tožba v slovenskem jeziku in odposlala okrajni sodniji Cmurek kot pri-

stojnemu sodišču. Predstojnik okrajnega sodišča Cmurek naznanil je to takoj predsedništvu višjega deželnega sodišča v Gradcu, ki je zahtevalo potom predsedništva okrožnega sodišča v Mariboru (predsednik Ludvik Perko) pojasnilo in dalo potom istega predsedništva (Autod. präs 200-17-9) izreči grajo, da se je sestavila ovadba v slovenskem jeziku in oposlala sodniji, kjer slovenščina ni „gerichtsüblich". Konča se graja sledeče:

Dies stellt sich als Versuch dar auf dem Umwege des Einschreitens eines nicht zuständigen Gerichtes die für das Bezirksgericht Mureck in Bezug auf den Sprachengebrauch geltenden Vorschriften zu umgehen – ein Versuch, der strengen Tadel verdient.

Ker se tedaj stranka ni odslovila, kakor bi moral glasom dotičnega odloka storiti, ker je prišla k nepristojni sodniji in se z njo sestavil zapisnik, ki se je oposlal nato pristojni sodniji, dobil je sodnik opomin, a vse to zaradi rabe slovenskega jezika.

Narodna napetost postala je v Sv. Lenartu vedno hujša. Ker se je v ljudski šoli po mnenju Nemcev poučevalo pod tedanjim nadučiteljem Jakobom Kopič premalo v nemškem jeziku, dal je nemški Schulverein zidati s pomočjo Südmarke šolo, v kateri bi se podučevalo izključno le nemško. Dne 10. oktobra 1909 bila je slovesna otvoritev

te šole.

Narodni prepir, ki je bil prej samo med odraslimi, prenesel se je tudi med otroke; bil sem priča, ko so napadali otroci nemške šole slovenske šolarje. Zgodilo se je celo, da je napadel dne 25 svečana 1910 Anton Belna, učenec nemške šole, franca Nekrep, učenca slovenske šole z nožem in ga na hrbtu nevarno ranil (U 161/10)

Do leta 1913 bilo je običajno, da so prišli na dan rojstva cesarja franca Jožefa I to je 18 avgusta k slavnostni maši otroci iz obeh šol. Pelo pa se je med mašo slovensko, isto tako bilo je glede cesarske himne.

To pa je bilo Nemcem preveč.

Ko so leta 1913 po končani maši začeli peti cerkveni pevci na koru cesarsko himno v slovenskem jeziku, začeli so otroci nemške šole pod vodstvom njih učiteljev peti cesarsko himno v nemškem jeziku.

Nastala je velika zmešnjava.

Sedanji dekan Josip Janžekovič obrnil se je pred oltarjem, in zakričal z močnim glasom: Konštatiram, da se je služba božja namenoma motila, – die Ruhestörer, die keine Disciplin kennen, hinaus.

Postalo je mirno, a cesarske himne je tudi bilo konec. Seve je bila uvedena kazenska preiskava proti dekanu in nemškemu nadučitelju Otto-nu flöry zaradi motenja božje

službe, državni pravdnik pa ni našel povoda za nadaljno kazensko zasledovanje.

Nemci pa so dosegli po kn. šk. ordinarijatu, da je bila prihoduje leto določena za nemške šolarje posebna maša, pri kateri so peli otroci v nemškem jeziku med mašo in nazaduje tudi cesarsko himno. Mašo, katere so se udeležili tudi osi nemški uradniki, bral je kaplan. Vendar pa je dosegel tudi župnijski urad, da je moralo vodstvo nemške šole štirnajst dnij pred ducovom 18 avgusta prositi, da se zaradi te maše vkrene ose potrebno. Dne 17. avgusta 1918 pelo se je zadnjo krat v cerkvi v nemškem jeziku.

Dogodek leta 1913 je narodno napetost še bolj poostril. Tedanji namestnik Štajerske grof Clary-Aldringen pisal je kn. šk. ordinarijatu v Mariboru lastnoročno pismo, kako se osmeli župnik izgnati iz cerkve ljudi, ki pojejo v svojem materinem jeziku. To je smatrati celo za razžaljenje Veličanstva.

Take so bile razmere kratko pred izbruhom svetovne vojske.

Svetovna vojska

Mirno je drugače teklo življenje pri sodniji. Sicer je delo od leta do leta bolj naraščalo, posebno od časa, ko je dne 1. prosinca 1910 otvoril drugi odvetnik Dr Milan Gorišek tukaj svojo pisarno. Množile so se civilne tožbe, posebno spori zaradi zemljišč, tako prostosti služnosti ali obstoja kake pravice. S tem v zvezi bile so tudi tožbe zaradi žaljenja časti, ki so dosegle že nenavadno višino, tako da je bilo osak teden po 15-20 razprav, ki so se navadno končale s poravnavo. Bil je to poseben pojav, ki je povzročil dosti nesporazumljenja med sosedi in tudi gmotno škodoval.

Sredi mirnih časov bil je usodepolni umor dne 28 junija 1914 v Sarajevu. Nastalo je veliko razburjenje in čutilo se je kmalu, da se zbirajo oblaki, iz katerih bo švignila strela, ki naj vjge plamen svetovne vojske.

Ko je izšel znani ultimat Srbiji, vedelo se je tudi, da je to napoved vojske. In res, dne 26 julija 1914 prišli so na vse zgodaj uradniki iz Maribora z naznanilom delne mobilizacije, kateri je sledila v nekaj duch tudi že občna.

Tržanov polastilo se je takoj proi dan veliko razburjenje. Kmalu so se slišali klici: Hoch Österreich-nieder mit Serbien. Razburjenost in zaoživanje alkohola je povzročilo, da so začele padati popoldne psovke proti Slovencem. Slučajno se je pripeljal tisto popoldne novomašnik Martin Kozar iz Sv. Ane s svojimi gosti na vozu, ki je bil okrašen s slovenskimi zastavicami. Razburjeni nemško čuteči tržani smatrali so to za izzivanje; takoj so padli po vozu, raztrgali zastavice in sramotili ter dejansko napadali mirne goste.

Celo noč šli so vpoklicani skozi trg, prepevali, vriskali, reveži-marsikateri gledal je zadnjikrat slovenske gorice. Bil je neskončno žalosten prizor, ko je odhajal cvet mladeničev slovenskih goric v boj proti sokronim bratom za obstoj tedaj že popolnoma degenerirane in na smrt obsojene habsburške dinastije.

Dne 27. julija zbrala se je večja množica vpoklicanih na trgu v Sv. Lenartu, njim na čelu v spremstvu godbe bil je trgovčev sin Ferdinand Golob iz Sv. Trojice.

Prepevalo se je, vriskalo, vmes igrala je godba večkrat cesarsko himno. Pri taki priliki zgo-

dilo se je, da so se vsi odkrili, le poštar Vladimir Fabijani, ki je govoril z stavbnim mojstrom Rajmundom Glaserjem iz Ruš, se baje ni odkril, ampak celo smejal. Dejanko pa je imel Glaser klobuk na glavi in nekaj rekel poštarju Fabijani, nakar se je ta nasmehnil, klobuk pa ta tedaj imel na glavi. To pa je bilo tedanjemu vsled mobilizacije zelo razburjenemu županu Henriku Ballag povod, da je pristopil k poštarju in mu rekel: Tu se igra cesarska himna, Vi pa se ne odkrijete - Schuft - Schuft.

Poštar Fabijani vložil je tožbo M 515/14.

Župan Ballag pa je bil pritej sodniji - sodnik Dr Rudolf Altziebler iz Ormoža - kakor tudi o prizivni ustanci Kriode in Kapi oproščen, češ, da so bile županove besede z ozirom na to, da se je igrala cesarska himna, obtožitelj pa smejal, opravičena kritika antipatrijotičnega obnašanja poštarja Fabijani. Vojna psihoza je pač uplivala tudi pri razsodbah, da so smatrali sodniki pri tedanjem položaju tako razsodbo za najbolj pravilno.

Vsled mobilizacije odšel je v vojsko sodnik Dr Josip Toplak takoj drugi dan, vsled splošne mobilizacije moral je oditi tudi sodni predstojnik Dr Krowogel kot nadporočnik auditor k vojaškemu sodišču v Gradec in se je vrnil šele 15. novembra 1914. Iztotako je

odrinil kancelist Franc Dernač v vojsko, z njim tudi sodni oficijant Fortunat Stanovšek rojen 6. julija 1892 v Šoštanju. Dne 28. decembra 1914 prišel je v rusko ujetništvo in bil najprej v kaahko blizu perzijske meje, pozneje pa v Taškentu, kjer je bil do 1. januarja 1921. Koliko je pretrpel, se ne da popisati, čudej je le, da se je vrnil po vseh mukah še primeroma dobro ohranjen meseca aprila 1921 v svojo domovino. Sedaj je kancelist pri okrajni sodniji v Gorni Radgoni.

Sredi avgusta odšel je tudi sodni oficijant Anton Vodušek k vojakom, ki je med vojsko umrl.

Z odhodom sodnega predstojnika prevzel sem vodstvo urada, kar ni bilo posebno prijetno delo, ker bilo je treba reševati mnogo poslov, ki so se nanašali na vojsko. Kot namestnik za sodnika Dr Toplak bil je dodeljen prej imenovani Dr Altziebler.

Kmalu po izbruhu vojske začelo se je zapiranje zavednih Slovencev.

Sovraštvo do Srbov, ki ga je netila avstrijska vlada umetno, se je vsled vojne s Srbi še le bolj razvnelo. Tako je razumevno, da so morali dati temu srdu nekje duška.

Vsak Slovenec, ki je kaj omenil o Srbih, bil je že veleizdajalec.

Kot prvega takega veleizdajalca privedli so v tukajšne zapore, Alojza Belšak, upokojenega

davčnega upravitelja iz Maribora (št. 74 zapisnika o jetnikih iz leta 1914), ki je obiskal tukajšnega davčnega upravitelja Jovta Vodlak in v vinjenem v Avblovi gostilni v razgovoru s tukajšnimi tržani omenil tudi Srbe. Dne 13. avgusta so ga odvedli v Gradec. V tukajšnih zaporih bil je od 4. avgusta.

Najbolj se je obrnila ostudna gonja proti odvetniku Dr Gorišek in njegovim pisarniškim uradnikom.

Prva žrtev bil je koncipijent Dr Janko Leskovec, ki je v mirnih časih dosti potoval, bil v Egiptu in tudi v Srbiji. Ker po izbruhu vojske ni imel posebnega posla, je sedel v prostih urah ob Pesnici in ribil, kadil cigarete in čital. To pa je bilo zelo sumljivo; neka oseba, ki je sovražila Dr Leskovca ker je zastopal nasprotno stranko v neki pravdi, ga je naznanila orožnikom, češ, da sedi ob potoku in dela pod pretvezo ribljenja tajne načrte za Srbe, kako bi mogli prekoračiti to silno reko, ki se po letu navadno posuši. Conclusio — Dr Leskovec je tedaj zelo nevaren vohun. Vtaknili so ga v zapore tukajšne sodnije dne 8. avgusta in ga odvedli v Maribor dne 12. avgusta (št. 76 zap.)

Njemu sledil je dne 10. avgusta solicitator Davorin Polič (št. 78 zapisnika o jetnikih)

V pisarno Dr Gorišek je hitro po izbruhu nekdo vlomil in okradel denar in ta vlom v noči od 8 do 9 avgusta ponovil. Ker je zahteval so-

licitator Polič od orožnikov odločno, da se uvede preiskava, so raznesli nekateri tukajšni tržani vest, da je Polič sam vse to napravil, da bi se mislilo na olom. In orožniki na čelu poveljnik franc Furše so pritirali Poliča v zapor in napravili ovadbo, da je osumljenec sam napravil vse z namenom, da bi oviral orožnike osled preiskovanja tega slučaja pri izvrševanju poslov mobilizacije – tedaj zakrivil veleizdajstvo. Ta konštrukcija je tako umetna, da bi tudi najbistroumnejši jurist ne prišel do tega zaključka. Davorina Polič odvedli so 13. avgusta v Gradec.

Dne 12 avgusta pripeljali so v tukajšne zapore učitelja Alojza Kristl iz Sv. Barbare v tukajšne zapore zaradi suma veleizdaje, ker je baje njegov sin Adolf potegnil v Srbijo. Odvedli so ga 14. avgusta v Gradec (št. 81)

Dne 16. avgusta odvedli so orožniki nadučitelja Jakoba Kopič iz Sv. Lenarta naravnost v zapore v Gradec, ker je delil knjižico Branibor, v kateri so bili po naziranju zvedencev v Gradcu spisi veleizdajniške osebine, posebno da se opisuje, kako tolaži srbska mati svojega sina, ker je zadobil v vojski težke rane in zopet sin svojo mater, češ, da je storil to vse za domovino rad.

Z ozirom na konečne besede v spisu – Mati – v Braniboru iz leta 1914 – :

Slovenski otrok moj, divi se požrtvovalni

ljubezni svojih jugoslovanskih bratov in sester, ki so dali zdravje in življenje, da osvobode svojo domovino – podal je zvedenec mnenje, da ljudje kakor so Srbi še davno niso v stanu nam dajati glede domoljubja ozgled.

Ni moja stvar, spuščati se dalje v to mnenje, obsoja se že samo ob sebi.

Še pa ni bila kupica polna. Dne 22. avgusta odvedli so poštarja Vladimira Fabijani naravnost v Gradec, za kar je bil glavni povod njegov nastop dne 27 julija na trgu v Sv. Lenartu z županom Sollag in da se je udeležil Sokolskega izleta dne 28 junija 1914 v Rušah, kjer se je baje govorilo proti Avstriji in plesalo ter prepevalo še tudi potem, ko se je raznesla vest o umoru prestolonaslednika – tedaj veleizdajstvo.

Istega dne odvedli so tedanjega državnega in deželnega poslanca Ivana Roškar na Malni št. 1. v Gradec (št. 92), dne 30. avgusta pa tudi zdravnika Dr Weiksl iz Sv. Trojice ravno tja, ker je bil za časa balkanske vojske kot zdravnik v Nišu pri Rudečem križu in ker se je tudi udeležil sokolskega izleta v Rušah.

Kot zadnjega so odvedli v tukajšne zapore dne 31. avgusta Rajmunda Glaser, drugače po rodu Nemca, ker pa je vodil ravno v tem času stavbo Dr Gorišekove hiše in se dne 27 julija pri sviranju cesarske himne ni odkril, bil je

Der Bürgermeister der Gemeinde Leonhard in den Büheln

Postsparkassenkonto Wien 126.520 — Landkreis Pettau — Girokonto Nr. 00102 bei der Kreissparkasse Pettau

Az. Schw.Kr.

Leonhard i. d. Büheln, am 22.12. 1942.
Fernruf 2

Gegenstand: Inschrift-Entfernung beim Schwarzen Kreuz.

Bezug: ..... Blg.

An Herrn
Dr. Oswald I l a u n i g ,
Gerichtsvorsteher i.R.
Leonhard i.d.B.

Nachstehend gebe ich Ihnen den Inhalt des vom Stillhaltekommissar in Marburg heute eingelangten Schreibens bekannt:

" Ich danke für Ihre Mitteilung vom 12.12., mit welcher Sie mir dxn Wortlaut der Inschrift auf dem Gedenkstein Schwarzes Kreuz mitteilten. Die Belassung dieser slowenischen Inschrift ist nicht angängig, wenn auch der Stein bzw. das Kreuz vom Kulturverein errichtet wurde, so ist es doch mit Rücksicht darauf. dass es auf fremden Grunde steht, als Eigentum des Grundeigentümers anzusehen. Ich muss es daher Ihnen überlassen, diese Inschrift allenfalls im Einvernehmen mit dem Grund-

eigentümer zu entfernen."

Ich bitte daher besorgt zu sein, dass die Inschrift in kürzester Zeit entfernt wird.

Der komm. Bürgermeister

Hirschmann

zelo smuljiv, veleizdaje – tedaj v zapor z njim. Odvedli so ga 1. septembra v Gradec (št. 93)

Kako so se Nemci čutili varne, kaže nam slučaj, da je rekel tedanji sodni sluga naduč. Kopič, ko so ga za nekaj ur internirali v sodnijskih zaporih (št. 85): So weit haben Sie es gebracht.

Nazadnje so oblasti le uvidele, da so bile vse te aretacije neopravičene. Po nedolžnem zaprti vrnili so se zopet domu, seve dušeno in telesno izmučeni.

Da dobijo v vojsko vpoklicani in njih svojci v vseh zadevah, v katerih se sami ne morejo zastopati, pomoč, ustanovila je namestnija v Gradcu na sedežu okrajnih sodišč gospodarsko-pomožne urade, v Sv. Lenartu bil sem jaz določen za načelnika. Spočetka ta urad ni dal dosti opravila, v drugem letu pa se je razširil delokrog tudi na druge zadeve, posebno na prošnje zaradi dopustov vpoklicanih, podpor, iskanja pogrešanih, preskrbe beguncev.

Poslovanje bilo je sledeče:

Leta 1914	1	slučaj
Leta 1915	302	slučaja
Leta 1916	1228	slučajev
Leta 1917	997	slučajev
Leta 1918	397	slučajev
tedaj skupaj	2925	slučajev

Da je bilo pri tako obsežni sodniji kakor je Sv. Lenart in pri okolnosti, da sta bila le dva sodnika, še to posebno poslovanje velika obremenitev, je razumevno. Vendar se je storilo vse rado, da se je le moglo pomagati vpoklicanim in njih svojcem pri gospodarstvu.

Ko so se začela vojna posojila, bile so seve v prvi vrsti tudi sodnije, ki so dobile nalog, skrbeti za to, da se da denar varovancev v ta namen. Pritisk bil je tozadevno zelo velik, vpošiljati so se morali izkazi o visočini podpisanega posojila. Če se je zdela ta svota višji oblasti premala, prišel je ukaz, da se natančno poroča, o vzroku tako slabe udeležitve pri podpisovanju vojnega posojila.

Okrajna sodnija Sv. Lenart dala je iz denarja varovancev s pritrdilom varuhov sledeča posojila:

Pri III. vojnem posojilu	167200 K
Pri IV. vojnem posojilu	8500 K
Pri V vojnem posojilu	8900 K
tedaj skupaj	184.600 K

Ako bi se kateri sodni predstojnik uprl, češ, da se brani izročiti denar varovancev za vojno posojilo, bi prišel v disciplinarno preiskavo in bi imel pričakovati najhujše posledice; zato naj nikdo ne obsoja sodnika, če se je dal ta denar, zgodilo se je to vsled

višje sile.

Tudi drugače morala je sodnija zbirati prispevke za Rudeči Križ. Tako se je moralo pri razpravah v zadevah žaljenja časti gledati na to, da je plačal obtoženi v slučaju poraonave neko soto za Rudeči Križ. O teh zneskih moral se je predložiti mesečno izkaz predsedništvu okrajnega sodišča Maribor. Kose je nekoč izkazal le znesek 10 K, dobil je kazenski sodnik - kronist - strog opomin, da je nerazumljivo, da se kaže tako malo zanimanja. Sodnik je namreč nabiral za razne slovenske dijake, ki so bili v tedanjem času brez vsake podpore in v najhujši bedi.

Sv. Bolfank v Slov. gor.

Mradovanje postalo je posebno v zadnjem letu vojske že zelo težavno. Pisarniško osobje se je vedno spreminjevalo. Če je že bil kak pisarniški pomočnik nekaj časa v službi, pri prihodnjem naboru so ga gotovo potrdili in sodišče je moral k vojakom. Nazadnje ni bilo mogoče koga dobiti, tako da je kazenski sod-

nik večinoma sam pisal zapisnike, kar je veliko oviralo redno poslovanje.

Dosti opravka dalo je sodniji postopanje glede prestopkov zaradi neopravičenega razpolaganja z zaseženim zrnjem - ces. naredba z dne 11. junija 1916 št. 176 d. z. in daljne.

Ljudje so osled tega dosti trpeli, kajti vsak posestnik je vedel, da ne more stajati z množino zrnja, ki mu ga je pustila oblast, ako hoče redno obdelovati polje. Naravno bilo je tedaj, da so skrivali zrnje. Kdor pa je imel nesreče, da so mu to dokazali - vsadbe sovražnih sosedov igrale so le prepogostokrat vlogo - se je moral zagovarjati pred sodiščem. Kazni bile so stroge, ob enem se je tudi izrekel zapad najdenega zrnja. Ta postava bila je tudi dostikrat samo sebi nasprotujoča in krivična.

Tipičen je slučaj, ko je dal župnik Ivan Pajtler v Sv. Rupertu župniku, sedanjemu dekanu in duhovnemu svetovalcu Josipu Fanžekovič pšenico za nasetev, ker je imel ta slabo zrnje in sta tedaj menjala. Josip Fanžekovič je v najboljši veri to naznanil okrajnemu glavarstvu, ki pa je kratkomalo odstopilo to naznanilo državnemu pravdništvu. Le-to je predlagalo, da se imata oba kaznovati, ker sta neopravičeno razpolagala z zaseženim zrnjem. M 410/16

Bila pa sta krivde oproščena, ker je je

smatralo, da sta ravnala le v najboljšem namenu, ker se doseže s tem le dorastek, ne pa, da bi se zmanjšala množina zrnja.

O tem slučaju pisali so posebno socijaldemokratični listi in napadali politične oblasti, katerih tozadevne odredbe kažejo, da nimajo pojma o pravem gospodarstvu.

Ker je trg Sv. Lenart v stran od železnice, tudi ni bil naval beguncev velik, bili so le tu in tam raztrešeni pri posameznih znancih in sorodnikih.

Od vojakov pa se sploh ni nič videlo, k večjemu, ko so bile rekvizicije zrnja in nabori.

Dne 3. majnika 1915 bil je tudi kronist pri naboru potrjen, a vojaškega službovanja oproščen z ozirom na tedanje pomanjkanje sodnikov.

Dopusti se tudi niso dovoljevali več ali je izjemoma in le za kratko dobo. Pri tukajšni sodniji ni bil nobeden uradnik od leta 1915-1918 na dopustu, ker so se vsi na višji miglaj le-temu odpovedali, da delo ni zaostalo.

Pisarniške uradnike pritegovali so tudi k rekvizicijam glede zrnja in drugih poljskih pridelkov. Bilo ni prijetno poslovanje, ker je prišel uradnik na eni strani v konflikt z ljudstvom, če je postopal strogo po postavi, če pa ne, pa je imel pričakovati od politične oblasti neprijetnosti.

Pisarniški uradniki morali so tudi pomagati, ko se je izračunavalo na licu mesta z merjenjem obsejane zemlje, koliko se bo v tej ali oni občini pridelalo na leto.

To so bili že prvi znaki, da pojemajo sile; čutilo se je pomanjkanje živine, kar se je opazilo najbolj o priliki zapuščinskih inventur. Poprej osi polni hlevi, sedaj ose prazno, bila je k večjemu mlada živina, s katero kmet ni mogel več obdelovati polja. Hrami so bili zanemarjeni in ploti so ležali po tleh. Pomagali niso nič brezmesni dnevi v tednu, orožnikom ni bilo dosti treba hoditi opoldne po trgu gledat v različne kuhinje, ali se kuha meso ali ne, ker ga itak ni bilo.

Cene so šle živilom vedno višje kljub cesarskim naredbam proti navijanju cen. Iz mest prihajali so izstradani ljudje, preplavljali te kraje in pokupili vse, kar so dobili.

Spočetka so iz teh krajev še nosili živila v Maribor na trg, ker pa so jim oblasti jemale blago, češ, da je predrago in ga zaplenili, nihče ni kaj nesel v mesto. Zato pa so prišli meščani med kmete in bili veseli, če so dobili kaka živila, če tudi za visoko ceno.

Po gozdovih hodile so trume sestradanih ljudij, ki so nabirali gobe, strastni kadilci pa različno listje, da so ga nadomestili z toba-

kom, ki ga ni bilo dobiti.

Dne 27 oktobra 1916 odpeljali so dva zvonova, v slovo peli so še dan prej celo uro, sedaj so šli tudi oni v vojsko.

Glad gledal je ljudem iz suhih lic, posebno uradniki so trpeli dosti. Značilna je bila parodija znane Götte-jeve pesmi: Über allen Wipfeln ist Ruh za tedanje čase. Glasi se:

Mit allen Kipfeln ist Ruh,
Von Semmeln und Weißbrot spürest du
Kaum einen Hauch.
Die Ziege frisst Blätter im Walde;
Warte nur, balde
Frisst du sie auch.

Sicer drastično, a bilo je resnično!

Vse je kazalo, da je nekdaj znameniti izrek cesarja friderika III: Austria erit in orbe ultima, bil sezidan na slabem temelju, ki se je moral enkrat podreti.

Preobrat in posledice.

Usoda monarhije Avstrija nagnila se je v drugi polovici leta 1918 proti koncu. Občno pomanjkanje živil in vseh drugih potrebščin, nastalo nezadovoljstvo med državljani, nezmožnost novega vladarja in neuspeki na italijanskem in francoskem bojnem polju pospešili so katastrofo.

Z znanim manifestom cesarja Karola I bila je razrušena tudi disciplina v armadi, tako, da je prišlo do premirja in stem je bilo tudi konec svetovne vojske kot takšne.

Z nastalo samostojno državo Jugoslavija bilo je tudi prekinjeno razmerje z nadsodiščem Gradec.

Z razglasom Narodne vlade z dne 31. oktobra 1918 bil je za Slovenijo določen tudi oddelek za pravosodje; z razglasom z dne 14. novembra Uradni list z dne 21 novembra 1918 št. 111 ustanovilo se je v Ljubljani za Kranjsko, Koroško in Štajersko višje deželno sodišče.

Z naredbo poverjeništva za pravosodstvo z dne 31. oktobra 1918 objavljeni v Uradnem

listu z dne 4. novembra 1918 št. 1 določen je bil uradni jezik slovenski odnosno srbohrvatski; vsi dosedanji zakoni ostanejo v veljavi, sodbe se razglašajo v imenu zakona.

Minulo je tedaj nemško uradovanje.

Kako krčevito so se držali sodniki nemške narodnosti glede rabe nemščine, kaže jasno odlok predsednika okrožne sodnije Dr Franca Kočevar pl. Kondenheim še z dne 5. novembra 1918 Präs 981-26-16 (Präs 353-25-18), v katerem se kaže popolnoma pod vplivom mariborskega nemškega odvetnika Dr Ernesta Mraolag in sklicuje na prejšnje jezikovne naredbe glede rabe obeh jezikov v občevanju s strankami in to ob času, ko je bil proglašen od narodne vlade slovenski jezik kot uradni.

Značilno je, da je izrazil predsednik v tem odloku mnenje, da so izrekati sodbe v imenu Njega Veličanstva cesarja.

Z odlokom „c. kr" predsedništva okrožne sodnije Maribor z dne 6. novembra 1918 präs. 988-26-18-1 (Präs 355-25-18) je predsedništvo višjega deželnega sodišča v Gradcu z dne 4. novembra 1918 odvezalo vse nameščence dosedanje prisege in dalo na prosto, priseči na narodno vlado tiste države, kateri hoče kdo služiti.

Čudil se bo mogoče kdo, da se je uradovalo kljub odredbi Narodne vlade z dne 31. oktobra 1918 pri tukajšni sodniji vsaj v notranjih

poslih le nemško, posebno glede zpisov v seznamih in da je moglo dajati predsedništvo okrožnega sodišča v Mariboru prej navedene odredbe tudi v nemškem jeziku.

Pojasni se to s tem, da so došle dotične številke Uradnega lista in sicer št. 1 z dne 4. novembra 6. 8. in 9 šele 16. novembra 1918 k tukajšni sodniji.

Z ozirom nato dal je sodni predstojnik Dr Kronvogel odredbo z istega dne preds 365-25-18 v smislu določil objavljenih v Uradnem listu.

Zvestobo državi SHS obljubili so dne 16. novembra sodni predstojnik Dr Kronvogel, okrajni sodnik Dr Flaunig, oficijal franc Žigart in sodni sluga franc Pernek, ter pomožni sluga franc Krajne.

Višji pisarniški oficijal Ivan Urek podpisal je obljubo za Nemško Avstrijo. Dne 10. decembra zglasil se je iz vojske oficijal franc Dernatsch in obljubil zvestobo državi SHS.

Sodnik Dr Josip Toplak, ki je bil nadporočnik avditor v Gradcu, zglasil se je še le začetkom svečana 1919 in se odločil službovati v Nemški Avstriji.

Višji pisarniški oficijal Ivan Urek vložil je ob enem prošnjo za upokojitev in stopil s 1. prosincem 1919 v pokoj. Pokojnina bila mu je odkazana od Nemške Avstrije.

Z dnem 16. 11. 1918 začelo se je tedaj tudi glede vodstva seznamov uradovati v slovenščini.

Posegel sem s temi dogodki nekoliko naprej. Dovoljeno mi naj bo, da omenim še najvažnejše dogodke ob času preobrata.

Ko se je sklenilo premirje na italijanski fronti, začele so se vračati vojaške čete na vse strani proti domovini.

Dne 2. novembra bil sem na uradnem dnevu pri Sv. Antonu. Nazaj grede srečeval sem že vojake, na vprašanje rekel mi je vsaki: Stradali smo, ne moremo se več vojskovati.

V trgu nastal je naenkrat tudi pri nemško-mislečih tržanih preobrat. Postali so redko besedni in začeli Slovence prijazno pozdravljati, bilo je videti, da pričakujejo drugo dobo.

Dne 3. novembra pripeljal se je popoldne zrakoplov iz italijanske fronte, ki se je moral tukaj na župnikovi njivi št. 14 K. o. Sv. Lenart zadaj za zapori spustiti na tla; ko je dobil bencin, dvignil se je in odpeljal proti Lipnici. V zrakoplovu bil je čehoslovaški krmilar. Pravilno bi se moral stroj pridržati kot narodno blago, a vsled občne zmede nihče ni mislil nato.

Isti dan ob četrti uri popoldne zbrali so se Slovenci v prostorih slovenske šole v Sv. Lenartu V razred, da se je sestavil Narodni Svet za trg Sv. Lenart.

Za predsednika bil je izvoljen odvetnik Dr. M. Gorišek, ki se pa tedaj še ni vrnil iz fronte, v odbor bil je voljen tudi sodni predstojnik

Dr Kronvogel.

Dne 4. novembra se ni več obhajal god cesarja Karola s slavnostno maša. Škof Napotnik je sicer naročil vsem župnijskim uradom, da morajo brati mašo, župnik Janžekovič je pa ni bral. V Mariboru je bila sicer slavnostna maša in so se je tudi udeležili uradniki in častniki, cesarska pesem pa se ni pela, ampak samo igrala na orglah.

Isti dan oznanjeval je občinski sluga Vinko Gorjup prookrat v slovenskem jeziku, da se morajo domobranci takoj podati v Maribor.

Daočni oficijal Maks Sollak, ki se je štel za Nemca, je zapustil urad in se priglasil takoj za Nemško Avstrijo.

V noči od 7 na 8 novembra pobegnil je poveljnik tukajšne orožniške postaje Franc Jurše v Cmurek. Imel je slabo vest zaradi zapiranja narodnih Slovencev leta 1914.

Dne 17 novembra prešel je trški občinski urad v slovenske roke. Dr Gorišek v spremstvu dodeljenih mu vojakov šel je dopoldne na rotovž in zahteval od sedanjega župana izročitev poslov, čemur se je ta uklonil le nerad, češ: Ich weiche nur der Gewalt.

Gerent postal je nadučitelj Rado Kopič. Isti dan prevzel je Slovence Franc Krajne, sin gostilničarja Franca Krajne v Sv. Jurju

poštni urad, v katerem je bil do tedaj Nemce Anton Scrapin za poštarja.

Isti dan zginil je tudi zadnji javni napis tukajšnih oblastij. Napis okrajne sodnije dal je odvzeti sodni predstojnik že dne 16. novembra popoldne, napis davčnega urada izginil je črez noč, ostal je edinoše napis finančne straže, ki je bil čisto nemški in nosil cesarskega orla. Ravno ko so šli ljudje od pozne maše ob enajsti uri, oršilo se je snemanje. Posestniški sin franc Kmpleš iz Gornjega Gasteraja zlezel je po lestvici in hotel odvzeti ploščo. Ker pa je žebelj nekoliko zadrževal zgodilo se je, da je zdrknil grb Kmpleju iz rok in padel na kamenita tla ter se zdrobil na več kosa. Nehote je spomnilo to vsakega na razsul stare Avstri, ki se je tudi dolgo ustavljala, a se nazaduje le morala ukloniti sili.

Raz stolp župnijske cerkve vihrala je slovenska trobojnica. Dne 20 novembra vzel je Narodni svet tudi prostore nemške šole in Vereinshaus-a v svojo posest in dal razobesiti na poslopju slovensko trobojnico.

Kakor sem že omenil, začelo se je takej po tem, ko se je zvedelo v časnikih o ustanovitvi Jugoslavije, uradovati v posameznih oddelkih slovensko razun seznamov.

Kot kazenski sodnik dobil sem dne 7. novembra od orožniške postaje Sv. Lenart

prvo kazensko vvadbo v slovenščini (U 469/18)

Skoro nisem mogel verjeti svojim očem, kajti navajen bil sem le na nemške vvadbe. Spominjam se celo, da se je vrožniku Gregorec iz Sv. Trojice delalo očitke od strani nadzirujočega častnika Oskarja Hauer, da je njegova izpovedba kot priča podana v nemškem jeziku pri glavni kazenski razpravi bila zapisana v slovenskem jeziku, češ, da bi vrožnik to ne smel pripustiti.

Dne 14 decembra bila je zvečer v proslavo ujedinjenja Srbov Hrvatov in Slovencev baklada z godbo. Šolska mladina zbrala se je v nekdaj nemški šoli, odkoder je prišla z malimi lampijoni, za njimi korakali so godci, katerim je sledilo mnogobrojno občinstvo iz trga in okolice. Sprevod ustavil se je najprej pred župniščem, kjer je Dr Gorišek kot stotnik tukajšne stotnije določene v varstvo tukajšnih krajev, pozdravil župnika Janžekovič, ki se je zahvalil v vznesenih besedah in povdarjal srčno ljubezen, ki naj jo imamo do nove države. Sprevod pomikal se je dalje pred rotovž, kjer je pozdravil Dr Gorišek novega gerenta nadučitelja Kopič in naglašal, da je zadobil sedaj zadoščenje za vse to, kar je pretrpel leta 1914. Cel sprevod ustavil se je nazadnje pred sodnijo, kjer se je zapela himna: Lepa naša domovina

in so se oddale dve salvi. Stem bila je slavnost končana. Hiše bile so vse okrašene, razun nekaj hramov, ki po so bili v zelo malem številu.

Drugi dan, 15 decembra - bil je nad vse lep dan - bila je slavnostna služba božja - katere so se udeležili vsi uradniki. Šent Rupertski kaplan in bivši vojni kurat frane Pavlič imel je kratek, a globoko segajoč cerkveni nagovor. Originalen bil je njegov nagovor: Dragi Jugoslovani!

S petjem narodne himne - kar je bilo prvokrat v cerkvi - bil je konec cerkvene slavnosti.

Dr Gorišek defiliral je nato s svojo stotnijo pred sodnijo, kjer so se ustavili vsi uradniki. V čast kralja Petra oddale so se dve salvi prav točno, da je napravilo na občinstvo veličasten utis.

Toliko o tedanjih dogodkih.

Interno uradovanje v slovenščini delalo je spočetka glede nekaterih izrazov nekoliko težkoče, ker je bil osak vajen le na nemške izraze. To pa je bilo kmalu premagano. Prej nemški napisi na seznamih, spisih so zginili, na pročelju državnega poslopja razobesila se je plošča s slovenskim napisom, tako da je dobila sodnija kmalu čisto jugoslovansko lice.

Okrožno sodišče Maribor dobilo je potem, ko je poverjeništvo za pravosodstvo z dne 29. novembra 1918 Uradni list št. 16 z dne 3. decembra 1918 pri državnem pravdništvu odstavilo državnega pravdnika Viktorja Verderber in Dr Maksa Reiser ter pri okrož-

nem sodišču predsednika Dr Franca Kočevar in druge sodnike nemške narodnosti, popolnoma slovensko lice.

Važna je bila za tukajšno sodnijo priklopitev novih občin.

Takoj po preobratu in z zasedbo Maribora moralo se je tudi misliti na zavarovanje tega mesta kakor slovenskih goric proti republiki Avstrija. Da se vzdržuje zveza s Prekmurjem, ki ga je zahtevala Jugoslavija zase, morala je ostati železnica Špilje Radgona v jugoslovanski oblasti. Načrt bil je tedaj zasesti ose ozemlje na celi črti proti severu približno do Lipnice, ker so bili v tem kraju raztrešeni Slovenci in je pred nedavnimi časi bilo to sploh slovensko ozemlje.

Seve je našla izvršitev tega načrta v Avstriji odpor. Zbrale so se čete iz domačinov, dijakov in vojakov iz drugih krajev, ki so tvorile takozvano Heimwehr. Naše čete našle so odpor.

Posameznosti teh bojev ne morem opisovati, to bo stvar zgodovinopisca o nastanku naše kraljevine, omenim le to, kolikor pride za naš sodni okraj v poštev.

Jugoslovenske čete zasedle so približno sredi decembra kraje severno Mure, tako da je bila železnica v njih oblasti. Cmurek bil je tedaj tudi v območju teritorija zasedenega od jugoslovanskih čet. Vršili so se boji v Cmureku in

Zgornem Cmureku, strelni jarki vidijo se še sedaj blizu kolodvora.

Koncem decembra 1918 bila je amerikanska komisija v teh krajih, ki si je ogledala celi kraj, da dobi podlago za oddajo mnenja, kateri državi bi bili ti kraji priklopiti.

Sv. Ana v Slov. gor.

Dne 9. svečana 1919 sklenilo se je premirje, ki je trajalo do 10. svečana 1919 ob sedmih zvečer. Nadaljna pogajanja vršila so se v Mariboru, kjer se je tudi podpisala pogodba z dne 13. svečana 1919. Glasom te pogodbe morale so se jugoslovanske čete umakniti na desni brag Mure. Dne 15. svečana so izpraznile naše čete tudi Cmurek in se umaknile v grad Zg. Cmurek. Takozvana apaška kotlina ostala je zasedena po avstrijskih četah. Vmes je bila neka neutralna cona.

Tako je ostalo, dokler se ni sklenil sentžermenski mir dne 10. septembra 1919, ki je stopil za našo državo z dnem 16. julija 1920 v moč.

Vsled pomanjkanja živil v Avstriji začelo se je kmalu tihotapstvo iz naših krajev z živili, med tem ko so otihotapljali iz Avstrije že-

lezo in sol, ožigalice, sukno in kar je imela Avstrija več. Tihotapstvo je zelo olajšala okolnost, da ni tvorila demarkacijsko črto ob apaški kotlini naravna meja. Skoz gozdove in po stranskih potih nosili so tihotapci blago sem in tja. Iz naših krajev hodili so tihotapci celo iz ptujskega okraja. Zbrale so se cele čete, ki so bile oborožene s puškami, celo ročnimi granatami. Prišlo je tako daleč, da finančne straže niso mogle nič storiti, ker so bile dostikrat preslabe. Bilo je ubitih več finančnih stražnikov, pa tudi marsikateri tihotapec se je moral v svoji pohlepnosti po denarju le prezgodaj poslovili od tega sveta tako Marija Župec iz Drvanje in Jakob Belna iz Oseka Hs 87/19.

Ljudje iz krajev blizu demarkacijske črte in dalje proti jugu niso hoteli več delati, kajti tihotapstvo neslo jim je dosti več kakor pošteno delo. Posledica iz tihotapljanja živil v Avstrijo bila je, da so poskočila osa živila v ceni. Dogajale so se tudi tatvine živil, posebno pa živine; krave, voli, posebno pa konji niso bili varni pred tatovi. Zasledovanje ostalo je navadno brezuspešno, ker so imeli tihotapci iz naših krajev zveze z drugimi tihotapci onkraj demarkacijske črte. Vsako noč slišalo se je okoli polnoči, ko so se vozili vozovi po potih proti meji. Dostikrat so zasačili v bližini

Sv. Lenarta cele vozove naložene z različnimi živili. Tržani v Sv. Lenartu prišli so na ta način večkrat po ceni k živilom, ker se je prodalo zaseženo blago za nižjo ceno.

Pojavili so se v tukajšnih krajih različni sumljivi elementi, zgodili so se tudi tajinstveni umori.

Tako so našli dne 6. septembra 1920 v gozdu blizu Sv. Benedikta v jarku umorjenega mladega moža, ki ga nihče ni mogel spoznati. Imel je pri sebi nekaj srebrnega denarja, drugih znakov ni bilo notenih, da bi se dala dognati istovetnost. Sodni ogled je dognal, da so pripeljali umorjenega od drugod. Govorilo se je, da je prišel v te kraje tirjat svoj denar izvirajočega iz tihotapstva in ga je pri tem dolžnik umoril. Z 227-20.

Na binkoštni pondeljek leta 1920 našli so umorjeno Ano Vogrin gostilničarko v Cogetincih. Z 128/20. Reklo se je, da so to storili tihotapci, ki so vedeli, da ima umorjena denar. Morilec pobral je ves denar, ki ga slučajno ni bilo dosti. Kot dozdevnega morilca prijeli so nekega fanta iz Ivajne Rudolfa Gašperič, kateremu se pa krivda ni mogla dokazati, pač pa se je dognalo, da je izvršil nekaj mesecev prej umor svoje tete in je bil tudi zaradi tega obsojen.

Da bi se pridobilo po preobratu zasedene kraje za našo državo, se je ustanovila pri Sv. Ani

na Krembergu aprovizacija z živili, katero je prevzel vrl narodnjak Alojz Senekovič, ki je bil že pred vojno zvest Slovenec in imel tudi veliko pretrpeti. Naložil si je veliko breme, a žel za vse delovanje le nehvaležnost.

Strast nekaterih prebivalcev v novih občinah, ki bi imele pripasti naši državi, šla je tako daleč, da niti niso hoteli sprejeti blaga, češ - von den Jugoslaven wollen wir nichts haben.

Sreča je le, da se ni določil plebiscit kakor na Koroškem, kajti smelo lahko rečem, da bi se izreklo ogromno število za republiko Avstrija.

Z naredbo poverjeništva za pravosodstvo z dne 16. oktobra 1919 št. 4126-19 so se priklopile vse občine emureškega sodnega okraja na desnem bregu Mure okrajnemu sodišču Sv. Lenart.

Bile so to: Sladki vrh - Süssenberg, Velka - Wölling, Trate - Wiesenbach, Vratni vrh - Frattenberg, Vratna vas - Frattendorf, Konjišče - Rosshof, Svobodnica - pravilno Podgorje - Absberg, Drobtinci - Proskersdorf, Lukavci - Lugatz, Žiberce - Seibersdorf, Grabe - Graben, Rožengrunt - Rosengrund, Nasova - Nassau, Ščavnica - Stainzthal, Draženvrh - Trassenberg.

Sodno oblast bi morala izvrševati pravilno ta sodnija. Tozadevno pa so bile velike težkoče. Prebivalci navedenih občin posebno tistih, ki so imele čisto nemške prebivalce,

se nikakor niso mogli uživeti v to, da pripadejo k Jugoslaviji in da je tedaj naša sodnija za nje pristojna.

Ljudje hodili so še vedno v Cmurek, k sodniji, ki je kakor prej tudi do sedaj izvrševala dejansko sodno oblast. Gerentje pošiljali so smrtovnice v Cmurek, uradniki tamošnje sodnije hodili so v občine na desnem bregu Mure in delali inventure in zapuščinske razprave, davkarija v Cmureku predpisovala je pristojbine in jih tudi pobirala.

Zemljeknjižni predlogi vlagali so se v Cmureku, ker je bila tam tudi zemljiška knjiga.

Le v obmejnih občinah kakor Ščavnica, Drajnivrh in deloma v Spodnji Velki, kjer je kompaktno slovensko ljudstvo, je mogla naša sodnija izvrševati sodno oblast. Do 1. sušca 1920 bilo je poslovanje v teh občinah še prav malenkostno.

Prva C-tožba vložila se je 4. novembra 1919, prvo smrtovnico poslala je občina Ščavnica A 384-19 dne 9. novembra 1919, pozneje še 7. Prva kazenska ovadba došla je 4 prosinca 1920. Pripadki bili so do 1. sušca 1920 sledeči:

V zadevah	C	10
	Cb	3
	Hc	1
	K	1
	E	1
	V	1

V zadevah	M	2
	Z	1
	Ne	1
	A	8

Bilo je tedaj tako, da je hodil en del ljudij že v Sv. Lenart, večji pa v Cmurek, istotako so potovali sodni uradniki obeh sodnij tja in sem na poslovanje. K temu je še prišlo, da je izvrševala v občinah Nasova, Konjišče, Drobtinci sodno oblast tudi okrajna sodnija Gorna Radgona, ker so imeli tja ljudje bližje.

Z ozirom nato določilo je poverjeništvo za pravosodje z odločbo z dne 16. oktobra 1919 št. 4128 do definitivne ureditve mej občine Podgorje, Drobtinci, Nasova, Konjišče, Žiberci okrajni sodniji Gorna Radgona.

Poslovanje v vseh prvotno priklopljenih občinah bilo je od 1. sušca 1920 – 12 aprila 1921 še tudi neznatno. Od 12. aprila 1921 – 1. oktobra 1921 pa že močnejši. Pripadek bil je:

		I.	II.
V zadevah	C	1	35
	Cb	–	11
	E	1	39
	He	–	28
	M	–	–
	Ne	–	12
	P	–	70
	A	4	53
	U	1	42
	Z	–	18
	Hs	–	6

Prebivalci novo priklopljenih občin še tudi potem, ko je stopila senžermenska mirovna pogodba dne 16. julija 1920 v moč, niso hoteli verjeti, da pripadejo drugi državi in so opravljali še dalje sodne posle prisodniji v Cmureku, kjer se jim je od strani nekaterih sodnikov posebno okrajnega sodnika Dr Wilfreda Seeman šlo zelo na roko, ki je še leta 1921 izvrševal v teh občinah sodno oblast na način, da je bila naša sodnija po prevzetju spisov prisiljena, razveljaviti take posle kot nične.

Šele potem, ko je določila leta 1921 razmejitvena komisija natančne meje in so se postavili državni mejniki in se je prebivalcev novo priklopljenih občin od strani naših oblastij otežkočil, so začeli ljudje verovati v resnico mirovne pogodbe.

Kljub sklenjeni in že polnomočni mirovni pogodbi pa tukajšna sodnija še ni dobila spisov in zemljiških knjig.

Pozadevno bi se morala vršiti izročitev spisov že začetkom julija 1921. Vršilo se je dopisovanje od predstojništva tukajšnega sodišča na predstojništvo okrajnega sodišča Mureck in osebno posredovanje, a bile so vedno še kake težkoče, vsled česar se je zavlekla izročitev še do leta 1922, ko se je moralo prej diplomatskim potom

posredovati.

Še le z dopisom okrajnega sodišča Mureck z dne 15. aprila 1922 Präs. 206-3-21 bilo je obočečeno tukajšno sodišče, da je pripravljeno vse za izročitev.

Povdariti se mora, da je v tem dopisu sodni predstojnik višje sodni svetnik Dr Hans Holly sam predlagal v ostrežljivi obliki, da se naj izvrši izročitev v Radgoni, ker se je bilo bati nemirov v Cmurcku. Temu je pritrdilo tudi predsedništvo deželne sodnije Gradec in okrožnega sodišča Maribor.

Tako se je določil kot kraj izročitve spisov in knjig mesto Radgona in sicer na dan 9. majnika 1922, preds 30-2-22-28.

Še pred izročitvijo pridelil je minister pravde z naredbo z dne 31. decembra 1921 št. 62 124 v smislu § 2 zakona z dne 11. junija 1868 avst. drž. zak. št. 59. od nekdanjega cmureškega okraja kolikor ga je po razmejitveni črti pripadlo naši kraljevini - občine Konjišče, Vratja vas, Vratji vrh, Podgorje, Drobtinci, Nasova, Žiberci, Grabe in tiste neznatne dele občine Gosdorf, Diepersdorf in Fluttendorf, ki leže južno nove državne meje okrajnemu sodišču Gorna Radgona, občine Draženvrh, Lokavci, Rožengrunt, Ščavnica, Velka in Trate okrajnemu sodišču Sv. Lenart, občino Sladki vrh pa okrajnemu sodišču Maribor.

Ta razdelitev velja od 1. svečana 1922.

Upoštevati je, da so od teh šest občin Ščavnica in Velka zelo obširne.

Novo priklopljene občine spadajo pod župnijo Sv Ana in sicer Ščavnica, Rožengrunt in del Dražnega vrha hiš. št. 19-69 in 77-79; pod župnijo Marija Snežna pa Velka in ostali del Dražnega vrha hiš. št. 1-18 in 70-76.

Pod župnijo Cmurek pa spadajo Lokavci in Frate razun hišnih številk 48 in 50, ki še pripadajo k župniji Marija Snežna. Z ozirom nato pokopavajo mrliče iz te občine na pokopališču v Cmureku. Inhodi tudi kaplan iz Cmureka v šolo v Lokavcih podučevat krščanski nauk. Pod cmureško župnijo spadajo tudi občine Sladki vrh, Vratji vrh, Vratna vas, Podgorje in Konjišče.

Napočil je 9 majnik. Bil je izvanredno lep dan, ko sem se peljal z avtomobilom tukajšne avtomobilne družbe v spremstvu sodnika Dr Čemer proti Radgoni.

Spise in zemljiške knjige dal je cmureški sodni predstojnik prepeljati z vozom v Radgono. Da se je pa izvršila izročitev hitreje, prepeljali so takoj vse v Zgorno Radgono na dvorišče okrajnega sodišča, kjer se je tedaj izvršila izročitev in o tem sestavil zapisnik v štirih izvodih, od katerih je vsak predstojnik obdržal dva. Spise in zemljiške knjige gle-

de občine Sladki vrh preozel sem jaz in to izročil dne 13. majnika 1922 okrajnemu sodišču Maribor.

Izročitev vršila se je v najlepšem redu in sporazumu.

Ko smo se pripeljali zvečer ob osmih v Sv. Lenart, zavladalo je veselje. Bil je to zgodovinski dan, ko se je izvršil del določil senžermenske mirovne pogodbe.

S tem je bila priklopitev novih šest občin za to sodnijo v celoti izvedena, saj njih prebivalci so do tega časa, ko so bile zemljiške knjige še v Cmureku, še vedno upali, da pripadejo k republiki Avstrija.

Z ozirom na veliko oddaljenost novo priklopljenih občin od sedeža sodnije odredil je oddelek ministrstva pravde v Ljubljani z razpisom z dne 25 oktobra 1922 št. 2646-22, da se uvedejo uradni dnevi za šest novo priklopljenih občin s sedežem na Dražnem vrhu in sicer enkrat na mesec.

Po daljšem pisarenju zaradi primernega prostora določil se je prvi uradni dan na 12 svečana 1923 v hiši Karola Holler p.d. Steghausel v Dražnem vrhu št. 4. Ti uradni dnevi so se prav dobro obnesli.

Vsled novo priklopljenih občin in zaradi vzdrževanja reda so se ustanovile pri Sv. Ani na Krembergu in v Zgornem Cmureku orožniš

ke postaje in sicer pri Sv. Ani z dnem 1. oktobra 1921 in v Zg. Cmurcku meseca svečana 1919.

Orožniški postaji Sv. Ana dodeljene so bile občine Ščavnica, Zgorna Ročica, Kremberg, Žitnice, Dražni vrh, Ledinek, Rožengrunt in Drvanje, oni v Zgornem Cmurcku pa občine Lukavci, Frate in Velka.

Glasom obvestila mariborske čete V žandarm. brigade Br. Pov. 813 z dne 13. oktobra 1923 se je razpustila orožniška postaja Sv. Ana z dnem 31. oktobra 1923. Postaja Gorni Cmurek dobila je občine Dražni vrh, Rožengrunt in Ščavnica, postaja Sv. Trojica občine Drvanje in Zgorna Ročica, postaja Sv. Lenart občine Ledinek, Kremberg, Žice. Od postaje Sv. Lenart odpadejo pa občine Gočova in Biš, katere preozame postaja Sv. Trojica (preds 297-25-23)

Kot postajenačelnik v Gornjem Cmurcku je Jakob Gorjup, rojen 24. junija 1883 v Bučah pri Brežicah, ki je s svojim taktnim, vljudnim in razumnim nastopom od časa svojega nameščaja 1. prosincem 1920 dosti dosegel, da se je na teh najbolj gorečih tleh, kjer je sedaj večinoma nemško prebivalstvo, vzdrževal red.

Ker se je od strani republike Avstrija ob času sklepanja senžermenske mirovne pogodbe vedno povdarjalo, da spadajo tudi občine desno od Mure k Avstriji, ker prebivajo tam Nemci, naj navedem v protidokaz sledeče.

Ko se je ustanovila leta 1789 župnija Marija Snežna, ostalo je v občinah Sostran Mure, ki so še spadale pod župnijo Cmurek, še vedno nekaj Slovencev, kakti prej navedena župnija vstvarila se je le zavradi zgolj slovenskih prebivalcev. Vsled tega prosil je župnik Rudolfo dopisu z dne 19 novembra 1789 na Kn. šk. ordinarijat v Gradcu, kaj se naj zgodi z onimi slovenskimi družinami, ki so ostale v cmurški župniji in so bile dosedaj navajene na slovensko službo božjo. On meni, naj bi bila vsak mesec slovenska pridiga, tudi bi se naj podučeval Krščanski nauk na določenih mestih, dokler se ljudje ne privadijo nemškemu jeziku in odpade potreba slovenske pridige. Iz tega sledi, da je bilo tam zelo veliko Slovencev. V Cmurku bile so slovenske pridige šedo zadnjih deset let in sicer vsak mesec enkrat in če sta bila dva praznika. Še le sedanji župnik Josip Adelsbrunner je odpravil slovenske pridige.

Vstalaka bile so tudi v Špilju in Apačah slovenske pridige, v prvi cerkvi dva do trikrat v letu in na dan Sv. Mihaela, v Apačah pa vsako prvo nedeljo po mlaju. Razun tega prebral se je evangelij vsako nedeljo in praznik v slovenskem jeziku. Te pridige pa je sedanji župnik Dr Botzinger odpravil.

Velikega pomena za ohranitev slovenskega

značaja te župnije je bilo, da je bila podrejena lavantinski škofiji. K poučevanju o običajih Frate in Lukaveci pripomoglo je to, da je bil v šoli v Lukavcih čisto nemški pouk, med tem, ko je bila pri Mariji Snežni ustanovljena šola.

Marija Snežna

Seznam osobja

Ob koncu hočem navesti še imena vseh sodnih predstojnikov in sodnikov ter drugih sodnih uradnikov, ki so bili na navedenem kakor sodi notarjev, odvetnikov in zdravnikov.

Glede naslova sodnikov naj navedem le o pojasnilo za poprejšje čase, da se je uvedlo z najvišjim odlokom z dne 16. decembra 1908 naredba pravosodnega ministra z dne 17. decembra 1908 št. 17 just. odredb. lista - namesto naslova - sodni adjunkt - ime sodnik, za prejšnega sodnega tajnika - okrajni sodnik; okrajni sodniki kot vodje okrajnega sodišča dobili so naslov - okrajni sodnik in sodni predstojnik.

Glede nekaterih oseb ni bilo več mogoče dognati natančnejše podatke, ker se niso mogli dobiti konkretalni statusi in osebni spisi in je od tega časa preteklo toliko let, da ni nobenega, ki bi vedel o tem ali onem kaj povedati. Glede aktarjev so spisi bili oddani namestniji v Gradcu, tam pa so prišli v zgubo.

Sodni predstojniki

1. Jakob Zirkelbach.

Rojen je bil 2. julija 1810 v Bozsok, komitat Baranya na Ogrskem, vsenčilišče obiskoval je v Graden in končal študije s prav dobrim vspehom. Glasom spričevala z dne 22. novembra 1843 bil je višji uradnik v Osterwitz na Štajerskem skozi 4 leta, glasom spričevala z dne 31. sušca 1844 bil je okrajni komisar in krajni sodnik v Novklošter skoz 4 leta 7 mesecev, glasom dekreta z dne 2. julija 1844 postal je sindikus in okrajni komisar pri magistratu dej. kuježjega trga Oberzeiring na Zg. Štajerskem skoz 3 leta in 6 mesecev. Glasom dekreta z dne 2. septembra 1847 postal je sindikus, okrajni komisar in kriminalni sodnik pri magistratu trga Neumarkt na Zg. Štajerskem, kjer je služboval 2 leti 4½ mesca. Dne 1. sušca 1850 bil je imenovan za c. kr. okrajnega sodnika pri novo ustanovljenem okrajnem sodišču Sv. Lenart; dne 11. septembra 1854 dobil je naslov okrajni predstojnik ravnotam, dne 22. decembra 1873 stopil je v pokoj; službovati pa je moral še dalje, ker se najde v vložni kuji; dne 7. aprila 1874 zadujokrat njegov

podpis, bržkone zaradi tega, ker še ni bil imenovan njegov naslednik.

Živel je potem v Sv. Lenartu v svoji hiši sedaj št. 47 do smrti 20. svečana 1888 in je tudi tu pokopan. Po smrti njegove prve žene Julije Huber poročil je tukajšno tržanko Lujizo Leserer. Bil je blag mož in poseben prijatelj otrok.

Kot prvi okrajni sodnik imel je kakor sem že omenil dosti težkoč.

Njegov netjak Hinko Zirkelbach je uslužben pri Jugoslovanski tiskarni v Ljubljani, netjakinja Roza Zirkelbach je učiteljica v Velikovcu.

Pri tej priliki najbi samo omenil, kake naredbe so izdajale višje oblasti v tedanjem času.

Z najvišjim odlokom z dne 12. septembra 1852 je bilo zaukazano vsem dvornim in državnim nameščencem, da niso smeli nositi dolge brade in da tudi brke niso smele biti predolge. Präs 75-52.

Razmerje med predsednikom okrožnega sodišča v Celju in sodnim predstojnikom je bilo tudi še bolj patrijartalično, kajti najde se uradni dopis predsednika Rak, ki ob koncu nekega ukaza čestita Jakobu Zirkelbach k njegovemu godu.

2. Alojz Tschech

Rojen je bil 2. junija 1831 v Vitomarcih, žup-

nija Sv. Andraž v slovenskih goricah. Gimnazijo dovršil je v Mariboru, osenčilišče obiskoval je v Gradcu v dobi od 1851 - 1856. V sodno službo vstopil je v Mariboru, kjer je bil avskultant oziroma aktuar od 1856 - 1864. Kot adjunkt bil je v Celju od 1864 - 1874, okrajni sodnik v Sv. Lenartu od 21. 4. 1874 - 31. 12. 1875. Odtod prišel je kot okrajni sodnik v Maribor levi breg, kjer je bil do 1879. Isto leto postal je sodni svetnik v Ljubljani, leta 1895 dobil je naslov in značaj višjesodnega svetnika. Leta 1898 stopil je v pokoj in umrl v Ljubljani 27. 3. 1908.

Glede tega, h kateri narodnosti se je priznaval ne morem reči nič gotovega. Njegova sinova višji državni pravdnik Rudolf Tschech - sedaj Techner - in višjesodni svetnik Dr Rihard Tschech-Techner sta v Gradcu oziroma v Celovcu. Sin Karol je pri Kranjski hranilnici v Ljubljani.

3. Josip Morak

Rojen leta 1834 v Sv. Petru na Vašinjah, sodni okraj Velikovec na Koroškem, vstopil je 20. avgusta 1859 v sodno službo v Celovcu, postal leta 1868 - 16. avgusta adjunkt v Paternijonu in je služboval tudi v Pliberku. 8 junija 1869 bil je premeščen k deželni sodniji v Celovcu, 21 sušca 1876 postal je okrajni sodnik pri Sv. Lenartu, kjer je bil od 11. aprila 1876 - 31 majnika 1877. Z odlokom z dne 8. majnika 1877 bil je premeščen kot okrajni sodnik v Doberlovas, kjer je bil od 1. junija 1877 do 3. junija 1881. Ustidan je v Sv. Petru na Vašinjah nagloma umrl. - Pripadal se je k nemški narodnosti.

4. Franc Rulek

Rojen 21. septembra 1842 v Vranskem, stopil je leta 1870 v sodno prakso pri okrajni sodniji v Mariboru, leta 1873 bil je imenovan adjunktom v Celju, avgusta leta 1877 za okrajnega sodnika v Sv. Lenartu, kjer je bil od 19 majnika 1877 do 13 majnika 1882. V istem letu bil je imenovan za sodnega tajnika v Celju, leta 1887 postal je ravnatelj za sodnega svetnika. Dne 9. decembra 1894 bil je imenovan višjesodnim svetnikom v Gradcu, dne 12. majnika 1904 postal je dvorni svetnik, dne 31. avgusta 1907 dopil je v pokoj in

živi v Gradcu, Kärblergasse 40/1

Bil je Slovencem naklonjen, če tudi ni kazal svojega narodnega mišljenja javno. V Sv. Lenartu se ni čutil srečnega, kakor to sam piše. Umrl je 21. marca 1931.

5. Anton pl. Wurmser

Rojen je bil 13. prosinca 1850 v Gradcu kot sin državnega pradornika Dr Antona pl. Wurmser

in stopil 19. novembra 1871 v Gradcu v sodno prakso, postal 31. 1. 1872 auskultant in je kot takšen služboval v Lipnici, Gradcu, Ptuju, 19. 4. 1875 bil je imenovan adjunktom za Slovensko Bistrico. Služboval je nato v Gornjemgradu

Frau **Elisabeth Retitsch** gibt im eigenen wie im Namen des abwesenden Sohnes, des Enkels und sämtlicher Verwandten die traurige Nachricht von dem Hinscheiden des Herrn

Franz Lulek

Hofrates i. R.

welcher Samstag den 21. März um 3/4 4 Uhr nachmittags nach kurzem, schwerem Leiden, versehen mit den heil. Sterbesakramenten, sanft im Herrn entschlafen ist.

Der teure Verstorbene wird Dienstag den 24. März um 3 Uhr nachmittags in der Aufbahrungshalle des St.-Leonhard-Friedhofes feierlich eingesegnet und hierauf zur letzten Ruhe gebettet.

Die hl. Seelenmesse wird Mittwoch den 25. März um 3/47 Uhr früh in der Pfarrkirche St. Johann Baptist am Graben gelesen.

Graz, Chicago, Wilmington, Laibach, Franz.

23. März 1931.

5838

Steierm. Bestatt.-Anstalt „Concordia", Joh. Lusch, Ragnitz b. Graz. Tel. 5472.

Danksagung.

Außerstande jedem einzelnen für die zahlreichen Beweise der Trauerund des Beileids anläßlich des Ablebens des Herrn

Hofrates i. R. Franz Lulek

persönlich zu danken, wird an dieser Stelle tiefempfundenem Danke Ausdruck gegeben.

Graz, am 26. März 1931.

Die trauernd Hinterbliebenen.

6476

Zgornji Radgoni, Ptuju in Leonici. 19. avgusta 1878 bil je imenovan za sodnega adjunkta pri okrožnem sodišču v Celju, 4 svečana 1879 postal je okrajni sodnik v Šoštanju in vsled prošnje premeščen z odlokom z dne 2. septembra 1882 v Sv. Lenart, kjer je bil od 31. oktobra 1882 – 31. decembra 1885. Dne 3. decembra 1885 bil je imenovan za sodnega tajnika pri okrožnem sodišču v Celju, postal tam 17. julija 1891 svetnik. Dne 7. svečana 1899 bil je imenovan višjesodnim svetnikom v Gradcu, dne 10. novembra 1899 bilo mu je podeljeno mesto predsednika okrožnega sodišča v Celju. Dne 30. junija 1911 stopil je v pokoj in dne 30. oktobra 1911 tam umrl.

Bil je kot sodnik jako pravičen in je potrpežljivo poslušal stranki najvrednejšega in storil vse, da je prišel do sodbe pravice. Po rodu bil je Nemec, slovenščini priučil se je še le kot avskultant, a bil je mirnega značaja in plemenitega srca.

6. Karol Wenger

Rojen je v Varaždinu št. 8 dne 1. septembra 1850 in je bil najprej pravni praktikant v Celju od 14. 9. – 6. 11. 1875. nato avskultant od 7. 11. 1875 – 3. 5. 1878. Sodnim adjunktom bil je imenovan dne 4. 5. 1878 in je bil kot tak[illegible] v Šmarju pri Jelšah do 18 avgusta 1878, nato pa v isti last-

nosti v Ptuju od 19.8.1878 - 2.12.1885. Dne 3. decembra 1885 bil je imenovan za okrajnega sodnika pri Sv. Lenartu, kjer je bil od 1. prosinca 1886 do 16. julija 1891. O njegovi usodi sem že prej omenil. Vsled disciplinarne obsodbe bil je premeščen v Gorni Grad, kjer je bil od 17. julija 1891 - 9. aprila 1893. Dne 10. aprila 1893 bil je imenovan sodnim tajnikom v Ljubljani, dne 8. julija 1896 postal je sodni svetnik ravno tam in stopil 30 septembra 1906 v pokoj, ker je zastonj pričakoval imenovanje višjesodnim svetnikom. Dal se je leta 1907 opisati kot odvetnik v imenik odvetnikov in bil najprej v Mattighofen, leta 1915 preselil se je v Kremsmünster na Gornjem Avstrijskem, kjer še sedaj biva.

Bil je to prvi slovenski sodni predstojnik, kar se je tudi poznalo pri uradovanju, kajti z njim prišla je tudi v sporni oddelek raba slovenščine.

Bil je zelo naroden, energičen mož. Ljudstvo ga je zelo spoštovalo in je bil tudi določen za kandidata v državni zbor. Njegova premestitev je vrgla vse te načrte.

Vsled svojega izrazitega narodnega mišljenja postal je tudi žrtev svojega prepričanja pod tedanjim Slovencem neprijaznim sistemom. Slovenski narod pa mu ohrani vedno hvaležen spomin.

7 Anton Morocutti

Rojen dne 22. sušca 1850 v Domačalah, sodni okraj Beljak na Koroškem obiskoval je gimnazijo v Celovcu, vsenčilišče v Gradcu. V sodno prakso stopil je 31. julija 1877 in služboval v Gradcu, Celovcu, Borovljah, Špitalnob Dravi in Pliberku. Dne 2. majnika 1882 postal je adjunkt v Gornjemgradu in bil nato v Slovenski Bistrici. Leta 1887 bil je imenovan adjunktom pri okrožni sodniji v Celju. Dne 17. septembra 1891 postal je okrajni sodnik in sodni predstojnik v Sv. Lenartu, kjer je bil do leta 1897, v katerem letu je bil imenovan z dnem 11. septembrom deželnosodnim svetnikom za novo ustanovljeno okrožno sodišče v Mariboru. Dne 16. julija 1909 dobil je naslov in značaj višjega sodnega svetnika, leta 1913 stopil je v pokoj in živi v Mariboru, Prešernova ulica št. 1. Po preobratu bil je še nekaj časa votant v kazenskem senatu.

Priznaval se je k nemški narodnosti, a je bil zmeren, pri ljudstvu vsled ljubeznjivega vedenja priljubljen. V Sv. Lenartu bil je član pevskega društva, do tega časa, ko so se prepevale slovenske in nemške pesmi.

Ko pa so postavili samo nemške pesmi na vspored, je iz pevskega društva iz stopil, kar kaže njegovo zmernost.
(Umrl leta 1929.

8. Dr Josip Kronvogel

Kot zakonski sin janeza Kronabethvogel, kmeta v Črnuli št. 8 in marije roj. Kocmut bil je rojen na pristavi istega v Trnoveški vasi, župnija Sv. Bolfank dne 10 prosinca 1857. Krajšano ime očeta se glasi Kronvogel in je oče tudi tako vpisan v krstni knjigi dne 14 aprila 1820. Kakor tudi vsi drugi v Črnuli št. 8 rojeni člani družine. Ker praje v Šoštanju stanovala družina z imenom Kronabethvogel, se je pri poznejših vpisih zamenjalo obojе ime, kar je bilo lahko mogoče, ker v Sv. Bolfanku do leta 1869 še ni bilo stalne župnije, ampak je bila samo kuracija župnije Sv. Rupert. Od leta 1860 se je pisalo hišno ime zopet kakor prostno Kronvogel.

Rod Kronvogel-ov izvira Kronabethvogel soga nazaj v začetek sedemnajstega stoletja, v kolikor je to gotovo dokazano po listinah. Glasom teh je praded Jernej-Arni-Kronabethvogel. Njegov sin bil je Marko poročen z Fero. Njih imena najdejo se v listinah iz leta 1684 in 1694.

Imela sta pet otrok, 4 sinove in eno hčer Nejo. Od sinov bila sta Pavl in Ožbolt duhovnika. Prvi je bil posvečen v mašnika leta 1693 in je služboval v Hočah, pri Sv. Petru pri Mariboru in na Ogrskem, kjer je spreobrnil 500 ljudij in moral pobegniti. Umrl je leta 1733 pri Sv. Juriju na Šavinici.

Ožbolt Kronvogel murl je kot župnik pri Sv. Urbanu v slov. goricah, kjer ima postransko kapelico z mramornato ploščo. Tretji brat Filip bil je želar v Dražnem vrhu. Četrti Josip preozel je domačijo in imel za ženo Marinco. Imel je dva sina Antona in Filipa in hčer Leno. Filip preozel je domačijo - rojen 28 aprila 1754 - in se poročil z Uršo roj. Lubec iz Biša. Imela sta pet sinov in dve hčeri. Od teh sta bila Anton in Andrej duhovnika, prvi pri Sv. Ani v slov. goricah od 12. septembra 1811 - 6. decembra 1848. Cerkvi podaril je vinograd v Zgorni Ročici. Drugi bil je pri Sv. Jakobu od leta 1817 - 30 avgusta 1828. Tretji Jurij bil je posestnik v Spoduji Voličini, kjer so še sedaj potomci v Podgradnom. Pri tej priliki naj omenim, da je to ime od tega, ker je stal blizu grad, vsled česar se tudi okraj pravi Isradenšek.

Franc bil je oskrbnik v Ebensfeld. Njegov sin Anton bil je nazaduje notar v Kamniku in je praded tukajšnega sodnega oficijanta Stankota Kronabethvogel.

Hči Ana poročena Kramberger je bila posestnica v Trnovcih. Njuna potomca sta sedanji predsednik okrožnega sodišča Maribor in dvorni svetnik Dr Jakob Toplak in sodni svetnik Dr Franc Pihler.

Vidi se tedaj, da je prišlo iz rodu Kronvogel izvanredno veliko prosvetljenih.

Marija omožena Letnik bila je posestnica v Selcih.

Josip poročen z Marijo rojeno Šalamun je prevzel domačijo v Črmli in sta imela dve hčeri, Geržko in Mico ter sina Janeza in Lojzeka, ki pa je umrl v starosti dveh let. Prvi pa je prevzel domačijo in se poročil z Mico rojeno Kocmut. Iz tega zakona je prej navedeni predstojnik Josip Kronvogel.

Šolal se je v Sv. Bolfenku in v Mariboru, kjer je maturiral leta 1877 z odliko. Bil je med odličnjaki vedno prvi. Po dovršenem letu kot prostovoljec pri topničarjih – poročnik pri polku v Temišvaru – dovršil je juridične študije v Gradcu. Bil je nato najprej notarski kandidat v Voitsberg-u, pravni praktikant in avskultant v Celju, napravil sodni izpit leta 1885 v Gradcu, kot avskultant – kazenski sodnik bil je v Celju in Brežicah. Leta 1877 meseca majnika je izstopil, ker ga je hotel tedanji predsednik okrožnega sodišča v Celju Heinricher premestiti v Gornigrad namesto v Ptuj. Po očetovi smrti leta 1877 naredil je izpit kot avditor na Dunaju in ostopil zopet v sodnijsko službo kot praktikant v Sv. Lenartu, kjer je postal črez tri dni avskultant. Julija 1888 postal je sodni pristav v Kozjem, leta 1889 vrnil se je nazaj v Sv. Lenart, kjer je ostal do 27 prosinca 1921.

V letih 1895. 1896 in 1897 rigoroziral je v Ino-

mostu in bil tam promoviran doktorjem prava, leta 1897 postal je okrajni sodnik, leta 1900 sodni svetnik, leta 1904 bil je odlikovan z frane Jožefovim redom in postal tudi častni občan trške občine Sv. Lenart, ker je izvedel konkurz kmetske posojilnice na najboljši način.

Leta 1914 bil je poklican k vojakom kot nadporočnik in sodnik-avditor in služboval v Gradcu kot preiskovalni sodnik, v Tridentu kot vojaški pravdnik, v Innomostu kot vodja obravnav.

Na Tirolsko so ga premestili, ker so vložili na Dunaju ovadbo, da je „ein überzeugter Slovene, der in Graz nicht zu verwenden sei".

Kot stotnik-avditor vrnil se je 15. novembra 1914 v Sv. Lenart, leta 1916 dobil je naslov in značaj višjesodnega svetnika.

Ob času preobrata leta 1918 ponujalo se mu je mesto predsednika okrožnega sodišča v Mariboru, kar pa je odklonil iz zdravstvenih ozirov.

Leta 1920 bil je imenovan višjesodnim svetnikom in vodju okrajnega sodišča v Mariboru.

Meseca majnika 1922 stopil je v pokoj z naslovom in značajem dvornega svetnika.

Sedaj biva v Mariboru - Čopova ulica št. 5.

Oženjen je bil prvokrat z Karolino Lewohl, drugič z Ado Bregant, iz katerega zakona so

trije otroci Ilka, Kamilo in Ada.

Dne 28. novembra udeležil se je deputacije uradnikov, ki se je poklonila cesarju Franenjožefu I o priliki njegovega jubileja šestdesetletnega vladanja.

Dr Kronvogel je kot izvrsten jurist in mirne narave vodil razprave vedno v tem smislu, da je kolikor mogoče zadovoljil stranke.

Vodstvo okrajne sodnije bilo je izborno, tako da je sicer Slovencem malo prijazni predsednik višjega deželnega sodišča v Gradcu Dr Pitreich stavil vsem v izgled.

Bil je ljubeznjiv predstojnik, ki je vsakemu uradniku, kjer je le mogel, rad pomagal.

Po svoji narodnosti bil je prepričan Slovenec. Deloval je tiho, a smotreno. V javnosti se ni posluževal politično mu pristoječih pravic, dobro vedoč, da bi si mogel pod tedanjim Slovencem neprijaznim režimom nakopati le neprijetnosti in ker je hotel kot sodnik stati v narodno mešanem kraju na stališču nepristranosti.

Vsled njegovega narodnega mišljenja so ga nasprotniki večkrat napadli v časnikih, toda vse njih trditve izkazale so se kot neresnične in Dr Kronvogel je na podlagi izvršenih poizvedb le pridobil na ugledu.

9 Dr. Djbolt Flaunig

Rojen dne 26 julija 1876 v Podkraju št. 1 v župniji Rebrca, sodni okraj Železna kapla na Koroškem kot sin posestnika Ivana Flaunig doma iz Apač na Koroškem in Marije rojeno Brunnik doma iz Suke sodni okraj Železna kapla, obiskoval je ljudsko šolo v Žitari vasi, gimnazijo v Celovcu. Po maturi leta 1898 stopil je v bogoslovje v Celovcu, kjer je bil eno leto in sprejel je nižje redove. Pravno študije dovršil je v Gradcu v dobi 1899 - 1903 in stopil dne 6. prosinca 1904 v sodno prakso. Dne 30. julija 1904 postal je avskultant, 22. rujna 1905 bil je promoviran doktorjem prava, 13. junija 1907 napravil je sodni izpit, 31. januarja 1908 postal je adjunkt za okrožje nadsodišča Gradec, 29. majnika 1908 dobil je mesto adjunkta v Št. Lenartu brez prošnje, Pred tem časom služboval je do 9. septembra 1907 v Celovcu, nato do 15. oktobra 1907 v Voitsberg-u, od tedaj pa do 5 junija 1908 v Št. Vidu ob Glini na Koroškem. Pridružil je dodeljen koncem meseca decembra 1907 okrajnemu sodišču Feldkirchen (Trg) na Koroškem.

Dne 9. junija 1908 nastopil je mesto v Št. Lenartu. Dne 29. julija 1917 postal je okrajni sodnik računski, dne 15. septembra 1919 bil je imenovan za deželnosodnega svetnika v Mariboru, do preselitve pa vsled prošnje ni prišlo. Leta 1920

bil je dodeljen za šest tednov Narodnemu svetu v Velikovcu na razpolago v plebiscitne namene.

Dne 27. novembra 1920 bil je imenovan za sodnega predstojnika v Sv. Lenartu.

Štajerska namestnija v Gradcu je z dekreti z dne 7. junija 1916 št. 783-92 in 8. julija 1918 št. 9391-135 izrekla imenovanemu kot načelniku gospodarsko pomožnega urada za ta sodni okraj za njegovo delovanje hvalo in priznanje. Istotako je v dopisu z dne 30. septembra 1919 naslovljenem na deželno vlado v Ljubljani sporočila, da se je o priliki, ko so se ukinila ta društva, izrekla imenovanemu načelniku za njegovo ospešno delovanje hvalo in priznanje.

Dopis se konča: Das wirtschaftliche Landeshilfsbüro bedauert, dass es infolge der staatlichen Neuordnung nicht in der Lage war, seinen schon vor Eintritt derselben gestellten Antrag dem

genannten Obmann Allerhöchste Auszeichnungen zu verleihen, weiter verfolgen zu können.

Dokler je obstojalo glasilo Koroških Slovencev - Mir - objavljal je v tem listu poleg drugih dopisov tudi podlistke šaljive osebine, posebno Tine in Barigelje. Dopisoval je tudi drugim slovenskim listom posebno za časa plebiscita. Pozadevne spise zbral je v dveh knjigah pod imenom: Solučni dnevi. Posvetil se je tudi raziskovanju krajevne zgodovine in spisal obširno zgodovino rojstnega kraja Reberca in o gradu Hrastovec pri Sv. Lenartu.

V obsežnem dnevniku, ki ga piše, našel bo nekdaj morebitni raziskovalec krajevne zgodovine tudi vse dogodke, ki so se odigravali v tem trgu in v okolici za časa njegovega bivanja v tem kraju.

Od 20. junija 1910 poročen je z Julijo rojeno Spitzy, hčerko Vinkota Spitzy, bivšega posestnika pri Sv. Trojici in Julijane roj. Sarnitz. Iz tega zakona je sin Ožbe-Danilo.

Sodniki

Imena sodnikov kakor pozneje v začasno službovanje prideljenih aktuarjev mogla so se ugotoviti le iz predsestvenih in drugih spisov. Glede prvih sodnikov se natančnejši podatki o njih nadaljnem napredovanju v službi niso mogli dognati, ker manjkajo zato potrebni pripomočki.

1. Josip Diesenbacher 1850-1851. Dne 27. oktobra 1851 je bil imenovan za asesorja v Slov. Gradcu.

2. Aleksander Duller 1850-1851. O njem se je moglo ugotoviti, da je bil leta 1869 v Celju državni pravdnik.

3 Josip Janschitz, rojen 14 sušca 1819 v Mariboru bil je od 30 aprila 1847 substitut v grajščini Pößnitzhofen in Witternighof, od 1. avgusta 1849 bil je pomožni referent in votant pri magistratu in kriminalni sodniji Maribor. V Sv. Lenartu, komor je bil imenovan 1. sušca 1850 bil je od leta 1852-1856, dne 12 aprila 1856 postal je adjunkt v Ormožu. Imenovan 28 julija 1873 za okrajnega sodnika bil je od 1. novembra 1874 - 31. decembra 1885 v Cmureku in kot tak stopil v pokoj. Svoja zadnja leta preživel je v Gradcu.

Dne 2. oktobra 1853 poročil se je z Barbaro Spitzy, hčerjo hišnega posestnika Antona Spitzy pri

Sv. Trojici.

4. Ivan Krischan, 1854-1856. Od Sv. Lenarta bil je premeščen v Sevnico.

5. Jurij Schenk prišel je leta 1856 iz Slov. Gradca v Sv. Lenart in bil tu do 27 sušca 1862, v katerem letu je bil osled bolehnosti upokojen.

6. Josip Koebek, rojen 1. majnika 1825 v Celju, je stopil 1. septembra 1847 v sodno službo, 5 augusta 1850 bil je imenovan za adjunkta v Eisenstadt, 29 aprila 1854 bil je premeščen kot adjunkt - Stahlrichter - v Mattersdorf, 16. julija 1861 bil je dodeljen v Kozje, v Sv. Lenartu bil je od 24 julija 1862 do 22. junija 1873, od tedaj bil je v Konjicah, 24. junija 1875 postal je okrajni sodnik na Vranskem, 29 junija 1878 stopil je v pokoj.

7 Ernst Sticker bil je praktikant v Graden, nato konceptni diurnist v Laškem od 2 novembra 1850; od 18. aprila 1854 - 19 junija 1861 bil je aktuar v Mako in Großwardein na Ogrskem. 19. junija 1861 bil je dodeljen okrajni sodniji v St. Lenartu, 8. majnika 1864 postal je adjunkt v Ormožu, od 30. oktobra 1868 bil je v Laškem, od 4. julija 1872 v Vranskem, 21. junija 1878 stopil je v pokoj.

8. Janez Paulič - Paulitsch rojen 1808 v Hohenbrück na Češkem bil je v Sv. Lenartu od 1868-1872

9. Josip Parz rojen 1842 v Ptuju stopil je 16. novembra v sodno prakso, 18 aprila 1868 postal je aoskultant in bil tukaj od 24. septembra 1872 kot adjunkt do 21 sušca 1876. Dne 5 prosinca 1876 bil je imenovan za adjunkta v Ptuju, kjer je bil 31. prosinca 1888 upokojen.

10. Franc Ogrizek v Sv. Lenartu od 1873-1877, leta 1885 bil je okrajni sodnik v Rožeku, od koder je bil premeščen v Kaplo - od leta 1890 imenuje se ta sodnija Železna kapla in bil leta 1888 upokojen za nedoločen čas.

11. Ivan Petrovič, rojen 1848 v Pacinju, župnija Sv. Urban, bil je dne 4. januarja 1877 imenovan za adjunkta v Sv. Lenartu in bil tukaj do leta 1892, istega leta bil je imenovan za sodnega pristava k okrajni sodniji Maribor desni breg, leta 1909 stopil je kot sodnik v pokoj in med svetovno vojsko umrl v svoji domovini.

Bil je zaveden, naroden Slovenec, ki je v Sv. Lenartu prvi začel sestavljati v kazenskih zadevah slovenske zapisnike. Da je bil vsled tega višjim oblastim tru v peti, se ni čuditi z ozirom na tedanje razmere. Zato se mu je štel vsak mal pogrešek v zlo, vsled česar tudi ni napredoval v službi. V tukajšnem okraju bil je pri prebivalcih zaradi svoje originalnosti zelo priljubljen, in se ga starejši ljudje še dan danes spominjajo.

Njegovi otroci so se priznavali k nemški narodnosti in so se pisali Petrowitsch.

12 Viktor Pramberger, rojen 1851 v Sevnici bil je od 25. septembra 1875 avskultant v Celju, od 29. avgusta 1877 do 21 avgusta 1878

v Sv. Lenartu, dne 19 augusta 1878 bil je premeščen kot adjunkt v Maribor, 3. decembra 1885 postal je okrajni sodnik v Kozjem, od koder je prišel 2. novembra 1891 v Velikovec, tam postal je 22. prosinca 1897 deželno sodni svetnik in tudi tam dne 2. oktobra 1899 umrl.

13. Dr Gustav Hradatsch rojen 1851 bil je v Sv. Lenartu od 28 novembra 1878 do 10 sušca 1879; leta 1890 postal je kot prejšni adjunkt pri okrajnem sodišču v Mariboru okrajni sodnik v St. Paolu na Koroškem, leta 1897 bil je imenovan za deželno sodnega svetnika ravnotam, leta 1912 dobil je naslov in značaj višje sodnega svetnika in je ob enem stopil v pokoj.

14 Ivan Jezernig rojen 1851 v Rogatcu, dne 5 augusta 1877 postal je avskultant v Celju, v Sv. Lenartu bil je od 2 aprila 1879 do 1884, v katerem letu je dobil dne 2 oktobra mesto adjunkta v Mariboru. Dne 2 oktobra 1889 postal je okrajni sodnik v Ložu, od tam prišel je v isti lastnosti dne 2. svečana 1890 v Sjutomer, 11. septembra 1897 bil je imenovan za deželno sodnega svetnika in umrl dne 18. majnika 1901.

Bil je po mišljenju Slovence, z ozirom na tedanje razmere se ni upal uradovati v slovenščini.

15 Dr Herman Schäffstein, rojen 1856 bil je v Sv. Lenartu od 1884–1889, v katerem letu je prišel v Ptuj, leta 1896 bil je imenovan za okrajnega sodnika, leta 1897 postal je sodni tajnik v Ptuju, leta 1899 bil je imenovan za deželnosodnega sodnika radovljiškim in prišel pozneje v Gradec, kjer je postal 7. septembra 1909 višji sodni svetnik.

16 Dr Josip Krouvogel – glej sodni predstojniki

17 Joan Cojz – Bil je prej adjunkt v Idriji, v Sv. Lenartu bil je leta 1893 le skoz deset dnij v službi in umrl 9. decembra 1893.

18 Karol Radoj, rojen 1861 v Mariboru kot sin ustarja Dr Franca Radoj, bivšega narodnega poslanca. Prišel je leta 1894 kot adjunkt iz Ptuja, leta 1898 je stopil in stopil leta 1899 v pokoj in kmalu nato umrl. Prištevaval se je k nemški narodnosti.

19 Dr Karol Kočevar. Rojen 29 oktobra 1869 v Oblaki na Kranjskem bil je najprej avskultant v Mariboru in prišel leta 1897 kot adjunkt v Sv. Lenart. Leta 1903 prišel je v isti lastnosti v Maribor, 28 oktobra 1904 postal je sodni tajnik, 20 svečana 1911 sodni svetnik, dne 15. septembra 1919 pa višji sodni svetnik, dne 1. oktobra 1920 umrl je gadek od kapi.

Bil je zavedan Slovenec, izvrsten jurist in v občevanju s strankami nad vse

ljubezujiv. Vsled velikega napora pri rešcvanju spisov, ki so se nakopičili za časa preobrata, postal je žrtev svojega poklica, za katerega je bil z vsem srcem vnet.

20 Dr Gustav Rostock, rojen 11. avgusta 1873 na Dunaju bil je leta 1900 imenovan za adjunkta v Sv. Lenartu in bil tukaj od 3 sušca 1900 - 15 septembra 1905, v katerem letu je bil imenovan za okrajnega sodnika v Konjicah. Dne 19. julija 1909 bil je imenovan za okrajnega sodnika v Mariboru, dne 3. oktobra 1916 postal je tam deželnosodni svetnik, ob času preobrata storil je obljubo za republiko Avstrija. Po narodnosti bil je Nemec, a zelo zmeren.

21 Roman Trstenjak, rojen 12 svečana 1875 v Žirkovcih pri Mariboru, za adjunkta imenovan 3. prosinca 1903 nastopil je službo v Sv. Lenartu 19 majnika 1903 in umrl 3 aprila 1908 v Sv. Lenartu.
Bil je zelo naroden Slovenec, njegovi zaslugi je pripisovati, da je napredovalo uradovanje v slovenščini prav energično.

22 Dr Ambrož Petrowitsch, sin sodnika Ivana Petrovič, rojen 11. aprila 1878 v Sv. Lenartu, avskultant v Mariboru od leta 1901, dne 15 septembra 1905 bil je imenovan za adjunkta v Sv. Lenartu, kamor je prišel 2 oktobra 1905. Leta 1910 bil je premeščen v Ptuj, leta 1912 je

stopil v pokoj, sedaj je odvetnik v Fürstenfeld-u.
Bil je po mišljenju Nemec in dušeovi vodja tukajšnih Nemcev, ki se je posebno ob času, ko bi se imela zidati nemška šola z vso silo za to zavzemal. Višje oblasti k temu niso rekle ničesar.

23 Dr Ožbolt Flannig – glej sodni predstojniki

24 Dr Karol Kurnig, rojen 1880 v Vitanju, avskultant od 27 novembra 1907, 23. svečana 1911 imenovan za sodnika v Sv. Lenartu, kjer je bil do 13. majnika 1912. Od tod je šel kot sodnik v Konjice. Ob preobratu se je odločil za republiko Avstrija in je sedaj v Gradcu deželno sodni svetnik.
Kot Nemec bil je miren in objektiven.

25 Dr Josip Toplak, rojen 25. svečana 1882 v Arvežu, avskultant od 30. majnika 1905. Dne 13. majnika 1912 bil je imenovan za sodnika v Sv. Lenartu, kamor je došel 4. julija 1912. Ob izbruhu vojske šel je kot poročnik v vojsko, bil potem pri vojaškem sodišču v Komorn-u in nazaduje v Gradcu. Po preobratu se je odločil za republiko Avstrijo in je sedaj deželno sodni svetnik v Grad.
Četudi se je priznaval k nemški narodnosti, bil je nepristransk in se nikjer ni umešaval v politične boje.

26 Dr Franc Tavželj rojen 11. decembra 1886 v Zdenski vasi št. 15 na Kranjskem, je stopil dne 11. decembra 1913 pri okrajnem sodišču v Rudolfovem v službo, postal 30. aprila 1914 doktor na vseučilišču v Pragi, kjer je študi obiskoval najprej medicinsko in nato pravno fakulteto, avskultant od 28. julija 1915. Dne 1. decembra 1915 odrinil je v vojsko in bil v laškem ujetništvu od 4. novembra 1918 skoz 15 mesecev. V sodnarstvu nastopil je službo 21. decembra 1920, ko je bil 9. decembra 1920 imenovan za sodnika.

27 Dr Josip Cerer rojen 12. aprila 1888 v Borovljah na Koroškem, obiskoval je gimnazijo v Celovcu, vseučilišče v Pragi, stopil v sodno prakso dne 4. prosinca 1914 pri okrajnem sodišču v Celovcu, doktorjem promoviran dne 13. novembra 1914, dne 24. decembra 1916 postal je avskultant. Dne 16. prosinca 1915 odrinil je v vojsko in prišel 4. novembra 1918 v laško ujetništvo in bil skupno z Dr Tavželj v Ottajano pri Neapolju in Castello di Baja.

Ko se je vrnil iz laškega ujetništva, nastopil je 19. oktobra 1919 službo pri okrajnem sodišču v Borovljah. Dne 29. junija 1920 bil je premeščen v Ljubljano, potem je bil zopet nekaj časa v Borovljah, po nesrečnem izidu plebiscita bil je dne

30. oktobra 1920 dodeljen okrožni sodniji v Mariboru, kjer je bil imenovan za sodnika brez stalnega mesta. Dne 26. novembra 1921 bil je imenovan sodnikom v Šo. Lenartu in nastopil službo dne 12. decembra 1921.

Sodniki-namestniki.

Kiso bili začasno dodeljeni okrajnemu sodišču v. Lenart v služovanje.

1. Vinko Vavino, adjunkt, od 15 septembra 1859 za dobo šest tednov.
2. Ljudevit Benedikter kot adjunkt iz Maribora od 14. julija do 12. avgusta 1898.
3 Pavel Morak, sin bivšega okrajnega sodnika Josipa Morak, od 5. decembra 1904 za kratko dobo.
4 Anton Morocutti, deželnosodni svetnik, kot namestnik okrajnega sodnika Dr Kronvogel od 16. avgusta 1898 do 2 septembra 1898
5 Dr Viljem Traun, rojen 1883 v Beljaku na Koroškem, bil je tu kot sodnik brez stalnega mesta od 11 majnika do 6. junca 1911.
6 Dr Rudolf Altziebler prišel je ob izbruhu vojske kot sodnik iz Ormoža dne 3. avgusta 1914 in bil tukaj do 15. novembra 1914 kot namestnik sodnika Dr Toplak.
7 Dr Joan Jančič sodnik iz Maribora od 1. julija 1918 do 26 avgusta 1918 kot namestnik tedaj obolelega Kronista.
8 Jakob Božič, rojen 1889 v Gornjem gradu, prišel je dne 24. aprila 1921 namesto obolelega Dr Faoželj in bil tu do 15. decembra 1921.

Aktuarji

Od leta 1854 – 1868 bilo so pri okrajnih sodnijah, kjer so bile sedaj krajni uradi, namesčeni sodni aktuarji, kjer so morali biti izvežbani sodni v političnih stroki. Aktuarji pa so bili sodni pred ustanovitvijo okrajnih sodnij.

1 Alojzij Trunk, rojen v Kamnici leta 1822 bil je od 23. svečana 1850 aktuar v Mariboru, od 21 avgusta 1850 avskultant v Celju, od 28 oktobra 1854 do 6. novembra 1856 kot aktuar v Sv. Lenartu, dne 7. novembra 1856 bil je imenovan za sodnega adjunkta v Ilz – Kubin, 12. oktobra 1857 postal je stolnosodni adjunkt v Lilienu, 25 aprila 1861 bil je imenovan za okrajno uradnega adjunkta v Friedberg-u, 6. novemba 1871 dobil je mesto okrajnega sodnika v Friedberg-u, 4. novembra 1875 bil je premeščen v Weiz, kjer je 22. aprila 1881 naglo umrl.

2 Edvard Sova rojen 30. julija 1830 na Dunaju. Bil je od 17. junija 1856 avskultant v Gradcu in leta 1858 v Sv. Lenartu.

3 Ivan Karničnik rojen 1830 na Laškem, bil je od leta 1858, 11 novembra aktuar v Sv. Lenartu, dne 3. sušca 1862 bil je premeščen

v Slov. Gradec, 9 avgusta 1871 v Maribor, kjer je stopil 26. julija 1884 v pokoj.

4 Josip Nutsch, 1858–1861, od Sv. Lenarta odšel je v Radgono.

5 Gustav Stiasny iz Skalitz. O njem se poroča, da zna „slawisch".

6 Jakob Kureš iz Preloga na Hrvatskem, bil je v Sv. Lenartu od 1861–1868. Bil je prvi, kakor sem že omenil, ki je na lastno roko uvedel slovenske obrazce.

7 Franc Beikler, 1861–1866. Bil je videti zelo temperamenten, ker se je našlo v spisih, da so ga tržani odklonili, ko bi moral v političnih zadevah voditi razpravo, da er sehr aufbrausend ist.

8 Franc Mörtl, rojen 2. julija 1832 v Marija na Žili pri Beljaku na Koroškem, postal je 23. septembra 1858 avskultant. V Sv. Lenartu bil je od 1864–1865. Ker je grozil Henriku Zirkelbach, bratu tedanjega okrajnega sodnika, z zaušnico, bil je premeščen. Pozneje postal je notar na Vranskem.

Avskultanti

Tukajšnjem sodišču bilo so po službeni potrebi dodeljeni tudi avskultanti. Kolikor sem mogel dognati iz predstoječih in drugih spisov, bili so sledeči:

1. Richard Fernig, od 1850 - 10 svšca 1852
2. Josip Rizzi od aprila do julija 1852
3. Julij Herthol bil je najprej krajnisodnik pri gospoščinah Oberlendorf in Meyerberg, 1 svšca 1850 bil je imenovan za avskultanta v Celju, 12. junija 1852 postal je asesor v Ljutomeru, od 1853 - 1854 bil je v Št. Lenartu.
4. Franc Čuček bil je od leta 1865 - 21 oktobra 1868 v Št. Lenartu, v tem letu postal je adjunkt v Ljubljani, kjer je leta 1893 stopil v pokoj.
5. Karol Fichs bil je tukaj od 14. svečana do zadnjega novembra 1876, od tukaj prišel je kot adjunkt v Celovec, leta 1885 postal je okrajni sodnik v Kotiču na Koroškem - Winklern - leta 1889 prišel je v Beljak, kjer je stopil leta 1908 z naslovom in značajem višjesodnega svetnika v pokoj.

6 Rudolf Potočnik, rojen 1875 je bil leta 1905 v Sv. Lenartu, sedaj je sodni svetnik in predstojnik v Rogaten.

7 Viktor vitez Fröhlichsthal bil je od 12 decembra 1893 – 16 aprila 1894 v Sv. Lenartu. Leta 1896 bil je imenovan za adjunkta v Sevnici, isto leto prestopil je kot adjunkt pod okrožje višjega deželnega sodišča Trst.
Bil je veselega značaja in ker samec ter lepe postave in plemenitega rodu, so se šentlenartske neveste kaj prehale za njim. Ko ješel na sprehod z debelo palico navadno po kosilu, odpirala so se okna in kmalu so stopile iz različnih hiš zakonaželjne device in se sprehajale tako, da jih je moral srečati plavolasi toliko zaželjeni avskultant.
Spominja me to na Müller Guttenbrunnov roman: Es war einmal ein Bischof, v katerem se opisuje življenje mladega pravnega praktikanta.

8 Friderik Nerat rojen 1872, bil je v Sv. Lenartu leta 1899 in prišel kot sodnik v Litijo, kjer je umrl 25. julija 1908.

9 Josip Zupančič bil je leta 1899 v Sv. Lenartu, v istem letu bil je imenovan za adjunkta v Idriji, leta 1905 postal je adjunkt v Ljubljani in tam umrl 29 julija 1905.

10 Dr Pavel Klemenčič rojen 1872; v Sv. Lenartu bil je leta 1901.

11 Franc Fidler, rojen 1879 v Brojčah, v Sv. Lenartu bil je od 2. svečana 1909 – 10. majnika 1910, adjunkt od 17. avgusta 1910 v Kranjem gradu, sedaj sodni svetnik v Celju.

12 Štefan Sodošek, rojen 1872 bil je v Sv. Lenartu od svečea 1912 – 11. decembra 1912.

Vodje zemljekujižnega urada

1. Jožef Babosek /: Wabuseg :/ - Njegovo ime najde se že 30. avgusta 1839 kot vodja zemljekujižnega urada v Hrastovcu; z ustanovitvijo okrajne sodnije v Sv. Lenartu se je preselil v Sv. Lenart in bil tu v službi do leta 1868. Umrl je 3. sušca 1878 v starosti 82 let v svoji hiši št. 73.
2 Jožef Malli od 1868 - 1874
3 Matija Kiebacher od 1. septembra 1875 do 1. sušca 1878.
Omes bil je furij Sočnik /: Sotschnig :/
4 Ignac pl. Kleinmayr od 1. prosinca 1879 - 29 septembra 1882. Od tu prišel je v Kamnik, od leta 1886 bil je v Kranju, leta 1890 postal je adjunkt pri deželni deski v Ljubljani. Leta 1907 stopil je kot zemljekujižni vodja deželne deske v pokoj.
5 Jožef Zatloukal rojen 10. sušca 1804 v Prosni na Moravskem bil je od 29 septembra 1882 do dneva smrti 13. novembra 1889 v Sv. Lenartu.
6 Jožef Zuber doma iz Varaždina; od

4 majnika 1890-1899, leta 1897 postal je oficijal, leta 1899 stopil je v pokoj.

7 Mihael Dermontz /: Dermovc:/ rojen 1855; v Sv. Lenartu od 1897-1908

8 Joan Urek, rojen 1859; od 24 sušca 1908 do 31. decembra 1918.

9 Franc Žigart, rojen 13. novembra 1871 v Vrchovi vasi pri Mariboru, od leta 1919 vodja zemljekujižnega urada. V Sv. Lenartu je od 29. majnika 1908. Dne 31. oktobra 1911 postal je oficijal, 18. julija 1919 višji pisarniški oficijal.

Drugo pisarniško osobje

Zaradi popolnosti bi rad navedel tudi imena drugih pisarniških uradnikov. Zaradi pomanjkanja konkretnih statusov mogel sem navesti le približno imena kanceljstov oziroma oficijalov, kolikor sem mogel to dognati iz spisov.

Kot je ustanovila sodnija v Sv. Lenartu, bila sta imenovana za kanceljista Joan Peterlin ter Florentin Teichtinger, ki je bil nameščen v grajščini Fahrenbichl. V Sv. Lenart pa ni došel. Namesto njega prišel je Franc Hofbauer, ki pa je bil od tukaj premeščen.

Že v gradu Hrastovec bil je nameščen Jurij Sočnik - Sotschnig - doma iz župnije Sv. Martin na Hajdini; po preselitvi iz Hrastovca bil je kanceljist v Sv. Lenartu.

Kanceljisti bili so tudi Karl Sark okoli leta 1870, leta 1885 prišel je v Maribor in Franc Colt v istem času.

Matija Schweiger. Spočetka bil je dalje časa orožnik v Mariborgu, nato sluga v Sv. Lenartu, kjer je postal kanceljist leta 1885. Leta 1897 bil je imenovan za oficijala v Mariboru, kjer je tudi stopil v pokoj.

Bil je vesel pevec, zato imel je tudi vedno malo cvenka v žepu. Bil pa je priden družinski oče in vzgojil svojo mnogobrojno družino z vso skrbnostjo.

Karol Negovetič rojen 1859 v Bistrici, kancelist od 28 oktobra 1897 nastopil je službo v Sv. Lenartu dne 25 novembra 1897. Dne 22 svečana postal je oficijal, leta 1907 stopil je v pokoj in umrl leta 1909 v Poljčanah.

Franc Dernatsch-Dernač rojen 1874 prišel je 17 prosinca 1908 kot kancelist v Sv. Lenart, 26 majnika 1917 postal je oficijal, ob preobratu se je prostno odločil za službovanje v naši državi; ker pa se je priznal k nemški narodnosti, bil je spomladi 1919 odslovljen.

Jurij Šilec rojen 18. aprila 1873 v Bišu, postal je 13. novembra 1907 kancelist v Postojni, kjer je bil do 3. julija 1909. Od tedaj pa do izbruha svetovne vojske bil je v Konjicah, kjer je postal dne 6. avgusta 1917 oficijal. Ob izbruhu svetovne vojne odrinil je k vojakom in prišel s padcem trdnjave Przemysl dne 22 sušca 1915 v rusko ujetništvo in bil večinoma v Taškentu, potem v Permski, boroneški in tambovski guberniji, nazaduje v Moskvi in se vrnil 21 julija 1918. Dne 26. svečana 1919 stopil je v službo pri Sv. Lenartu in postal 21. aprila 1921 višji pisarniški oficijal.

Josip Horvat rojen 1873 v Šoštanju, prostovoljno od leta 1912 pisarniški pomočnik, odrinil je dne 16. svečana 1916 v vojsko. Dne 14. julija 1919 postal je kancelist.

Začasa bolezni višjega pisarniškega oficijala Franca Žigart bil je tu kot oficijal dodeljen Ivan Krobelnik od 10. sušca - 1. julija 1919.

Upravitelji državnega pravdništva

Podlaga za ustanovitev upravitelj stva državnega pravdništva bila je deloma že v določbah cesarskega patenta z dne 10. julija 1850. Zaoni obstoječi bil je župan dotične občine, kjer je imela sodnija svoj sedež.

Z uvedbo novega kazensko-pravdnega reda z dne 23 majnika 1873 in izpeljalno odredbo z dne 19. novembra 1873 se pa je ta ustanovitev dejansko ustanovila s tem, da so opravljali posle državnega pravdništva uradniki državnega pravdništva ali pa politične in policijske oblasti in pa nalašč zato imenovani upravitelji. Prej imenovana izpeljalna odredba stopila je z dnem 1. januarja 1874 v veljavo.

1 Prvi upravitelj bil je Anton Jančič rojen v Sv. Trojici. Kot c. kr. stotnik stopil je v pokoj in bil upravitelj državnega pravdništva od 1. prosinca 1874 do njegove smrti dne 25. decembra 1892. Pokopan je na mestnem pokopališču v Mariboru. Rojen je dne 15. aprila 1833.

2 Naslednik bil je Jožef Mokar, rojen 7. maja 1855 v Mlinčah, župnija Žitara vas na Koroškem, kjer raste še sedaj znamenito vino Žitarec - Kot zakonski sin Martina in Marije. Bil je nadučitelj tukaj in opravljal posle držanega pravdništva do njegove smrti dne 13. novembra 1905.

3 Janez Žibert rojen 22. decembra 1856 v Kladju, okraj Leonica, stražnomojstero pokoju, dolgoletni tajnik tržke občine in knižni posestnik opravljal je posle od 20. prosinca 1906 do 31. prosinca 1919

4 Josip Skukelj rojen 17. svečana 1864 v Novem mestu, uradni sodja okrajne hranilnice pri h. Lenartu izpričeval je to službo od 1. svečana 1919 - 31 decembra 1920.

5 Jurij Lorbek rojen 18. aprila 1873 v Spodnjih Žerjaveih, orožniški stražnomojster v pokoju je upravitelj od 3. novembra 1921.

Glasom razpisa ministrstva pravde z dne 3. julija 1923 št. 35830 se je ukinila nagrada za upravitelje držanega pravdništva, vsled česar se je dosedanji upravitelj razrešil tega posla, ki ga izvršuje višji pisarniški oficijal Jurij Lilec v smislu § 100 izp. z K. p. r.

Sodni sluge

Prvi sodni sluga pritem sodišču bil je Jakob Živko doma iz ruperške župnije, umrl 30 aprila 1886 v Zgorni Voličini v starosti 78 let. Bil je še v Hrastovcu za slugo.

Grajskega sodnega sluga imenovali so biriča. Imel je svoj poseben posel; dostavljati je moral vabila k razpravam v gradu, sprejemal jetnike v zapor in jih nadzoroval ter hodil na rubež. Bil je po mnenju tedanjih prebivalcev - podložnikov - zelo važna oseba, vobče so se ga bali, zato se mu je hotel osak prikupiti, ker si je mislil, da je to prva inštanca, kjer se more doseči vslišanje prošnje, ker je bil birič navadno mož iz ljudstva ondotnega kraja.

Birič pa si je tudi bil svest te vloge, delal se je mogočnega, delil milosti, bil pa tudi strog, in neusmiljen. Zato se je tudi razširilo med priprostim ljudstvom mnenje, da ne bo gledal noben birič nebeškega kraljestva, vsled česar je še dandanes znana prislovica: To drži kakor hudič biriča.

O Jakobu Živko pripoveduje se še dandanes,

da je izvrševal kazen batinanja nad obsojenimi, ki so si hladili potem trpeči del telesa ob Velki v hladni vodi, a tudi v koprivah.

Jakob Živko bil je močan človek in tedaj ni čuda, da je čutil vsak obsojenec prav temeljito dejansko izvršitev kazni, ki je bila odpravljena šele leta 1867.

Med ljudstvom bil je znan kot Živko-dinar, katero ime se je ohranilo še do dan danes.

O njem krožijo različne anekdote.

Tako je moral privesti v zapor nekega kmeta iz Biša. Le-ta je rekel, da peš ne gre, osled česar je zapregel in sta se peljala. Ko pa sta bila blizu Hrastovca, pravi kmet: Sedaj še ne grem v Hrastovec, se peljem v Maribor „rekurirat", če se hočeš peljati seboj, lahko, če pa ne, pa izstopi.

Drugokrat moral bi tudi privesti posestnika v zapor. Kmet se ni dalje obotavljal, pač pa je rekel, da se mora še prej napiti in povabil biriča Živko seboj. Ko pa sta bila v kleti, sunkne kmet iz kleti in zaklene vrata. Kako je Živko prišel iz kleti, anekdota ne pove.

Jakob Živko bil je v službi do leta 1876.

Naslednik bil je Jožef Markovič rojen v Zesendorf na Štajerskem leta 1836.

Leta 1870 bil je tudi neki Senica.

Od leta 1876 - 1891 bil je Ivan Fajfar, ki je

umrl 13. decembra 1891.

Ivan Pogačnik od 1885 - 1903, umrl 28 julija 1916.

Mihael Fischer rojen 1859, od 1892 - 31 decembra 1914

Peter Čauš rojen 29 junija 1868 v Št. Štefanu na Spod. Štajerskem je bil prvotno pisarniški pomočnik od 3. junija 1904 - 31 junija 1907, nato pa sluga do 31. decembra 1917.

Franc Krajne rojen 28 sušca 1861 v Senarski, prvotno dostavljač od 23. prosinca 1889, postal je 10. svečana 1915 pomožni sluga, dne 18. septembra bil je imenovan za uradnega sluga.

Ivan Brumen, rojen 26 decembra 1887 v Destincih je nastopil službo sodnega sluga v Sv. Renartu 30 oktobra 1919.

Notarji

1 Filip Mravlag, rojen 9 aprila 1819 v Jastrovcih, župnija Sv. Bolfenk na Kogu sodni okraj Ormož. Bil je prvotno adjunkt v gradu Hrastovec od 20. julija 1848 do 31. decembra 1848, s katerim dnevom je izstopil iz službe, a še vendar ostal do konca tamkajšnega poslovanja, to je do 28. junija 1850, ker je podpisan kot izročitelj osch spisov. Bil je nato adjunkt v Cmureku, od 15. oktobra do 15 novembra 1851 bil je nameščen v isti lastnosti pri tukajšni sodniji. Postal je nato notar, leta 1862 bil je premeščen v Celje, kamor pa ni šel. Bil pa je v Zgorni Radgoni in se vrnil po smrti notarja Edvarda Knez v Sv. Lenart, kjer je bil do smrti to je 12. julija 1895.

2 Edvard Knez, doma iz Kranjskega, prišel je leta 1862 v Sv. Lenart in bil tu do svoje smrti 27. novembra 1873. Bil je še le 53 let star. Po svojem mišljenju bil je Slovenec; omenil sem že v odstavku o jezikovnih razmerah, da je notarski

kandidat Dr Petovar delal slovenske tožbe.

Tudi nagrobni spomenik z napisom:

Usoda je, da se razidemo
Tolažba, da se snidemo

kaže, da se je čutil Slovenca.

Leta 1867 kupil je posestvo vl. št. 14 k.o. Sv. Lenart s hišo št. 16, pred katero je stala še do nedavnih časov velikanska lipa, tako da so jo komaj obsegli trije odraščeni ljudje. V lipi bila je napravljena mizica s klopmi, kamor se je prišlo po malih stopnicah. Tam je prebival notar Knez v prostem času in užival krasen razgled po slovenskih goricah.

Imel je tudi psa filaks. Ko so potekla leta zvestega, hišnega čuvaja, dal ga je pokopati pri svojem hramu in napraviti kamenit spomenik z napisom: Tu počiva moj zvesti Filaks.

Njegova hči Marija Ana omožena Zaje prodala je glasom pogodbe z dne 31. svečana 1884 to posestvo starišem tukajšnega višjega pisarniškega oficijala Jurija Šilec - Ivanu in Alojziji Šilec, ki sta tudi pokopana na istem mestu kakor notar Knez.

Po smrti imenovanega bil je namestnik Alojz Žnidarič.

3 Karol Haus od leta 1895 - 1. aprila 1901

4 Vinko Toplak od 1. majnika 1905 do 13 oktobra 1905 - dan smrti. Po njegovi smrti prihajal je notar Haus iz Maribora po tednih v

Sv. Lenart, da je opravljal najnujnejše notarske posle.

5 Franjo Štupica rojen 14 avgusta 1873 v Ribnici na Kranjskem, vsenčilišče obiskoval je na Dunaju. Pred prihodom v Sv. Lenart dne 2. aprila 1906 bil je notar v Tržiču. Njegova zasluga je, da se je začelo pri sodniji posebno v izvensporniih in zemljekujižnih zadevah z rabo slovenščine. S tem, da je delal slovenske zapuščinske razprave in predloge za zemljekujižni opis, se je morala vršiti tudi rešitev v tistem jeziku.

Dodatek

Vsled bolehnosti podal je notar Štupica ostavko na to mesto in bil razrešen služtovanja z dnem 30. novembra 1934. Kot vršilec dolžnosti javnega notarja bil je določen notarski pripravnik Golob Fran iz Ptuja.

Odvetniki

1 Dr Josip Čuček. Bil je prvi odvetnik pri Sv. Lenartu, kamor je moral priti približno leta 1869 in je izvrševal tu svoj poklic do leta 1877. Odšel je v Ptuj, ker v Sv. Lenartu ni dobil nobenega stanovanja več. Tržan Guido Spitzy, ki je imel z njim spore, vzel je vsa prosta stanovanja v najem, tako da Dr Čuček ni preostalo kaj drugega kakor oditi. Umrl je v Ptuju 17. 1. 1906.
So bili pač zlati časi, o stanovanjskih naredbah današnjega časa se pač še nobenemu sanjalo ni.

2 Dr Josip Ing bil je v Sv. Lenartu od 1869–1879. V tem času prišel je v konkurz in bil tudi obsojen na tri in pol leta ječe. Umrl je v Gradcu meseca septembra 1907.
Bil je drugače prijazen, ljubeznjiv človek, pri tukajšnih prebivalcih bil je celo priljubljen. Dal je zidati sedanjo hišo št. 25.

3 Dr Ivan Stepischnegg bil je tukaj od leta 1876–1884. Pri tukajšnih prebivalcih

ni ostal v najboljšem spominu, kajti vsled vednih tožb zaradi malotnih zneskov začeli so se množiti rubeži v taki meri, da se je vzbudila občna nevolja med ljudstvom. Temu ravnanju prišla je sodnija v okom s tem, da je sprejemala kolikor mogoče sama predloge strank na zapisnik. Vsled pomanjkanja klijentov moral je Dr Stepischnegg oditi v Celje; kakor se vidi, brez premoženja, ker se je njegovo posestvo vl. št. 139 k.o. Osek prodalo dražbenim potom.

4 Dr Karol Wittermann od 1879 – 1903. V tem letu odšel je v Tehring iz nevolje, da ni bil izvoljen v konkurzu kmetskega posojilnega društva za upravitelja sklada. Tam je tudi umrl 8. sušca 1905. Priznaval se je odločno k nemški narodnosti, vsled česar je bil z odvetnikom Dr Leščnik in okrajnim sodnikom Wenger v neprestanem boju.

5 Dr Janko Leščnik, rojen 24 julija 1856 v Dubovacu na Hrvatskem, pristojen v Krčovino pri Ptuju. V Sv. Lenartu bil je od 1. decembra 1886 – 15 sušca 1920.

Bil je zaveden Slovenec, kateremu gre zasluga, da je začel vlagati slovenske tožbe. Poleg svojega poklica bavil se je tudi z jezikoslovjem, zbiral je posebno različne označbe posameznih delov zemljišč

o mapah in dokazoval, da so to pristni stari slovenski izrazi. Med vojno priučil se je tudi francoščini in pozdravil dne 9. maja 1919, ko se je pripeljala antantna misija v Sv. Lenart sestoječa iz francoza majorja Dr Gaston Reverdy in angleških častnikov Mrs Henry Baerlein ter Roberta Lagart v francoskem jeziku, o čemur se je pisalo celo v francoskih listih.

Umrl je dosti bridkih skušenj, iz Sv. Lenarta odšel je tiho, mirno - pozabljen v Rogatec, usoda, ki jo kot vedno zaslužen Slovenec ni zaslužil. - Umrl 1938.

6 Dr Milan Gorišek rojen 1. septembra 1878 v Celju kot sin zdravnika Dr Kašparja Gorišek. Prave študije dovršil je v Pragi. V Sv. Lenart prišel je dne 1. novembra 1904, kjer je bil najprej koncipijent pri odvetniku Dr Lešničnik. Dne 1. prosinca 1910 otvoril je svojo pisarno.

Kot odločen, skoj in skoj narodem Slovenec vlagal je vse sloge v slovenskem jeziku in se posluževal pri obravnavah le tega jezika.

Reči se mora, da je s svojim odločno narodnim nastopom dosti pripomogel k temu, da se je raba slovenščine vedno bolj udomačila in da je prišla tukajšna

sodnija ima glas, da je najbolj slovenska, če sodi sik ob meji.

7 Dr Andrej Veble. Rojen 4 majnika 1887 v Kapelah pri Brežicah obiskoval je gimnazijo v Mariboru in nato vseučilišče v Pragi in na Dunaju, kjer je sodi bil leta 1911 promoviran. V Sv. Lenart prišel je Kol odvetnik 15 novembra 1919.

8 Dr Adolf Salberger rojen 4 junija 1886 v Prčičih na Gorenjskem prišel je v Sv. Lenart 4 novembra 1923.

Zdravniki

1 Andrej Kornig. V Sv. Lenartu ga najdemo že leta 1852. Umrl je 12. decembra 1863 v starosti 48 let.
Bil je izvrsten zdravnik. Če je moral k bolnikom, je vedno jezdil. Bil je šaljive naravi. Pripoveduje se, da je svojo sorodkinjo Marijo Kapmeier rojeno Spitzy, ko je sedela na pragu pozdravljal: Na Alte, was macht der Teufel? Ona pa se mu je hitro odrezala: Solche Spitzbuben wie du bist.

2 Josip Joras, doma iz Kranjskega bil je dne 14. avgusta 1868 sprejet za tržana. Umrl je 24 sušca 1901. Bil je osled svoje telesne obsežnosti povsod znan in osled svoje ljubeznjivosti kot praktičen zdravnik obče priljubljen.

3 V letih od 1876 - 1880 bila sta tukaj zdravnika Aleksander Deanino, ki se je preselil v Sv. Trojico in Dr Sadnik.

4 Dr Henrik Benesch rojen 14. oktobra 1844 pri Sv. Križu pri Rogatcu. Pred prihodom

v ta kraj bil je v Mislinji pri Slov. Gradcu. V Sv. Lenartu bil je od sušca 1885 do smrti 31 julija 1907.

5 Dr Franjo Tiplič rojen 23 sušca 1869 v Veržeju obiskoval je osenčilišče v Gradcu. Prvotno bil je v Nestelbach pri Gradcu in prišel v Sv. Lenart 4 majnika 1901 in bil tu okrožni zdravnik. Umrl je zadet od kapi 31. majnika 1918.

Bil je ob času vojske edini zdravnik in postal vsled prenapornega dela žrtev svojega poklica.

Bil je vnet Slovenec in je kot takšen pripomogel, da se je raba slovenščine tudi pri oddaji sodno-zdravniških izvidov in mnenj vedno bolj udomačila.

Zgodilo se je, da sta Dr Tiplič in Dr Alojzij Krajgher, znani slovenski pisatelj iz Sv. Trojice (1907-1914) narekovala svoje izvide in mnenja v slovenščini. To je bilo državnemu pravdniku in sodnikom v Mariboru neljubo, vsled česar je namignil predsednik Ljudovit Perko o priliki vizitacije sodnije, da se naj vpliva na imenovana zdravnika, da se poslužujeta nemškega jezika, kar nista storila.

6 Dr Theobald Zirngast prej pri Sv. Trojici prišel je po smrti Dr Benesch kot njegov zet v Sv. Lenart leta 1907 in odšel ob času

svetovne vojske v Maribor, kjer se je stalno nastanil.

7 Dr Josip Lužar, rojen 1883 v Tržiču bil je v Sv. Lenartu kot naslednik Dr Tiplič od 1918 do 1920 in je odšel kot okrajni zdravnik v Kočevje.

8 Dr Ljudevit Kramberger rojen 10. avgusta 1887 v Setarjevi se je po končani vojski nastanil začetkom leta 1919 v Sv. Lenartu.

9. Dr Sollag Henrik rojen v Sv. Lenartu, sin veleposestnika Sollag Henrika, zadnjega župana pred prevratom. Zdravniško prakso je pričel leta . . .

Epilog

Različne kronike, ki sem jih čital, napotile so me, da sem spisal tudi kroniko okrajne sodnije Sv. Lenart, ker sem našel za časa dosedanjega službovanja v tem kraju marsikaj, kar ne sme utoniti v morju pozabljenosti.

Zbirati krajevne dogodke je neprecenljive vrednosti, ker daje morebitnemu raziskovalcu zgodovine kakega kraja važen vir in mu nudi marsikaj, za kar bi drugače nikdar ne zvedel.

Kronika pa je samo ob sebi tudi zanimiva. Kdor pozna kraj, katerega opisuje kronist, dobi pravi pojm šele, ako pozna tudi zgodovino dotičnega kraja. Pred oči mu stopajo iz davno minulih časov osebe, ki govorijo, delajo in se pokažejo mogoče v čisto drugi luči, kakor jih je sodil svet.

Vedno pa ostane tudi resnično: Historia magistra vitae est - posamezni dogodki ti nudijo dovolj migljajev za smer, v kateri te naj vodi življenja pot.

Nični bolj zanimivo kakor oglobiti se v davno pretekle čase, iskati, zbirati in graditi stavbo, ki jo obdaja tajinstveno obzorje nekdanje zgodovine. Minejo ti ure, dnevi, ko biva tvoj duh v davnih časih in ne čutiš, kaj se godi okoli tebe.

Raziskovanje krajevne zgodovine ni tedaj samo koristno za javnost, ampak je tudi duševni užitek, kakor si lepšega misliti ne moreš.

Koliko veselih ur sem preživel, koliko skrbij pozabil, ko sem se pečal s sestavljanjem te zgodovine.

Upam, da si tudi ti dragi bralce pri čitanju teh dogodkov pozabil za nekaj trenutkov, da je našega življenja pot postlana s trnjem in da moramo stremiti, da najdemo sredstva, da ne občutimo toliko njega ostre bolečine.

Končano na sveti večer 1923

Dr Ožbolt Hlaunig

kronist

Viri

Razen spisov v lukajšnem arhivu in istem križke občine Sv. Lenart der Kronik župnij Sv. Rupert, Sv. Anton, Marija Snežna in Sv. Lenart porabil sem še sledeče vire:

1. Dr Josip Gruden - Zgodovina slovenskega naroda
2. Dr Matko Potočnik - Kojzodina Koroška
3 Lapajne - Pripovesti iz zgodovine Štajerske
4 Anton Mell u. Hans Pirchegger - Steirische Geschichts-beschreibung
5 Hans Pirchegger - Geschichte der Steiermark.
6 Eugen Blauer - Recht und Richter in den innerösterr. Landen Steiermark, Kärnten u. Krain
7 Klubek - Ein treues Bild d. Herzogthums Steiermark
8 Drožen - Das Bisthum u. die Diöcese Laoand
9 Janisch - Topografisch-statistisches Lexikon von Steiermark
10 Zahn - Urkundenbuch
11 Dr Gustav Rudolf Puff - Marburger Taschenbuch für Geschichte, Landes u. Sagenkunde der Steiermark III Jahrgang. 1859.

Nadaljni dogodki

1924.

Kakor že kaže na proi strani napis, so predmet te kronike dogodki, ki se nanašajo na to sodnijo. Vsekako pa bo marsikdo radoveden, kaj se je še drugega dogodilo v Sv. Lenartu. Ker ni nobenega, ki bi te dogodke zapisoval, hočem v tej knjigi zabeležiti vse, kar bi zanimalo poznejši rod.

---

31. avgust

Svetovna vojska pobrala je kakor drugod tudi tukaj zvonove. Dne 27. oktobra 1916 bila sta strmoglavljena iz visokih lin dva zvonova vlita leta 1731 v teži 725 in 369 funtov v Graden v livarni Terezije Weierin.

Ostala sta še največji in najmanjši zvon, zadnji takozvani mrtvaški zvon, ki ga je podarila Terezija Damiš, hči Boštjana Damiš dne 11. prosinca 1783.

Zgodovina velikega zvona pa je ostala do zadnjega nepoznana.

Narodna govorica ve glede tega zvona povedati sledeče:

Ko so hoteli v Šent Lenartu nabaviti veliki zvon, imeli so župljani pripravljeno potrebno gradivo, a niso imeli mojstra, ki bi zvon olil. O tistem času pa je bil v gradu Hrastovec jetnik, ki je znal olivati zvonove. Bil je obsojen na smrt in bi se morala smrtna kazen v kratkem izvršiti. Župljani prosili so grofa, da dovoli temu jetniku oliti zvon in ga pomilosti, če se mu liv posreči.

Grof je tej prošnji ugodil. Jetnik ves vesel, da si more rešiti življenje prosil je za pomočnika, ki ga je dobil iz livarne v Mariboru.

Priprave za olivanje zvona vršile so se na dvorišču sedanje Posojilnice. Ko je bilo delo že tako daleč, da bi se moral oliti zvon, naročil je jetnik pomočniku, naj odškrne pipo ob določeni uri. Jetnik pa je zbežal, ker se je le bal, da bi se olivanje zvona ponesrečilo.

Pomočnik je naročilo mojstra natančno izvršil in ko se je struila zareča tekočina, se je pokazalo, da je bil liv ozoren.

Druga govorica pravi, da so streljali Turki tačas, ko so prišli v Sv. Lenart, na ta zvon in ga tudi prestrelili. Vsled tega so prelili zvon, kar se je zgodilo na dvorišču sedanje ljudske šole.

Cerkveni kronist dekan Tutek omeni le kratko, da je zvon olit leta 1573, češ, da se daljni napis ne da čitati.

O priliki, ko so se vršile priprave za nova dva zvonova, ogledal sem si ta zvon in našel prav zanimive stvari.

Zvon ima zgoraj v lepo izvedenih črkah napis:

Nembt var - es bierd ein juniglih Frau schbanger berden und bierd einen sun geberen und man bierd seinem namen haisen - Got mit uns - Isaias - am.

Spodaj ob robu sta dve vrsti napisov v latinici. V prvi je navedeno več imen, tako Martin Meihen, Peter Kupis in Samarko, Kömerer, Kasper Repitsch.

Očividno so to imena tedanjih cerkvenih ključarjev in darovalcev ter botrov zvona.

V spodnji vrsti pa je značilen napis zelo važnega zgodovinskega pomena.

Ano 1573 iar hat mih gosen Benedikt Fiering Glokengieser und Purger in Völkermarken.

Nadaljni napis se glasi:

nemet mih Got und die ganze pfargemeine sambt diesem goteshaus und all die das .... aus dieser zeit.

Od kladva nre so uničene nekatere

črke in se ne da cela vrsta čitati.

V kolikor pa so črke ohranjene, nam povejo zgodovino cerkve.

V cerkvi je pri glavnem vhodu ob levi strani ob koncu kamenitega stebra letnica, katero so zgodovinarji kakor Orožen, Janisch čitali za 1531.

Letnica na zvonu in napis pa nam pojasni, da je bila cerkev pozidana leta 1571 in ne 1531 v tem obsegu kakor je sedaj; ob enem je bil dovršen tudi stolp, ki je eden najvišjih v celih slovenskih goricah.

Kot zaključek bila je nabava velikega zvona, ki je bil olit leta 1573 v Velikovcu.

Prej navedena letnica v cerkvi se pri natančnem opazovanju res čita za 1571.

Kakor povsod drugod, so tudi župljani šentlenartske župnije naročiti nove zvonove, katere je olila zvonarna in livarna Sv. Vid nad Ljubljano.

Nova zvonova v teži 380 in 230 kg pripeljali so dne 30. avgusta v Sv. Lenart, v častnem sprevodu. Jezdeci, požarne brambe člani, belo oblečena dekleta, člani Orla povečali so veličastnost sprevoda. Slavoloki v Zamarkovi, Lormanju, Sv. Lenartu s primernimi napisi oznanjevali so potniku radost župljanov nad tem dogodkom.

Pomemben je bil napis na slavoloku med Aublovo in Pirihovo hišo, ki ga je sestavil

general Maister, ki je bival tačas na oddihu v Zavrhu. Glasi se:

Tvoj prednik šel je v bojni grom -
Ti groma brani nas in dom -
In tvoj doneči mladi glas
Naj varuje trs in klas.

Ob najlepšem vremenu in ogromni udeležbi ljudstva dvignili so zvonove na svoje mesto, kjer so skupno s starim zvonom popoldne ob treh prvokrat oznanjevali radovednim poslušalcem, da so se vrnili nekdanji časi miru.

Bila je prava narodna slavnost, iz katere se je zrcalilo celo mišljenje in versko prepričanje tukajšnih prebivalcev.

---

27 december

Srezki poglavar v Mariboru levi breg je z odlokom z dne 24. decembra 1924 št. 33.576 - preds 318-14-24 - obvestil tukajšno sodišče, da je veliki župan v Mariboru z razpisom z dne 19.12.1924 št. 3359/2 razpustil prostovoljno gasilno društvo pri tv. Lenartu v slov. gor. Ker je vsled svojega delovanja zgubilo pogoje za nadaljni pravni obstoj. Istočasno odredil je veliki župan, da

ima preozeti v upravo vse premoženje občinski zastop, ki ima izročiti le-to takoj novo ustanovljenemu prostovoljnemu gasilnemu društvu pri Sv. Lenartu, kojega pravila so odobrena z razpisom velikega župana marib. oblasti z dne 19. decembra 1924 št. 5017/1

Kot razlogi se navajajo, da društveni odbor klub tozadevnemu pozivu ni odločil glede sprejema novih društvenih članov, ki bi bili sposobni in voljni služiti človekoljubnim društvenim ciljem, vsled česar je česar je videl velik del prebivalstva trga in okolice Sv. Lenart demonstracijo protinarodnega značaja.

Tudi izjava društvenega načelnika, ki se je javno izrazil: Solange ich und der Aubl bei der Feuerwehr sind, bleibt die Feuerwehr deutsch, dokazuje, da so zasledovali društveni funkcijonarji v tem slučaju kakor tudi povodom drugih društvenih nastopov in prireditev politično nacijonalen smoter, kar je v nasprostou s pravnim društvenim smotrom, ker ustvarja mesto složnega sodelovanja v blagor in pomoč bližnjemu nevoljo in neslogo med občani.

Na katere dokaze se je oblast pri ugotovitvi teh dejstev opirala, v razlogih ni

dalje navedeno.

Ta odlok povzročil je med člani oznemirjenje, posebno pri somišljenikih starega gasilnega društva. Oblast je v varnost žtoljenja posameznih in varnost gasilnega orodja odposlala večje. Število orožnikov, ki so v noči od 27 na 28 decembra korakali po trgu, in čuvali poslopje, v katerem je shranjeno gasilno orodje.

1925

2 svečan

Došla je vest, da je nekdanji tukajšni sodni predstojnik Karol Wenger umrl meseca septembra v Kremsmünster. Bil je prvi slovenski sodni predstojnik v Sv. Lenartu in je vsled tega tudi mnogo trpel – zato je naša doljnost, da mu ohranimo trajen spomin!

---

10 svečan

Odvetnik Dr Adolf Salberger preselil se je v Ljutomer. Razmere v Sv. Lenartu mu niso ugajale – poskusil bo v novem kraju svojo sreče. Zapustil je prijazen spomin, njegov nastop bil je povsem ljubezniv in kot zastopnik strank jako prijeten.

---

27 sušec

Dosedanji predsednik okrožnega sodišča v Mariboru, Dr Jakob Toplak stopil je vsled bolehnosti v pokoj. Na njegovo mesto bil je imenovan deželnosodni svetnik Dr Franjo Žiher, rojen 1877, ki je nastopil to mesto 26. sušca 1925.

---

8 majnik

V dnevih od 5-8 majnika pregledoval je tukajšno sodnijo Dr Ivan Vuk, deželnosodni svetnik okrožnega sodišča v Mariboru.

Od prevrata pregledoval je prvokrat to sodnijo Dr Karol Kočevar, višjesodni svetnik okrožnega sodišča v Mariboru v dobi od 12-14 julija 1920 in Dr Ivan Vrančič višjesodni svetnik višjega deželnega sodišča v Ljubljani od 3-6 majnika 1922.

Pač velika razlika med nadzorniki nekdanje Avstrije in sedanjimi. Prejšni so nam bili tujci - Nemci - sedaj Slovenci, kateri nastopajo ljubezujivo in nam takorekoč očetovsko dajejo svoja navodila. Sodnija ohrani jim blag spomin.

---

9 november

Od 27. septembra naprej so neprenehoma požigi in sicer po največ v Zavrhu. Isti dan

pogorela je viničarija Janeza Čuček, dne 20 oktobra vpepelil je ogenj gospodarsko poslopje Josipa Golob, dne 21 oktobra vničil je požar dve poslopji, viničarijo Janeza Potrčin hišo Marije Krajnc, dne 29 oktobra zažgal je nekdo v listnjaku posestnika Murko, ogenj pa so zadušili. Isto noč uro poznejе izbruhnil je ogenj v viničariji Marije Kurnik, neznan storilec hotel je tudi zažgati prej Jančičevo viničarijo, a so ljudje še prej zapazili ogenj in preprečili izbruh ognja, dne 5 novembra ob 2" ponoči zgorela je Neratova viničarija, vsa ta poslopja so v Zavrhu ne daleč eden od drugega, ogenj nastal je vedno v gospodarskem poslopju. Ljudstvo je bilo že do skrajnosti razburjeno, nekateri cele noči niso spali, po noči hodijo straže, a kljub temu so se požigi nadaljevali. Dne 5 novembra odvedli so Franca Žižek v tukajšne zapore, ker je bil najbolj sumljiv; njegovo stanovanje je nekako v sredi vseh pogorelih poslopij, v zadnjem slučaju zasačili so ga na strehi svojega stanovanja, z škafom v roki, na vprašanje, kaj tu dela, odvrnil je, da se boji ognja - pet minut pozneje izbruhnil je ogenj v Neratovi viničariji. Je mlad fant, govori se, da ni pri zdravi pameti, zaužival je mnogo opojnih pijač.

1926

2 junij

V noči od 29 do 30 majnika izvršil se je v Turjevskem dolu hiš. št. 53 grozen umor. V jutro dne 30 majnika, nedelje, našli so v spalnici gospodarja in gospodinjo Josipa Kos in Antonijo roj. Kurnik mrtva. Moj ležal je v nočni obleki na tleh s 36 ranami, žena pa je ležala v postelji umoljena očividno v spanji, imela je prerezano glavo, ran naštelo se je 24. Morilec je imel soditi po ranah, sekiro. Antonija Kurnik podedovala je po Joani Tomažič, pri kateri je bila rejenka, posestvo, kar drugim sorodnikom mrtle ni bilo po volji. Zaprli so 14 oseb, ki so na sumu, da so v zvezi s tem umorom, nad katerim se zgraja vse prebivalstvo.

22 oktober

Od 18-21 oktobra pregledoval je poslovanje te sodnije višjesodni svetnik Dr Ivan Vrančič iz Ljubljane. Izjavil je, da je poslovanje povsem pravilno.

---

12 december

Dobra sadna letina prinesla je poleg dobrega tudi zlo. Ljudje udali so se brezmernemu zauživanju opojnih pijač. Vsled tega nastanejo prepiri, tepeži, ki se končajo celo s smrtnimi slučaji.

Dne 7. novembra skregali so se fantje v Zg. Koreni v hiši posestnika Živko. Karola Damiš zabodel je Vinko Lorenčič z nožem v srce, da je v kratkem murl.

Dne 8. novembra stepli so se fantje v Tratah, pri tem storil je smrt hlapec v gradu Zg. Cmurek - Alojz Gruber zaboden z nožem v srce.

Dne 25 novembra povabil je še nedoletni Konrad Čeh več fantov v svojo hišo, da bi obhajali njegov god. Pijače je bilo obilno, posledica prepir - nazaduje pretep in klanje

z nožmi. Stanislav Voglar obležal je pahnjen z nožem v srce, na lieu mesta, mrtev, Franc Arnoš dobil je tako težko poškodbo z nožem v pljuča, da je nekaj dnij potem murl. Ranjeni so bili razni teh še trije fantje.

Kaže se podivjanost mladih fantov, ki med vojno niso imeli prave ozgoje in straha, ker so očetje bili na vojni.

1927

28 sečan

Z odlokom predsed. višjega deželnega sodišča z dne 16.2.1927 preds 992/4/26-27 dodeljen je sodnik Dr Josip Čemer kot vodja urada okrajnemu sodišču v Ljutomeru.

---

7 april

Z razpisom predsedništva višjega deželnega sodišča v Ljubljani z dne 15.3.1927 preds 992/4-26-23 premeščen je sodnik Leon Štukelj od okrožnega sodišča v Novem mestu k tukajšnemu sodišču in je nastopil službo današnji dan.

---

11. april

Tukajšni zapori, ki so bili zidani leta 1893, postali so vsled preperelih stropov do cela nerabni. Predsedništvo višjega deželnega sodišča v Ljubljani dovolilo je popravilo zaporov z odlokom z dne 5.3.1927 preds 265-15-26. To delo

izvršilo je stavbno podjetje Ivan Živič v Mariboru. Pri tej priliki obnovila se je tudi fasada poslopja in na novo prepleskala, vsled česar je zadobila cela stavba prav prijazno lice.

---

5 julij

Po odhodu odvetnika Dr Salberger ni bilo dalje časa drugega odvetnika v Šent Lenartu. Kot takšen se je naselil sedaj Dr Ivan Škot, rojen 11.5.1870 v Cerovcu, sodni okraj Šmarje pri Jelšah. Vsenčilišče dovršil je v Gradcu in je bil tudi član akad. tehn. društva Triglav. Do preobrata bil je odvetnik v Gorici, odkoder je prišel v Jugoslavijo.

---

22. december

Dne 21. ob 8h zjutraj umrl je nam vsem nepozabni predsednik višjega deželnega sodišča v Ljubljani, Dr Janko Babnik.

Dr. Janko Babnik

Včeraj ob 8. zjutraj je umrl predsednik višjega deželnega sodišča v Ljubljani g. dr. Janko Babnik na posledicah mrtvouda, ki ga je zadel pred meseci.

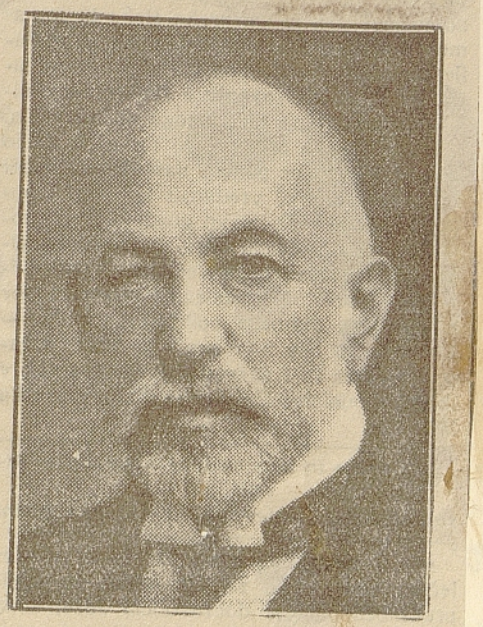

Lansko leto je njegova markantna pojava vzbudila pozornost gostov na pravniškem kongresu v Ljubljani. Doktor Janko Babnik je bil že na oko vir honoratus, na prvi pogled na visoki stopnji činovniške hierarhije. Kot odličen pravnik je tudi slovel. Z njim lega v grob prvak slovenskih pravnikov, odličen administrator našega pravosodja.

Rojen je bil 1861. v staroslavnem Ljutomeru, iz onega dela iztočne Štajerske, ki je Sloveniji dala že toliko odličnih mož. Po absolviranih pravnih naukih je vstopil v justično službo in prakticiral po raznih sodiščih, v Ljutomeru, Ljubljani, Logatcu, že l. 1898. je bil dodeljen justičnemu ministrstvu na Dunaju, kjer je ostal do osvobojenja. Na Dunaju je ohranil svoje narodno mišljenje in prepričanje in se je vedno zavzemal za naš inteligenčni naraščaj. Marsikomu je pomagal naravnost ali pa s svojim vplivom in pomočjo. Ob osvobojenju je prihitel v domovino in prevzel administracijo poverjeništva za pravosodje v Ljubljani, pozneje vodstvo oddelka ministrstva pravde v Beogradu. l. 1922. je bil po smrti blagopokojnega predsednika Kavčnika imenovan predsednikom višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

To je zunanji potek njegovega trudapolnega življenja. Kot pravnik je bil izredno kultiviran in priznan strokovnjak, i praktik i teoretik, a najbolji kot administrator. L. 1888. je bil urednik enega letnika «Slovenskega Pravnika» v njegovih začetkih ter soustanovitelj društva «Pravnik» in ves čas obstanka njegov odbornik. Posebno se je bavil s pravno zgodovino Slovencev. Njegova razprava o tem predmetu, objavljena v «Letopisu Matice Slovenske», je vzbudila pozornost kot odličen prispevek. Nevenljiv spomenik si je postavil s slovensko-nemško pravno terminologijo, po vojni pa z organiziranjem pravniških kongresov in z delom za izpopolnitev juridične fakultete ter ohranitev naše sodne administracije v borbi zoper redukcije in budžetska neumevanja. Delo za ureditev našega sodstva po prevratu je njegova glavna in trajna zasluga. Njegovi elaborati za pravno pomoč med nami in sosednimi državami pa bodo služili po ratifikacijah še celim generacijam.

Pogreb pokojnega pravniškega prvaka se bo vršil v petek 23. t. m. ob 14. popoldne iz ulice Stare pravde št. 6. Gospej vdovi izrekamo iskreno sožalje. Domovina bo odličnemu možu ohranila hvaležen in častен spomin!

Dr. Anton Rogina

novi predsednik višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

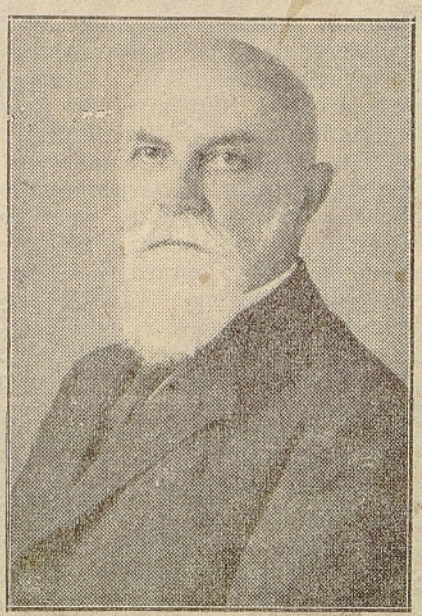

Rodil se je kot sin veleposestnika v Podgorju pri Slovenjgradcu dne 27. marca 1862. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru in jo dovršil z odličnim uspehom. Pravne študije je končal v Gradcu. Nato je bil pravni praktikant v Ljubljani; sodno službo je opravljal po raznih mestih Slovenije kot na Vrhniki, v Novem mestu in Kranjski gori. V Novem mestu je postal višji sodni svetnik. Leta 1916. je b[il] pozvan v Gradec k višjemu deželnemu so[dišču], a leta 1918. je bil nujno poklican v L[jubljano], da pomaga pokojnemu predsed[niku] višjega deželnega sodišča Kaučniku u[rediti] [deželno sodišče. Radi svojih za[slug] [odlikovanje sv. Save III. razreda

1928

1 april

Višji pisarniški oficijal franc Žigart bil je na lastno prošnjo, ker je dopolnil 35 službenih let, glasom razpisa ministrstva pravde z dne 26.3.28. št. 17803 z dnem 31. 3. 1928 upokojen.

Omenjeni bil je 20 let pri tukajšni sodniji, zelo marljiv in vesten uradnik ter je mnogo pripomogel tudi za časa najtežjih časov k rednemu poslovanju.

---

25 maj

Od 21 – 24. maja pregledoval je poslovanje sodišča predsednik okrožnega sodišča v Mariboru Dr Franjo Žiher

---

1. junij

Glasom razpisa ministrstva

pravde z dne 14. 5. 1928 št. 27542 bil je višji pisarniški oficijal Jurij Šilec trajno upokojen. Omenjeni je bil od leta 1919 pri tukajšnem sodišču, nameščen; bil je nad vse marljiv, vesten in točen in požrtvovalen, opravljal je svoje posle celo kljub bolehnosti do zadnjega dne. Pripomagal je v veliki meri, da je moglo sodišče redno poslovati. Njegov odhod le težko pogrešamo, kot nad vse prijaznemu in ljudomilemu uradniku ohranimo vsi najboljši spomin.

---

8 november

Glasom razpisa ministrstva pravde z dne 17. 8 št. 41792 in 11. 9 št. 52684 bil je imenovan kancelistom za tukajšno sodnijo Anton Hole. Nastopil je službo 7. 11. 1928.

---

29. 12.

Glasom odloka predsedništva

delegacije ministrstva finance v Ljubljani z dne 24. 12. 1928 A I 5510-28 ukinjen je tukajšni davčni urad in spojen z davčno upravo v Mariboru. Delovanje preneha z dnem 31. decembra 1928. Sledujі nameščeni tega urada so bili: višji davčni upravitelj Ivo Vodlak, ki je že od leta 1909 tukaj, oficijala Alojz Jagodič ter Matija Križan.

---

31 december

Ob koncu leta 1928 so nameščeni pri tukajšnem sodišču:

Dr Ožbolt Flannig, dež. sod. svetnik in starešina
Dr Josip Čemer, sodnik
Dr Franjo Tavželj, sodnik
Josip Horvat, pisarn. oficijal
Anton Hole, kancelist
Ivan Košmrl, pomožni pisar
Zdravko Štangl, pomožni pisar
Ivan Brumen, služitelj
Dragotin Rudenšek, oficijant je dodeljen iz Celja začasno temu sodišču.

Glasom dekreta predsedništva višjega deželnega sodišča v Ljubljani z dne 11. 10. 1928 preds 860-12/28-1 bil je sodni sluga Franc Krajnc z dnem 31. 10. 1928 vsled lastne prošnje, ker je že črez 65 let star, trajno upokojen. (preds 1315/12/28)

Z odlokom predsed. višjega deželnega sodišča v Ljubljani z dne 12. 12. 1928 preds 1075. 4./28-26 bil je imenovan za sodnega sluga Alojz Kukova. (preds 357/4/28-1) Službo je nastopil 2. 1. 1929.

1929

3. februar.

Kot posebnost moram omeniti nenavaden mraz, ki je nastopil vsled silne množine padlega snega. Dne 2. februarja bilo je v Slovenskih goricah do 32-34° C mraza, kar trdi najstarejši ljudje ne pomnijo. Ljudje vsled zamrtoo in mraza ne morejo priti k sodniji.

---

18 novembar

Letošnje dobro vino, posebno pa stro perna šmarnica, ki je je začela vsdno bolj razširjati po slovenskih goricah (prišla je iz ormoškega okraja po leta 1904) je bilo povod raznim pobojem. Dne 13. 10. so se stopli fantje v občini Drvanje in je bil vsled strela z revolverjem smrtno zadet Bratuša franc, posestniški sin v Bučkovi. Dne 1. novembra zaboodel je v Bergleznoi gostilni v Sv. Juriju Žajec Rudolf z nožem Horvata Jakob, da

je takoj umrl.

Dne 15 novembra so sev Elblnovi gostilni v Cogetincih, kjer se je izvršil meseca majnika 1917 grozoviten umor gospodinje Topolnik udovljene Elbl, sprli ~~so se~~ pivci v pijanem stanu. Pri tem zabodel je od šmarniec omamljeni Rožman Franc, mlinar iz Čakove, žebula Jakoba v želodec, da je drugi dan umrl.

Dne 17. novembra imel je Janez krajne v Zg. Veličini v svoji gostilni ples. Prišli so fantje iz Partinja; ker so razsajali, jih je gostilničar spravil iz sobe, a kmalu so se vrnili, strdjali proti hiši, razbili vrata, v skrajni sili ustrelil je gospodar s puško ter smrtno zadel Najdenika Feliksa iz Partinja.

Ksi ti smrtni slučaji so posledica zavživanja šmarniec.

---

26 november

Dne 25 novembra ubila je Liza Zorčič želarka v Žikarcih svojega moža Ignaca; mrtvega našli so sredi sobe sedečega na stolu, možgani so viseli črez obraz. Povod: večkratni prepiri, in zavživanje alkohola.

1930

1. september

Odvetniško pisarno stvoril je z današnjim dnem v erarični hiši odvetnik Andrej Šali, rojen dne 8. julija 1894 v Češčavasi št. 9 pri Novem mestu. Vsenčiliške študije dokončal je na univerzi v Zagrebu.

Sedaj so v Št. Lenartu trije odvetniki in notar. In osem se godi dobro! Ostane vedno resnično: Duobus certantibus tertius gaudet – Kjer se dva tepeta, tretji klobuke pobira.

---

25. oktober

Nenečna šmarnica je začela s svojo krvavo žetvijo.

Od šmarnice omamljeni fantje prizadjali so v noči od 19 do 20 ~~oktobra~~ pri dnemu fantu Kančič Rudolfu iz Zg. Žerjave, tako težke poškodbe, da

je drugi dan nedaleč v nekem listnjaku v Krombergu murl.

Dne 21. oktobra pa so razsajali od šmarnice razgreti fantje v Brengovi pred hišo želarja franca Vogrin. Ko jih je hotel ta pomiriti, udaril ga je klobasa franc z motiko tako močno po glavi, da se je zgrudil mrtev na tla.

---

15 december

V trgu izvršila se je prenumeracija hišnih številk. Prejšnja številka erarične hiše št. 44. je zginila, nabili so tablico z označbo: Ptujska cesta 4. Zapori pa so se znebili prejšnje št. 45. Naslov za kazujence je odslej: Ptujska cesta 6.

---

31. december

Osebje je glede sodnikov, pisarniških uradnikov in služiteljev isto kakor ob koncu l. 1928. Namesto pomož. pisarja Zdravko Štangla, ki je vstopil kot uradnik v pisarni odvetnika Dr. Müller v Mariboru je nameščen Josip Kocjan iz Sežane. Oficijant Rudenšek je odšel nazaj v Celje. Ta sprememba se je izvršila leta 1929.

242

1931

14. marec

Z Najvišjim ukazom z dne 13. 2. 1931 bil je na prošnjo tukajšni sodnik Dr Černe Ivan postavljen za sodnika pri okrožnem sodišču v Mariboru. Bil je vsestransko odličen sodnik in prijeten družabnik, zato mi je težko, ko se je ločil od nas.

---

7 april

Z Najvišjim ukazom z dne 13. 2. 31 št. 17135 bil je na prošnjo premeščen od okrajnega sodišča v Konjicah sodnik Mošković Slavko in postavljen za sodnika pri tukajšnem sodišču, kjer je nastopil službo 7. 4. 1931. Rojen je v Celju 23. 2. 1900.

---

13 junij

V dneh 9–12 junija pregledoval je sodnijo predsednik Dr Žiher Franjo in se o poslovanju pohvalno izrazil.

---

31 december

Osobje je ob konen leta isto kakor v lanskem letu s to spremembo, da je bila nameščena namesto dnevničarja Kocjan Josipa, ki je bil kot pisarniški pripravnik premeščen k okrožnemu sodišču, dnevničarka Šafar Angela, roj. 31.3.1909 v Mostch pri Ljubljani.

1932

1. februar

Danes zjutraj prišel je v urad sodnik Dr Tavželj; imel je razpisanih več razprav. Menadoma pa mu je postalo slabo. Zadel ga je mrtvoud. Težko obolelega so spravili v stanovanje.

1 september

Ker Dr Tavželj še vedno ni ozdravel, dopust ima do 31. 12. 1932, bil je dodeljen za 3 mesce izp. pravnik Pance Vinko, potem pa izp. prip. Dr Gorup Milan od okrožnega sodišča v Mariboru, prvi pa od dež. sod. v Ljubljani.

---

21 oktober

Vsled odloka ministrstva pravde z dne 6.10.1932 br. 100246 - preds 89-4-32 bil je po službeni potrebi premeščen k temu sodišču Medved Josip, višji pisarniški oficijal v Kočevju. S tem se je zasedlo mesto pisarniškega uradnika, ki je bilo po pisarn. oficijalu Horvat Josipu izpraznjeno.

---

17 november

Kot dnevničarka bila je dodeljena Ferenc Ljuba iz Konjic.

---

31. december

Ker je danes sodnik Dr Tavželj nastopil zopet službo, bil je pripravnik Dr Gorup Milan razrešen tusodnega službovanja.

Ob koncu leta je bilo pritem sodišču osobje:

Starejšina Dr Flannig Ožbolt

Sodnika Dr Tavželj Franc in Moškon Stanko.

Višji pisarn. oficijal Medved Josip.

Kancelista Puschauer Štefan in Holz Anton.

Zvaničnik Košnul Ivan

Dnevničarki Šafar Danica in Ferenc Ljuba

Služitelja Brunen Ivan in Kukovec Alojz.

245

1933

Sodnik dr. Fran Tavželj v preranem grobu

Sv. Lenart, 27. julija.

Našega sodnika dr. Frana Tavžlja je v ponedeljek ob pol 10. dopoldne zadela ponovno v uradu možganska kap in je za posledicami, ne da bi še sploh prišel kaj k zavesti, v torek ob četrt na polnoč preminil. Pokojnik se je rodil 11. februarja 1886. v Zdenski vasi v kočevskem srezu. Po gimnazijskih študijah je posečal pravne nauke na praški univerzi, kjer je bil dne 30. aprila l. 1914 promoviran za doktorja prava. Od leta 1915. do 4. novembra l. 1918 je bil na italijanski fronti, kjer je bil na koncu ujet in je prebil v italijanskem ujetništvu do 1920. Po povratku je bil 20. decembra 1920 imenovan za sodnika pri sreskem sodišču v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah, kjer je nepretrgoma služboval do smrti. Lani 1. februarja ga je zadela prvič možganska kap in je bil potem leto dni na bolezenskem dopustu. Vendar si je tako opomogel, da je letos s 1. februarjem lahko zopet nastopil službo in so vsi njegovi mnogoštevilni prijatelji in znanci trdno upali, da je vsaka nevarnost za njegovo življenje odstranjena. Žal se to upanje ni izpolnilo.

Kot sodnik je bil dr. Tavželj vseskozi pravičen, objektiven, delaven in v vsem sodnem okolišu izredno popularen in priljubljen. Kot človek je bil plemenit, kristalno čist značaj, izvrsten družabnik in tovariš, ki ni imel nikjer nobenega sovražnika, marveč so ga vsi, ki so ga poznali, spoštovali in ljubili. Sedaj lega ta blagi človek v prerani grob. Njegovi mnogoštevilni prijatelji mu kličejo v prezgodnjo vo: Ave anima candida!

Zadnja pot sodnika dr. Tavžlja. Včerajšnji pogreb sodnika dr. Tavžlja je bil živa priča, koliko prijateljev je imel ta tihi in delavni mož. Na zadnji poti so ga spremili Sokoli in požarniki, zastopniki narodnih društev, večje število odvetnikov in tovarišev sodnikov s predsednikom g. dr. Žiherjem, župani okoliških občin ter mnogo ljudi iz bližnje in daljnje okolice, ki so izgubili s sodnikom Tavžljem dobrega svetovalca in prijatelja. Dolg sprevod je krenil od hiše žalosti na pokopališče. Ob odprtem grobu se je prvi poslovil od pokojnika predsednik g. dr. Žiher, ki je poudarjal njegovo veliko korektnost pri izvrševanju poklica, nato pa starosta sokolske župe dr. Gorišek, ki je v svojem nagovoru orisal pokojnika kot moža trdnega nacionalnega prepričanja, radi katerega je moral v svojem življenju trpeti krivice in preganjanja. Pevski zbor šentlenarškega Sokola mu je zapel »Vigred«, godba je zaigrala žalostinko in zastavi obeh društev sta se sklonili nad odprti grob. Množica se je tiho razhajala v vroč poletni dan z mislijo na moža in prijatelja, ki ga je kruta smrt ugrabila v poletju njegove življenjske dobe.

✝

Umrl je moj dragi stric, gospod

Dr. France Tavželj

sodnik v Sv. Lenartu.

Pogreb bo danes ob pol 17.
Lahka naj mu bo zemlja Slovenskih goric!

V Mariboru 27. julija 1933.

2727

Marija dr. Černičeva.

✝

S tužnim srcem javljamo vsem prijateljem in znancem vest, da je gospod

dr. Franjo Tavželj

sodnik

nenadoma preminil, zadet od kapi, v 48. letu starosti v torek 25. t. m. Pogreb blagega pokojnika bo v četrtek 27. t. m. ob pol 17. pri Sv. Lenartu v Sloven. goricah.

Sv. Lenart v Sl. goricah, dne 26. julija 1933.

Žalujoča rodbina Tiplič.

30. 7.

Prvi dogodek, ki ga imam zapisati v tem letu, je žalostne osebine. Sodnik Dr Favželj Franjo je dne 25. julija zadet dne 24. 7. dop. ob ½ 10 uri v uradu od kapi, na posledicah umrl. Bil sem na dopustu na Koroškem in hodil po triglavskem pogorju, zato sem zvedel o vsem tem še le, ko je bil dragi tovariš že pokopan.

Dragi rajni bil je kot sodnik strogo objektiven, poslovanje bilo je zanesljivo. V občevanju s strankami bil je ljubeznjiv, znal je prav po domače govoriti, kar je strankam najljubše. Kot tovariš bil nam je osem prijeten, imel je zdrav humor, ki je učinkoval na celo družbo razveseljujoče.

Ko ga nam je ugrabila tako

naglo neizprosna smrt, hočemu mu kot dobremu, vestnemu sodniku ter ljubemu tovarišu ohraniti najboljši spomin!

---

14 oktober

Z odlokom ministrstva pravde z dne 19.9.1933 št. 73387 bil je premeščen višji pisarniški oficijal Medved Josip k okrožnemu sodišču v Ljubljani, tusodni zvaničnik Košnrl Ivan pa imenovan za kanelista. Prvoimenovani bil je nad vse porabna moč; ker je bil 18 let pri mornarici, vedel je povedati marsikaj zanimivega od potovanja okoli sveta. Bil je kaj družaben, pokazal se je vedno moža finega obnašanja.

---

19 november

Na Najvišji ukaz z dne 18.10.1933 št. 99292 bil je imenovan za sodnika pri tukajšnem sodišču Ašič Maks, rojen 14.10.1900 v Jerič dolu, srez Brežice. Službo nastopil je 17. novembra.

---

31 december

Ob koncu leta bilo je pri tem sodišču sledeče osobje:

1. Starešina Dr Flaunig Ožbolt
2. Sodnika Moškon Stanko in Ašič Maks
3. Kancelisti Holz Anton, Pušavar Štefan in Košmrl Ivan, ki je dobil to mesto 19. 9. 1933.
4. Služitelja: Brumen Ivan in Kukovec Alojz.
5. Dnevničarka Ferenc Ljuba.

Dnevničarka Šafar Danica je bila od dne 16. 8. 1933 dodeljena okrožnemu sodišču. Namesto višjega pisarniškega oficijala Medveda še vedno ni dodeljena pisarniška moč, kar povzroča velike težave.

1934

3 december

Notar franc Štupica je osled bolehnosti podal ostavko na službo in bil razrešen poslovanja z dnem 30. novembra. Kot vršilec dolžnosti javnega notarja je določen not. pripravnik Golob Franjo iz Ptuja, ki je prevzel z današnjim dnem posle.

---

31 december

Drugih dogodkov v tem letu ni bilo. V pisarni kazenskega oddelka, kjer je obstojala včasih naravnost egiptovska tema, napravilista se dve okni z lučjo na dvorišče, okrajne hranilnice z obvezo, da pusti pravosodna uprava ta okna zazidati, ako bi okrajno hranilnico pri zidanju nove stavbe ovralo.

Vsled bolezni kanelista Košmrl se je bil bati zastoj rednega poslovanja, a požrtvovalnosti in izvanredni marljivosti ostalih namesčenov

je pripisovati, da so bile vse težkoče premagane.

Ob koncu leta bilo je isto osob je kakor v letu 1933 s tem, da je bil določen meseca junija temu sodišču dnevničar zvaničnik Ogorelec Vinko.

Nadaljevanje v II zvezku.